

**ДОРНОД АЙМГИЙН БАЯНДУН СУМЫН НУТАГТ MV-022679 ТООТ
АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ БҮХИЙ ЦАГААН ЧУЛУУТ ХУДАГ,
ЦАГААН ЧУЛУУТ ХООЛОЙН ДУНД БАЙРЛАХ 1-12 ДУГААРТАЙ ЖАЛГУУД ДАХЬ
АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСӨЛ”**

2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

/ MV- 022679, РД 6792898/

2024 он

ГАРЧИГ

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
1.1.Төслийн ерөнхий мэдээлэл	4
1.2 Төслийн байршил.....	8
1.3 Үйлдвэрийн хүчин чадал, тоо хэмжээ	12
1.4 Үйлдвэрийн ажиллах горим.....	12
1.5 Дэд бүтэц	12
ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	23
2.1 Байгаль орчны төлөв байдал.....	23
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	41
3.1 Төслийн гадаад болон дотоод овоолго барьж байгуулах үеийн гол нөлөөлөл.....	42
3.2 Гадаад болон дотоод овоолго байгуулснаас хойшхи үйлчилгээнээс байгаль орчинд үзүүлэх гол нөлөөлөл	43
3.3 Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	43
3.4 Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл.....	45
3.5 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл	45
3.6 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл	46
3.7 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл.....	46
3.8 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	46
3.9 Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл.....	47
3.11 Хуримтлагдах нөлөөлөл.....	47
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	49
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	50
ЗУРГАА.НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	51
ДОЛОО.БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	52
НАЙМ.НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	53
ЕС. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	53
АРАВ. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	54
АРВАН НЭГ.ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ	55
АРВАН ХОЁР. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	57
АРВАН ГУРАВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	62
АРВАН ДӨРӨВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	62

БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ	64
ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ	64

ТАЙЛАНД ОРСОН ХҮСНЭГТЭН МЭДЭЭЛЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл.....	4
Хүснэгт 2. MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн солбилцол.....	11
Хүснэгт 3. Уурхайн ажиллах горим, жилд ажиллах хоног	12
Хүснэгт 4. Угаан баяжуулах цехийн технологийн усны хэрэглээ	13
Хүснэгт 5. Ахуйн ундны усны тооцоо.....	14
Хүснэгт 6. Тоосжилт бууруулахад шаардагдах усны хэрэглээ.....	14
Хүснэгт 7. Биологийн нөхөн сэргээлтийн ус хэрэглээ	15
Хүснэгт 8. Усны нийт хэрэглээний тооцоо	15
Хүснэгт 9. Худаг 1-ийн өрөмдлөг, шавхалтын үр дүн.....	16
Хүснэгт 10. Шүүрэлтийн итгэлцүүр.....	17
Хүснэгт 11. Ил уурхайд орж ирэх усны тооцоо	17
Хүснэгт 12. Уурхайд орж ирэх нийт усны тооцоо.....	18
Хүснэгт 13. ЦНСК 20/20 төрлийн шахуургын техникийн үзүүлэлт	18
Хүснэгт 14. Ус ашиглах болон хаяж, зайлуулах, зөвшөөрлүүд	19
Хүснэгт 15. 1 м3 усны төлбөр /гүний ус/, тооцоо.....	19
Хүснэгт 16. Уурхайн эвдрэлд өртөх талбайн хэмжээ.....	20
Хүснэгт 17. Хөрсний дээж авсан цэгийн байршил	26
Хүснэгт 18. Баяндун сумын бэлчээрийн ургамалжилтын шалгуур үзүүлэлт.....	28
Хүснэгт 19. Баяндун сумын усны газрын тайлбар.....	30
Хүснэгт 20. Сав газар дахь худгийн тоо	30
Хүснэгт 21. Эм Би Эм Эс ХХК-ийн усны шинжилгээ.....	30
Хүснэгт 22. “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн усны шинжилгээний стандарт үд дүнтэй харьцуулсан үзүүлэлт	31
Хүснэгт 23. Баяндун сумын хүн амын тоо /2018-2022 он/	37
Хүснэгт 24. Гол нөлөөллийн хамрах хүрээ, эрчим хугацаа.....	41
Хүснэгт 25. Гол нөлөөллийн дүн шинжилгээ.....	41
Хүснэгт 26. Автомашин асаалттай байх үеийн ялгаруулах хийн хэмжээ.....	44
Хүснэгт 27. Автомашины утааны бүрдэл найрлага.....	44
Хүснэгт 28. Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл.....	47
Хүснэгт 29. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	50
Хүснэгт 30. Төслийн талбайн мониторингийн хяналт шинжилгээний цэгүүд	59

ТАЙЛАНД ОРСОН ЗУРГАН МЭДЭЭЛЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байрзүйн зураг.....	8
Зураг 2. Төслийн талбайн засаг захиргааны зураг.....	9
Зураг 3. Төслийн талбайн байршилын зураг.....	10
Зураг 4. Худгийн байршил.....	16
Зураг 5. Уурхайн тосгоны зураг	20
Зураг 6. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №1	21
Зураг 7. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №2	21
Зураг 8. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №3	22
Зураг 9. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №4	22

Зураг 10. Төслийн талбайн районы д.т.д үнэмлэхүй өндөршлийн зураг	23
Зураг 11.Төслийн талбайн хөрсний хэв шинж.....	25
Зураг 12. Төслийн талбайн ургамалжилтын байдал /7-р сард/	29
Зураг 13. Ургамлын нормчилсон индекс (NDVI) 2021-2022 оны зураг.....	29
Зураг 14. Дорнод аймаг Баяндун сумын усан сангийн хамгаалалтын зураг.....	30
Зураг 15. Дорнод аймгийн Баяндун сумын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн зураг.....	33
Зураг 16.Хүн амын тоо, насны бүлгээр 2022 он.....	38
Зураг 17.Өрхийн тоо,2022 он.....	38
Зураг 18.Малын төрлөөр эзлэх хувь, 2022 оны байдлаар.....	39
Зураг 19.Дорнод аймгийн Баяндун сумын албан ёсны сайт болон нүүр номын харагдах байдал /2024 оны 01 сарын 09-ны өдрийн байдлаар/.....	39
Зураг 20. Дорнод аймгийн Баяндун сумын засаг захирааны нэгжийн зураг	40
Зураг 21. Хогийн савны төрөл.....	56
Зураг 22. Төслийн байршлын мониторингийн цэгүүдийн зураглал.....	60

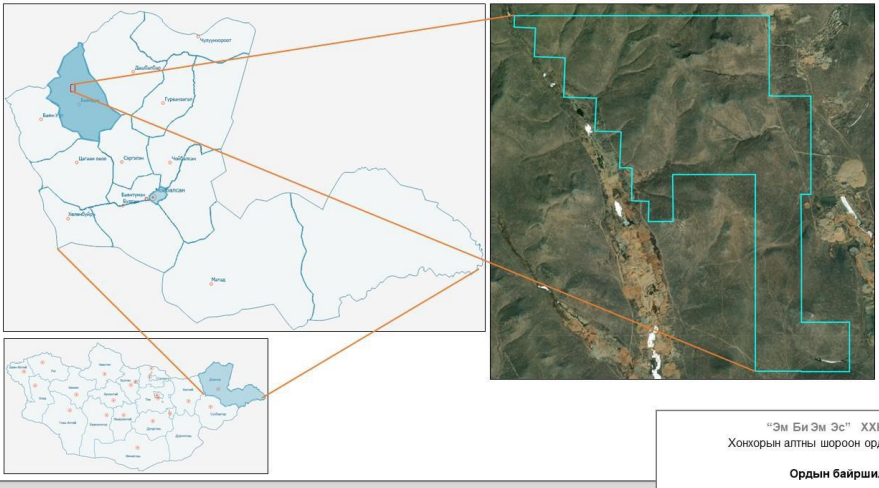
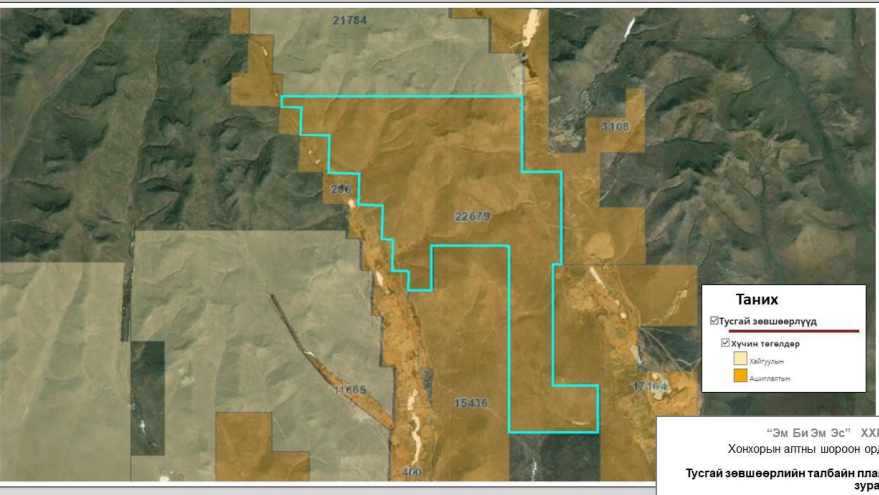
НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

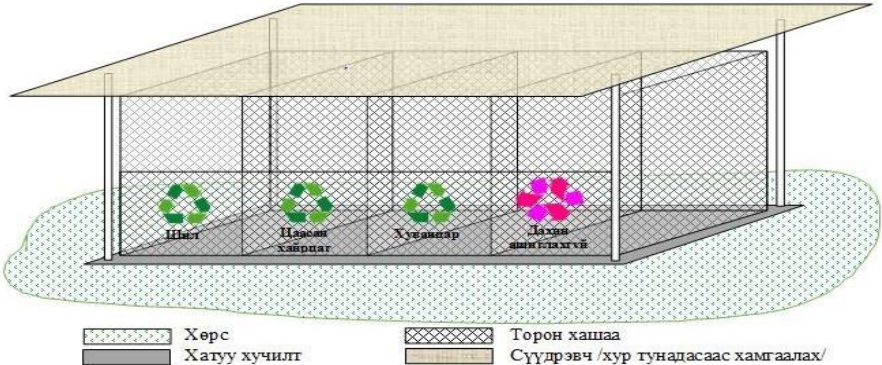
“Эм Би Эм Эс” ХХК-ын MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй алтны шороон ордын талбай нь Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн хойш 700 км, Дорнод аймгийн төв Чойбалсан хотоос баруун хойш 240 км, Баяндун сумын төвөөс баруун хойш 30 км зайд тус тус байрлана. Талбай нь номенклатурын хувьд М-49-095 хавтгайд байрладаг. Талбайн хэмжээ нь 738.42 га.

Хүснэгт 1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Нэг. Төслийн шаардлагатай бичиг баримтын бүрдэл		
1.1	Тусгай зөвшөөрөл:	“Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших MV- 022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлийг АМГТХЭГ-ын даргын 2023 оны 10-р сарын 16-ны өдрийн шийдвэрээр олгосон юм.
1.2	ТЭЗҮ-ийн баталсан тушаал	АМГТГ-ын даргын 2024 оны 03 сарын 14-ны өдрийн тушаал
1.3	Нөөц хүлээж авсан тушаал	Үндэсний геологийн албаны даргын 2023 оны 06 сарын 02-ны өдрийн Н-31 тоот тушаал
1.4	Нөөц хүлээж авсан дүгнэлт	Эрдэс баялагийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлт 2023 оны 03 сарын 02-ны өдрийн ХХ-02-01 тоот дүгнэлт
1.5	Багийн Иргэдийн нийтийн хурлын тэмдэглэл:	-2024 оны 06 сарын 08-ны өдрийн Түргэн багийн тэмдэглэл
1.6	Багийн Иргэдийн нийтийн хурлын тогтоол:	-2024 оны 06 сарын 08-ны өдрийн №1 Түргэн багийн тогтоол
1.7	Усны боломжит нөөцийн дүгнэлт	-2024 оны 01 сарын 31-ны өдрийн №01/114 тоот усны боломжит нөөцийн дүгнэлт
1.8	Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт	БОАЖЯ-ны 2023 оны 08 сарын 31-ны өдрийн 2023/СН-45 тоот Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт
1.9	Археологийн дүгнэлт	- Монгол Улсын Их Сургуулийн Шинжлэх ухааны сургуулийн Нийгмийн ухааны салбар антропологи, археологийн тэнхимийн хийсэн 2021 оны дүгнэлт
1.10	Палентлогийн дүгнэлт	<i>ШУА Палентлогийн хүрээлэнгийн 2021 оны 10 сарын 12-ны өдрийн №Т/91 дүгнэлт</i>
Хоёр. Төслийн талаарх мэдээлэл		

2.1	Төслийн нэр	Алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах
2.2	Төслийн байршил	<p>Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрладаг.</p>
2.3	Зорилго	<p>“Эм Би Эм Эс” ХХК нь өөрийн талбайд тогтоогдсон алтны нөөцөд тулгуурлан, ордыг Монгол Улсын хууль, холбогдох дүрэм журмын хүрээнд эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, байгаль орчинд ээлтэйгээр уурхайн ашиглалтыг явуулж улмаар улс, орон нутгийн эдийн засгийн өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулах, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг нэвтрүүлэх, орон нутгийн ард иргэдийг ажлын байраар хангах, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлтийг бүрэн хийх, орон нутагт хүлээлгэн өгөх, талбайд нэмэлт хайгуулын ажлыг гүйцэтгэн, ашигт малтмалын нөөцийг нэмэгдүүлэх зэрэгт энэхүү төслийн зорилго оршино.</p>
2.4	Төслийн ерөнхий төлөвлөгөө, ажиллах хуваарь	<p>Уурхайн ажлын горим</p> <p>Уурхайн ажил улирлын чанартай буюу жил бүрийн 4-р сарын эхнээс 10-р сарыг дуустал ажиллана. Нийтдээ 6 сарын хугацаа буюу 200 хоног ажиллах боломжтой.(ТЭЗҮ 37-р хуу) Уурхайн ажлын горимыг жилд амрах баяр ёслолын хоног, цаг агаарын</p>

		<p>хүндрэлийн хоног, мөн тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээний хоногуудыг тус тус оруулсан байна.</p> <p>Уурхайн нээлт</p> <p>Уурхайн нээлтийг Жалга 1-ийн 1-В блокоос эхлэн нээнэ. Нээлтийн ажлаар 4.0 мян.м3 уулын ажил хийх бөгөөд 1-В блок дахь 2.8 мян.м3 хөрсийг хуулж түр гадаад овоолго үүсгэнэ, харин 1-В блокоос олборлох</p> <p>1.2 мян.м3 элсийг элс угаах талбайд хураана.</p> <p>Уурхайн ашиглалтын төрөл</p> <p>Ил уурхайн хүчин чадлыг харгалзан авто-тээвэртэй гадаад, дотоод овоолготой ашиглалтын системийг сонгон авсан байна.</p> <p>Ажилчдын орон тоо, цалингийн зардал (сан)</p> <p>Алтны шороон орд ашиглах төсөл хэрэгжих хугацаанд зуны улиралд вахтын системээр 6 сар ажиллах ба уурхайд нийтдээ 78 хүн ажиллах юм. Хоногт 12 цагийн 2 ээлж ажиллах учир ажиллагсад ажлын хоног бүрд 2 цагийн илүү цагийн хөлс олгох юм. Ажиллах хугацаанд ажиллагсдын сарын дундаж цалин илүү цаг тооцсоноор 46500 мянган төгрөг болж байгаа. Нэг хүний дундаж цалин 3.3 сая төгрөг.</p>																																																							
2.5	Хүчин чадал	<p>Төслийн хүчин чадал, орд ашиглалтын хугацаа</p> <p>Талбайн хэмжээнд олборлолтын үеийн элсний хаягдал бохирдол тооцсоноор, угаах элсний хэмжээ нийт 113.0 мян.м3 ба угаах элсэн дэх алтны хэмжээ химийн цэврээр 47.39 кг байна. Олборлолтын 1 жилийн хугацаанд нийт 115.0 мян.м3 элс олборлох хүчин чадалтай байна. Ил уурхайн ашиглалтаар нийт 15.9 га талбай эвдэгдэж, нийт хуулах шимт хөрсний хэмжээ 63.7 мян.м3 байна.</p> <p><i>Уурхайн эвдрэлд өртөх талбайн хэмжээ</i></p> <table border="1" data-bbox="550 1487 1465 1843"> <thead> <tr> <th>Д/д</th> <th>Үзүүлэлт</th> <th>Хэмжээ</th> <th>1-р жил</th> <th>Нийт</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Уурхай</td> <td>га</td> <td>8.5</td> <td>8.5</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Гадаад түр овоолго</td> <td>га</td> <td>0.5</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Элс угаах талбай</td> <td>га</td> <td>1.0</td> <td>1.0</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Шимт хөрс</td> <td>га</td> <td>1.0</td> <td>1.0</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>ШТС</td> <td>га</td> <td>0.5</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>ЗҮТ</td> <td>га</td> <td>1.0</td> <td>1.0</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>Нуурууд</td> <td>га</td> <td>1.3</td> <td>1.3</td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>Хотхон</td> <td>га</td> <td>1.0</td> <td>1.0</td> </tr> <tr> <td>9</td> <td>Зам</td> <td>га</td> <td>1.2</td> <td>1.2</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Нийт</td> <td>га</td> <td>15.9</td> <td>15.9</td> </tr> </tbody> </table>	Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжээ	1-р жил	Нийт	1	Уурхай	га	8.5	8.5	2	Гадаад түр овоолго	га	0.5	0.5	3	Элс угаах талбай	га	1.0	1.0	4	Шимт хөрс	га	1.0	1.0	5	ШТС	га	0.5	0.5	6	ЗҮТ	га	1.0	1.0	7	Нуурууд	га	1.3	1.3	8	Хотхон	га	1.0	1.0	9	Зам	га	1.2	1.2		Нийт	га	15.9	15.9
Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжээ	1-р жил	Нийт																																																					
1	Уурхай	га	8.5	8.5																																																					
2	Гадаад түр овоолго	га	0.5	0.5																																																					
3	Элс угаах талбай	га	1.0	1.0																																																					
4	Шимт хөрс	га	1.0	1.0																																																					
5	ШТС	га	0.5	0.5																																																					
6	ЗҮТ	га	1.0	1.0																																																					
7	Нуурууд	га	1.3	1.3																																																					
8	Хотхон	га	1.0	1.0																																																					
9	Зам	га	1.2	1.2																																																					
	Нийт	га	15.9	15.9																																																					
2.6	Төслийн хог хаягдал	<p>Хатуу хог хаягдал:</p> <p>Ахуйн хатуу хог хаягдлын тооцоогоор жилд 13.4 тн орчим хаягдал гарах бөгөөд харъяа сум багийн холбогдох /ТҮК/-тэй байгууллагатай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хог хаягдлын</p>																																																							

		<p>нэгдсэн цэгт хүргэх, ачуулах асуудлыг цаг тухайд нь тогтмол шийдвэрлэдэг байна.</p> <p>Хог хаягдлыг дараах байдлаар ангилан ялгана.</p> <p>✚ Дахин ашиглах боломжтой хог хаягдал: Төрөл бүрийн цаас, картон, цаас, хуванцар сав, сав баглаа боодол, төрөл бүрийн шилэн сав, модон эдлэлийн хаягдал, гялгар уут гэх мэт</p> <p>✚ Бусад хог хаягдал: Үнс, түргэн муудах хоол хүнсний хаягдал, ариун цэврийн хэрэглэлийн хаягдал, дахин ашиглах хог хаягдлын ангилалд ороогүй бусад хог хаягдлууд</p> <p>✚ Ахуйн аюултай хог хаягдал: Өөрөө явагч тээврийн хэрэгслээс үүсэх хаягдал /ашигласан тос, масло, үл хөлдөх шингэн/ унтраалга-залгуурын төхөөрөмж, өдрийн гэрэл, электрон барааны хаягдал /компьютер, телевизор% гар утас/ цэвэрлэгээний бодис, зарим тусгай батерей зэргүүд хамаарна. Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт Аюултай хог хаягдлын жагсаалт</p> <p><i>Доорхи зургийн дагуу ялгаж хаях шаардлагатай</i></p> <p>Шингэн хог хаягдал: Нийт 78 ажилтантай гэж үзвэл хоногт 6.24 м³, жилд амралт баяр ёслолын өдрийн хасаад 200 хоног ажиллах хугацаанд нийт хэрэглэх усны хэмжээ 1248.0 м³/жил болно. Соруулдаг бохирын ёмкоостой болно.</p> <p>Хийн хаягдал: Үйлдвэрийн хийн хаягдал үүсэх эх үүсвэрүүд гэвэл автомашины утаа, тээврийн хэрэгслийн тоосжилт зэрэг байна.</p> <p>Уурхай ашиглалтын 1 жилийн хугацаанд нийт 120.81 тонн дизель түлш зарцуулахад хөө – 1.87 тн, СО-0.00001208 тн, нүүрстөрөгч-3.6243 г, NO₂-0.00005927 тн, SO₂-0.00000242 тн, бензопирин-0.000474 тн буюу нийтдээ 1.871 тн хорт хий ялгарахаар байна.</p>
2.7	Ариун цэврийн байгууламж	Ажилчдын гэр кемп дотор төвлөрсөн ариун цэврийн байгууламжтай бөгөөд байгаль орчин, ариун цэврийн цаасыг зөв зохистой ашиглах, хувийн ариун цэвэр сахих соёлын тухай санамжуудыг байрлуулж ба экологийн боловсролын булан бий болгосон.

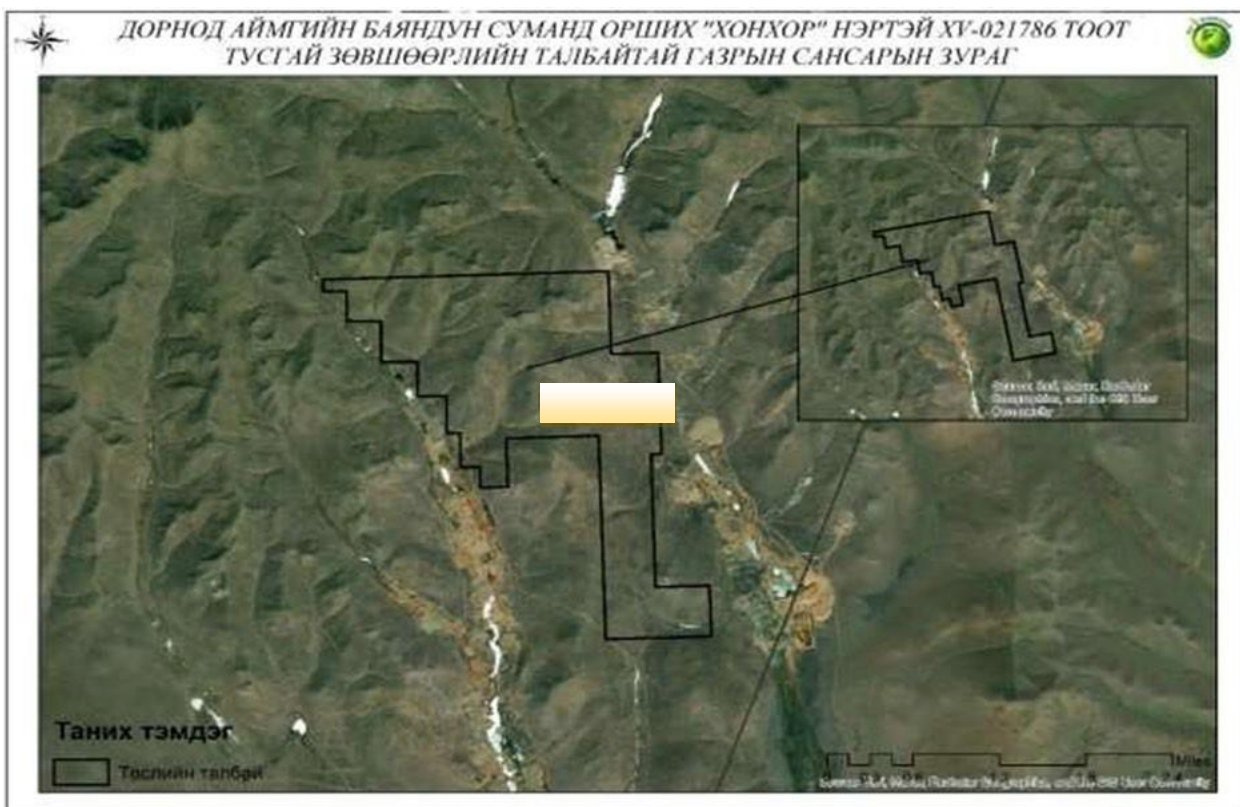
2.8	Усан хангамж	Тус уурхай нь өөрийн гүний худагтай.
2.9	Цахилгаан хангамж	Дизель генератор: QSY150GF 150 кВт 2ш,
2.1	Дулаан хангамж	Улирлын чанартай ажиллах тул дулаан хангамж шаардлагагүй.

1.2 Төслийн байршил

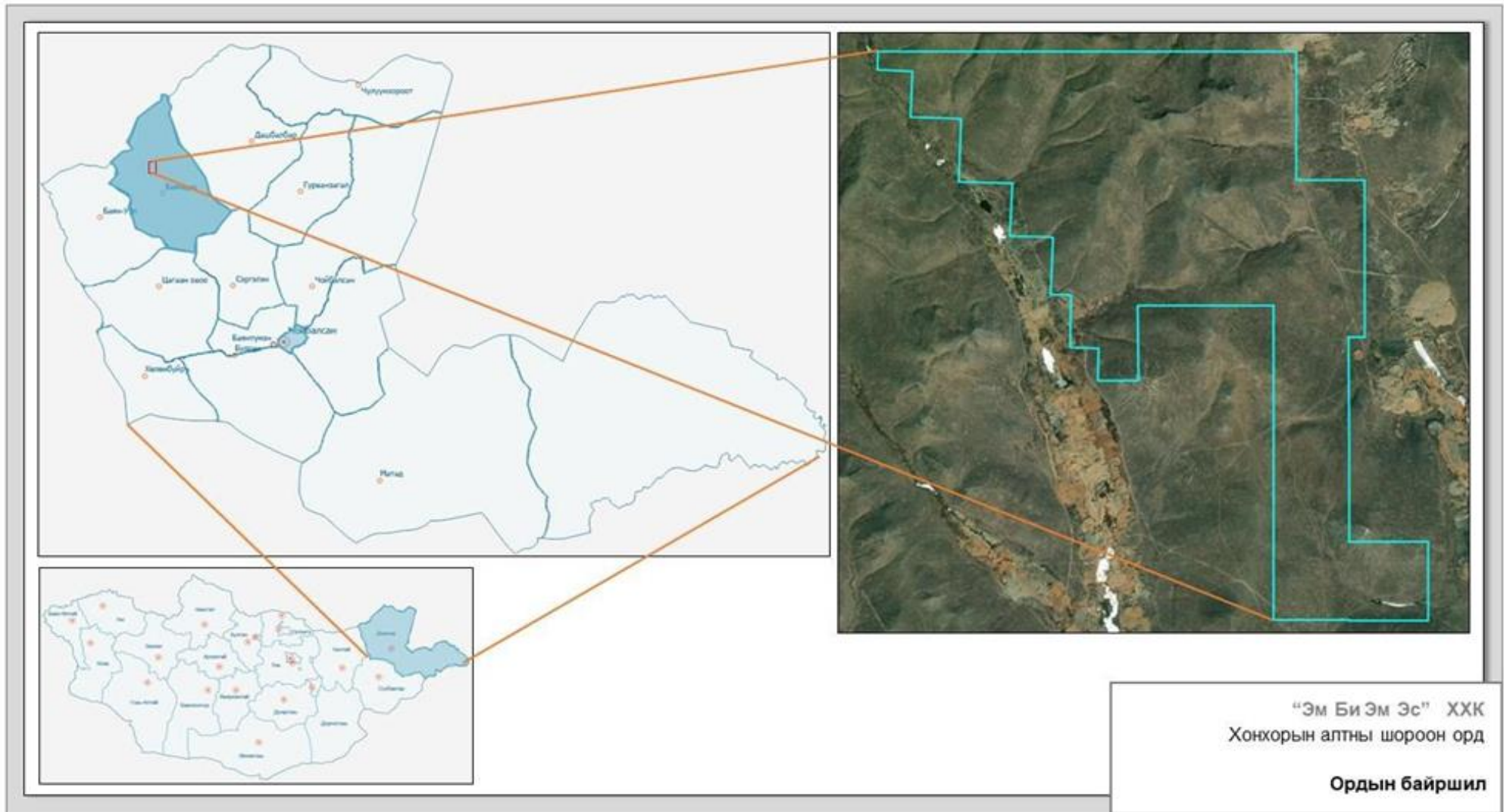
Тусгай зөвшөөрлийн талбай нь засаг захиргааны харьяаллаар Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт багтана.

Хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь Монгол Улсын зүүн хэсэгт Улаанбаатар хотоос зүүн хойш 700 км, Дорнод аймгийн төв Чойбалсан хотоос баруун хойш 240 км, Баяндун сумын төвөөс баруун хойш 30 км зайд байрлана. Талбай нь номенклатурын хувьд М-49-095 хавтгайд байрладаг.

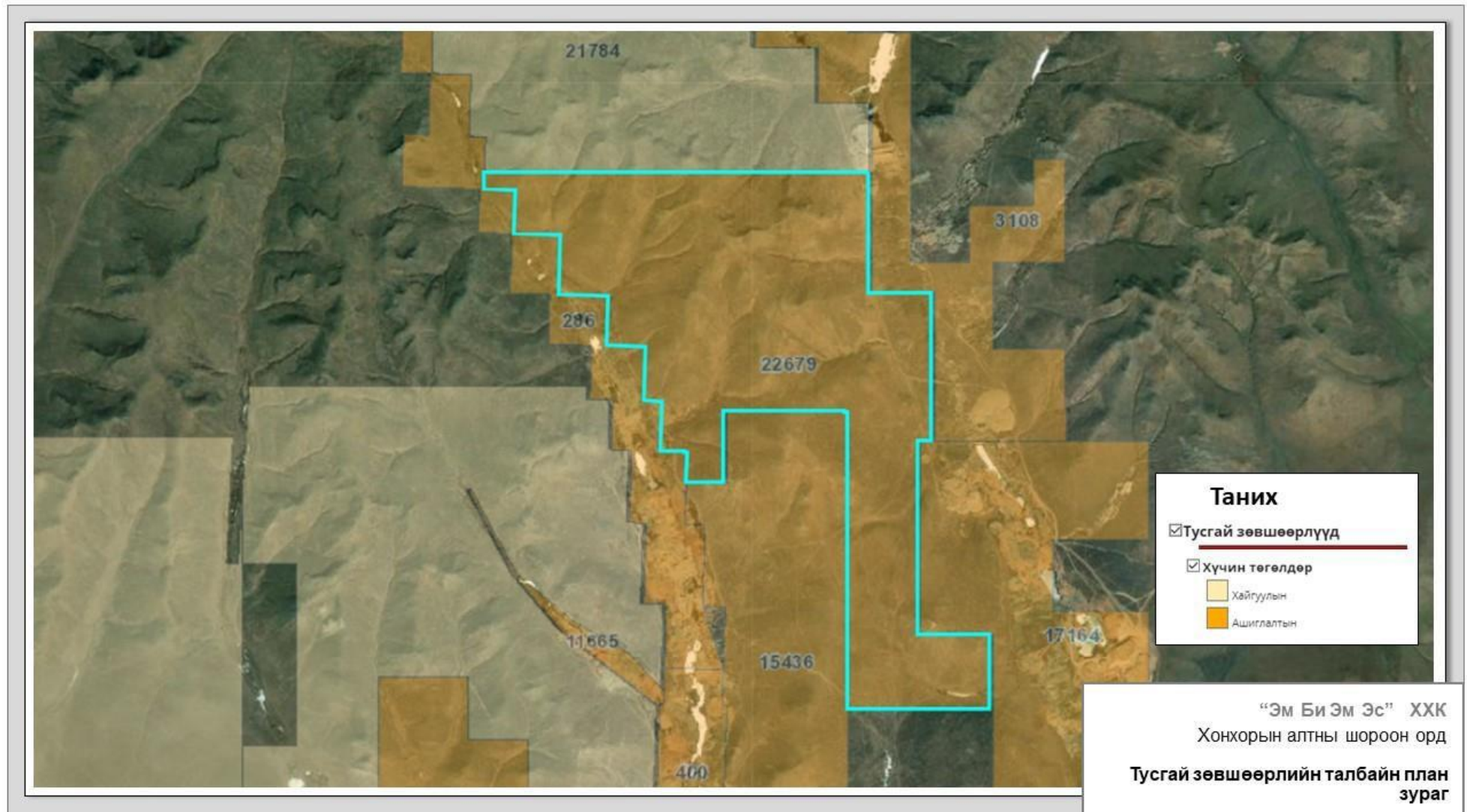
Газрын байршил орон сууц, олон нийтийн байгууламж бүхий хэсгээс 2 км-ийн зайд байрладаг нь “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, үйлдвэрлэлийн эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийн хэмжээ, ерөнхий шаардлага” MNS 5105 : 2001 стандартын шаардлага хангаж байна.

Зураг 1. Төслийн талбайн байрзүйн зураг

Зураг 2. Төслийн талбайн засаг захиргааны зураг

Зураг 3. Төслийн талбайн байршлын зураг

Хүснэгт 2. MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайн солбилцол

№	Уртраг	Өргөрөг
1	113° 26' 10.62"	49° 31' 6.55"
2	113° 23' 31.92"	49° 31' 6.55"
3	113° 23' 31.7"	49° 31' 1.91"
4	113° 23' 43.44"	49° 31' 1.67"
5	113° 23' 43.43"	49° 31' 1.6"
6	113° 23' 44.81"	49° 31' 1.57"
7	113° 23' 44.24"	49° 30' 49.9"
8	113° 24' 1.98"	49° 30' 49.54"
9	113° 24' 1.97"	49° 30' 49.47"
10	113° 24' 3.35"	49° 30' 49.45"
11	113° 24' 2.58"	49° 30' 33.56"
12	113° 24' 21.41"	49° 30' 33.17"
13	113° 24' 21.41"	49° 30' 33.11"
14	113° 24' 22.78"	49° 30' 33.08"
15	113° 24' 22.14"	49° 30' 19.75"
16	113° 24' 36.9"	49° 30' 19.45"
17	113° 24' 36.9"	49° 30' 19.39"
18	113° 24' 38.27"	49° 30' 19.36"
19	113° 24' 37.55"	49° 30' 4.88"
20	113° 24' 43.87"	49° 30' 4.74"
21	113° 24' 43.87"	49° 30' 4.68"
22	113° 24' 45.25"	49° 30' 4.65"
23	113° 24' 44.7"	49° 29' 51.4"
24	113° 24' 54.24"	49° 29' 51.21"
25	113° 24' 54.24"	49° 29' 51.14"
26	113° 24' 55.62"	49° 29' 51.11"
27	113° 24' 55.22"	49° 29' 43.05"
28	113° 25' 10.72"	49° 29' 43.05"
29	113° 25' 10.62"	49° 30' 2.11"
30	113° 26' 0.57"	49° 30' 2.11"
31	113° 26' 0.57"	49° 30' 2.01"
32	113° 26' 1.96"	49° 30' 2.01"
33	113° 26' 2.04"	49° 28' 42.05"
34	113° 26' 30.72"	49° 28' 42.05"
35	113° 26' 30.72"	49° 28' 41.95"
36	113° 27' 0.71"	49° 28' 41.95"
37	113° 27' 0.71"	49° 29' 1.96"
38	113° 26' 32.12"	49° 29' 1.96"
39	113° 26' 32.12"	49° 29' 2.05"
40	113° 26' 30.72"	49° 29' 2.05"
41	113° 26' 30.69"	49° 29' 29.12"
42	113° 26' 30.66"	49° 29' 54.05"
43	113° 26' 36.7"	49° 29' 54.05"
44	113° 26' 36.61"	49° 30' 34.01"

45	113° 26' 12.01"	49° 30' 34.01"
46	113° 26' 12.01"	49° 30' 34.11"
47	113° 26' 10.63"	49° 30' 34.11"

1.3 Үйлдвэрийн хүчин чадал, тоо хэмжээ

Уурхайн талбайн хэмжээнд олборлолтын үеийн элсний хаягдал бохирдол тооцсоноор, угаах элсний хэмжээ нийт 113.0 мян.м3 ба угаах элсэн дэх алтны хэмжээ химийн цэврээр 47.39 кг байна. Олборлолтын 1 жилийн хугацаанд нийт 115.0 мян.м3 элс олборлох хүчин чадалтай байна

1.4 Үйлдвэрийн ажиллах горим

Уурхай нь улирлын чанартай ажиллах бөгөөд жил бүрийн 4-р сарын эхнээс 10-р сарыг дуустал ажиллана. Уурхайн ажиллах хоног нь нийт 214 хоног байгаа бөгөөд ил уурхайн хөрс хуулалт, элс олборлолтын ажил нь 4-сараас 9-р сарыг дуустал, элс угаан баяжуулах цех нь 5-р сараас 10-р сарыг дуустал ажиллана.

Хүснэгт 3. Уурхайн ажиллах горим, жилд ажиллах хоног

№	Үзүүлэлт	Утга
1	Жилийн календарийн хоног	365
2	Жилд ногдор календарийн хоног	214
	Баяр ёслол	7
	Болзошгүй цаг агаарын хүндрэл	7
3	Жилд ажиллах хоног	200
4	Хоногт ажиллах ээлжийн тоо	2
5	Ээлжийн үргэлжлэх хугацаа, цаг	12

1.5 Дэд бүтэц

1.5.1 Цахилгаан хангамж

Цахилгаан хангамж Дизель генератор: QSY150GF 150 кВт 2ш

1.5.2 Усан хангамж

“Хонхор” нэртэй тусгай зөвшөөрлийн талбайн Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд 2022 онд өрөмдсөн АХ-01\2021 дугаартай ашиглалтын худгийн мэдээллийг ашиглан ордын гидрогеологийн нөхцөл, уст давхаргын усжилтын зэрэг, уулын малталтанд орж ирэх газрын доорх усны урсацын тооцоо болон ордын дэвсгэр талбайд тархсан дээд плейстоцены настай сэвсгэр хурдасны зузаалаг дахь уст давхарга болон неопротерзойн настай гүний чулуулгийн ан цавын бүсийн газрын доорх усны боломжит нөөц, баялагийг үнэлэх боломжтой болсон байна.

Гидрогеологийн цооногийн гүн нь 20.0 м, цооног дахь усны тогтонги түвшин 4.0 м байна. Цооногийн ундарга 3.1 м/сек болно. Гүний худагт гүйцэтгэгч компани туршилт шавхалтын ажлыг хийж дуусгаад, цаашдын хэрэглээнд зориулан битүүмжлэн үлдээсэн байна. /Худгийн паспортыг хавсаргав/

Байгаль орчныг хамгаалах, цэвэр усны нөөцийг хэмнэх зорилгоор үйлдвэрийн технологийн усан хангамжинд хэрэглэгдэх усыг хуримтлуулж, цэвэршүүлэх замаар эргүүлэн ашиглах юм. Битүү эргэлтийн системээр усыг ашиглахад хаягдлын болоод цэвэр усны санг байгуулна. Технологийн усыг эргэлтийн усан санд хуримтлуулан тунгааж, процесст эргүүлэн хэрэглэнэ. Төслийн уурхайн хэмжээнд хуримтлагдах хөрсний ус болон гүний усаар хангахаар төлөвлөжээ.

1) Технологийн усан хангамж, усны хэрэглээ

Баяжуулах үйлдвэрт хэрэглэгдэх нийт усны хэрэгцээ нь элс баяжуулах үйлдвэрийн технологийн ба унд ахуйн хэрэгцээний зориулалтын уснаас бүрдэнэ. Технологийн усны гол хэрэглэгч нь угаан баяжуулах төхөөрөмж бөгөөд түүнийг угаалгын эхэнд нийт шаардагдах усаар 100% хангаж өгөх ба цаашид 70% эргэлтийн ус, үлдсэн 30% усаар нөхөгдөн гэжээгдэнэ.

Байгаль орчныг хамгаалах, цэвэр усны нөөцийг хэмнэх зорилгоор үйлдвэрийн технологийн усан хангамжинд хэрэглэгдэх усыг хуримтлуулж, цэвэршүүлэх замаар эргүүлэн ашиглах юм. Битүү эргэлтийн системээр усыг ашиглахад хаягдлын болоод цэвэр усны санг байгуулна.

Үйлдвэрийн технологийн усан хангамжинд хэрэглэгдэх усыг хуримтлуулж, цэвэршүүлэх замаар эргүүлэн ашиглах юм.

Ордын элс нь дунд зэргийн угаагдах шинж чанартай учир 1м³ элс угаахад 4.0м³ ус хэрэглэхээр тооцоолов. Тухайн орон нутгийн цаг агаарын байдлаас шалтгаалан усан сангийн усанд ууршилт шүүрэлтээс болж алдагдал гардаг. Иймд уг алдагдлыг гадаад эх үүсвэрээс цэвэр усаар нөхөж, худгийн түвшнийг тогтмол барьж байх шаардлагатай.

Хүснэгт 4. Угаан баяжуулах цехийн технологийн усны хэрэглээ

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Ашиглалтын жилүүд	Нийт ажлын хэмжээ
			Эхний жил	
1	Угаах элсний хэмжээ	мян.м ³	87.4	87.4
2	1м ³ элс угаахад зарцуулах усны хэмжээ	м ³	4.0	4.0
3	Жилийн усны алдагдал	мян.м ³	11.07	11.07
4	Технологит зарцуулах нийт усны хэмжээ	мян.м ³	349.6	349.6
	Цэвэр усны хэмжээ 30%	мян.м ³	104.88	104.88

ТЭЗҮ-ээр нэг жилд олборлож дуусах бөгөөд нийт үйлдвэрлэлийн нөөцөөр 87.4 мян.м³ элс угаан баяжуулна. 1м³ элс баяжуулахад 4.0 м³ ус шаардлагатай гэж үзвэл нийт 349.6 мян.м³ ус болж байгаа ба үүний 70 хувийг эргэлтээр 30 хувийг нэмэлтээр шаардлагатай гэж үзвэл 104.88 мян.м³ нэмэлтээр сэлбэх шаардлагатай. Өөрөөр хэлбэл уурхайн үүсмэл нуурыг 0.03 л/сек-ээр усыг сэлбэж байх шаардлагатай байх бөгөөд үүнд дээрх зайлуулах усны ундарга хангалттай байна.

2) Ундны болон ахуйн усан хангамж, усны хэрэглээ

Ахуйн хэрэглээний усны тооцоо: Уурхайд нийт 78 хүн ажиллана.

Нэг хүний ус хэрэглээний норм хоногт ажлын болоод ахуйн хэрэгцээнд дунджаар 80л орчим байна. Уурхайн ахуйн усыг худгаас зөөж хангана. (* - БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалын 12 дугаар хавсралт –“Орон сууц, нийтийн байр, гэр хорооллын усны норм”, Хүйтэн ус хангамж, ариутгах татуургын системд холбогдсон нийтийн байр – 80л/хоног/хүн)

Хүснэгт 5. Ахуйн ундны усны тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд	Норм, л/хоног	Хүний тоо, ш	Усны зарцуулалт		
				м3/хоног	Жилд ажиллах хоног	м3/жил
1	Ахуйн усны хэрэглээ	80	78	6.24	200	1,248.0

3) Зам талбайн усны хэрэглээ

БОАЖНХЯ-ны сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/301 тоот тушаалаар баталсан ус хэрэглээний нормын 13-р хавсралтын дагуу 1 м2 гудамж, зам талбайг 2.0 л усаар усална гэсэн нормоор усны хэрэгцээг тодорхойлбол. Уурхайн дотоод тээврийн зам 12000 м2, хоногт 1 удаа услах ба жилд цэвэр ажиллах 200 хоног буюу 1 жилд 100 хоног усална гэж тооцлоо.

Орон нутгийн уур амьсгал, замын хөдөлгөөний эрчим, тухайн замын тоосжилтын байдлаас хамааран замын тоос дарах ажлыг 4 цаг тутамд явуулна (зөвхөн өдрийн цагаар). Автоцистерн тодорхой чиглэлийн дагуу явж замын тоос дарж ус шүршинэ. Шаардлагатай тохиолдолд замд хэсэгчлэн тоос дарах ажиллагааг хэрэгжүүлнэ. Тоос дарах ажлыг тоноглогсон нэг усалгааны машин гүйцэтгэнэ (ТЭЗҮ., 2023). Эвдрэлд өртөх 1.2 га буюу 6 метр өргөнтэй технологийн зам байна. (ТЭЗҮ., 2023, хуу108)

Хоногт хэрэглэх усны тооцоо:

- $12000 \text{ м}^2 \cdot 2.0 \text{ л/хон} \cdot 1 \text{ удаа} = 144 \text{ м}^3/\text{хоног}$

Жилд хэрэглэх усны тооцоо:

- $144.0 \text{ м}^3 \cdot 100 \text{ удаа усална} = 14400 \text{ м}^3/\text{жил}$

Хүснэгт 6. Тоосжилт бууруулахад шаардагдах усны хэрэглээ

Ашиглалтын жил	Жилд услах зам, м2	1 м2 замын усалгаанд шаардагдах ус, литр	м3/хоног	м3/жил 100 хоног усална
Жилд	72000.0	2.0	144.0	14400.0
Нийт ашиглалтын 1 жилийн хугацаанд				14400.0

4) Биологийн нөхөн сэргээлтийн усны хэрэглээ

Төслийн ашиглалтын 1 жилийн хугацаанд нийт 8.5 га уурхайн ухаш талбай нөлөөлөлд өртөх ба техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг уурхайн ашиглалтын жилийн эцэст хийгдэх юм. Уурхайн нийт 15.9 га талбайг бэлчээрийн зориулалтаар нөхөн сэргээж, уурхайн тосгон орчмын 0.8 га талбайд 500 мод, 2500 сөөг бут тарих зэрэг биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр төлөвлөсөн байна.

Нөхөн сэргээлтэнд зарцуулагдах усыг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны А/301 дугаар тушаалын 11-р хавсралтын дагуу 2 настай навчит модыг 40 л/мод нормоор, олон наст ургамлаар нөхөн сэргээсэн талбайг 4 л/м2 нормоор услахаар тооцлоо. Усалгааг 14 хоногт 1 удаа хийнэ.

БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А-301 дугаар тушаалаар батлагдсан нөхөн сэргээлтийн аргачлалын дагуу тарилт, суулгалт хийсний дараа нөхөн сэргээлтэд тарьсан ургамлыг бие даан ургах чадвартай болтол нь усалж арчилна гэж заасан байдаг. Усалгааг газрын гадаргын налуу, хэлбэржилт, байрлал, цаг уурын нөхцөл зэрэг олон хүчин зүйлээс

шалтгаалан хийх ба ялангуяа нөхөн сэргээлтийн эхний жилд хөрсний чийгийн горимыг барихын тулд хийх усалгааны тоо 14 хоногт 1 удаа, сард 2 удаа, жилд 10 удаа байна.

Хүснэгт 7. Биологийн нөхөн сэргээлтийн ус хэрэглээ

Шимт хөрсөөр хучилт эхлэх үеэс тоолсон хугацаа	Жилд нөхөн сэргээлт хийх талбай, м ²	Хоногт усалгаанд шаардагдах ус, м ³	Жилд хэдэн удаа услах	1 жилд, м ³
	3000 ширхэг мод, бут сөөг тарина	120	10	1200.0
	159000 мкв зүлэг ногоо	636.0	10	6360.0
	Нийт			7560.0

5) Нийт усны хэрэглээ

Хүснэгт 8. Усны нийт хэрэглээний тооцоо

№ Үзүүлэлтүүд	Усны зарцуулалт				Усны эх үүсвэр
	м ³ /жил	м ³ /хонд/сек			
1 Зам талбайн усалгаа 72000м ²	1-р жил	14400.0	144.0	-	Өөрийн худгаас
Нийт		2400.0	-	-	
2 Унд, ахуйн усны хэрэглээ	1-р жил	1,248.0	6.24	-	Өөрийн худгаас
Нийт		1,248.0	-	-	
Биологийн нөхөн сэргээлт					
3000 ширхэг мод, бут сөөг тарина	1-р жил	1200.0	120		Өөрийн худгаас
159000 мкв зүлэг ногоо	1-р жил	6360.0	636.0	-	Өөрийн худгаас
Нийт		7560.0	756.0	-	
Технологийн усны тооцоо					
2 Баяжуулах усны хэрэглээ	1-р жил	349600.0	-	-	70%-ийг эргэлтийн системээр хаягдлын сангаас, 30 хувийг 103,099.7 м ³ -ыг шүүрэл болон 1,780.3 м ³ -ыг худгаас хангана.
Технологийн 30% эргэлтийн цэвэр усны хэрэглээ					
4 Баяжуулах үйлдвэрт	1-р жил	104880.0		6.06 л/с	

Нийт	1 жилд		-	-
	116,088.0			
Шүүрлийн ус				
5	Шүүрлийн ус	1-р жил	103,099.7	1.97л/с
6	Худаг	1-р жил	57,309.2	267.8 м3/хон

ТЭЗҮ-ээр нэг жилд олборлож дуусах бөгөөд нийт үйлдвэрлэлийн нөөцөөр 87.4 мян.м3 элс угаан баяжуулна. 1м3 элс баяжуулахад 4.0 м3 ус шаардлагатай гэж үзвэл нийт 346.9 мян.м3 ус болж байгаа ба үүний 70 хувийг эргэлтээр 30 хувийг нэмэлтээр шаардлагатай гэж үзвэл 104.88 мян.м3 нэмэлтээр сэлбэх шаардлагатай. Өөрөөр хэлбэл уурхайн үүсмэл нуурыг 6.06 л/с-ээр усыг сэлбэж байх шаардлагатай байх бөгөөд үүнд дээрх зайлуулах усны ундарга болон худгийн усны ундарга хангалттай байна.

Жилд нийт хэрэглэх усны хэмжээ: 128,088.0 м3/жил. Үүнээс шүүрлийн усаар 103,099.7 м3/жил болон 57,309.2 м3/жил худгийн ус хангалттай байна. Үйлдвэрлэлийн зориулалттай худаг 3.1 л/с буюу 267.8м3/хон учраас усны ундарга хангалттай гэж үзлээ. Худгаас нийт 24,988.3 м3/жил хэрэглэнэ.

Худгийн координат	X	Y
1	1130 24'06.4''	490 30' 34.4''

Зураг 4. Худгийн байршил

Иймд технологийн усан хангамжыг ил уурхайн үүсмэл нуураас хангах бүрэн боломжтой байна. Технологийн усны хэрэгцээг ордын шүүрлийн усыг татаж хангахаар төсөлд тусгасан байна. Жалга 1-12 дугаартай талбайд хийсэн 2022 онд талбайд гидрогеологийн цооног өрөмдөж шавхалт, туршилтын ажлыг хийж, тоногдсон байна. Тус өрөмдсөн цооногийн гидрогеологийн ерөнхий үзүүлэлтийг дараах хүснэгтэд үзүүллээ.

Хүснэгт 9. Худаг 1-ийн өрөмдлөг, шавхалтын үр дүн

	X	Y	Өндөршил	Гүн, м	Ундарга, л/сек	Түвшин бууралт	Тогтсон түвшин, м

Худаг-1	490 30' 34.4"	1130 24'06.4''	961.38м	20.0	3.1	3.5	4.0
---------	---------------	----------------	---------	------	-----	-----	-----

Шүүрлийн усыг Бабушкины томъёогоор тодорхойлсныг оруулав.

Уурхайд шүүрэн орж ирэх усны тооцоо: 2022 оны нарийвчилсан хайгуулын судалгааны явцад сорилын туршилтаар гидрогеологийн параметруудийг тодорхойлсон байна. Ордын гидрогеологийн нөхцөлийг судлах зорилгоор ордын төв хэсгийн шавхалт туршилтын ажил гүйцэтгэж гидрогеологийн зарим үзүүлэлтүүдийг тодорхойлжээ.

Тус өрөмдмөл худгийн шавхалтын үр дүнд үндэслэн тооцооны үндсэн үзүүлэлт болох шүүрэлтийн итгэлцүүрийг тодорхойлохдоо газар доорх усны шүүрэх хөдөлгөөний тогтонги горимын нөхцөлд зохицуулан боловсруулсан Дюпюигийн аналитик тэгшитгэлийн дараах томъёог ашигласан. Үүнд:

$$K = \frac{0,73 \cdot Q \cdot LgR_0/r_0}{(2H - S_0)S_0}$$

Энд:

$$KK = 0,73 \cdot QQ \cdot LLLLLL0/ rr0 (2HH - SS0)SS0$$

- K – шүүрэлтийн коэффициент, м/хоног,
- Q – ундрага, л/с , м3/хоног,
- H – уст бүрдлийн зузаан, м,
- S0- түвшний бууралт, м,
- R0 - нөлөөллийн зайг Н.Н.Биндеманы зөвлөмжийн дагуу 150 м
- r0 – цооногийн радиус, 0.1 м

Хүснэгт 10. Шүүрэлтийн итгэлцүүр

№	Үзүүлэлтүүд	Тэмдэглэгээ болон нэгж	Тооцоо
1	Ундарга	Q, м3/хон	267.8
2	Уст бүрдлийн зузаан	H, м	15
3	Түвшний бууралт	S0, м	3.5
4	Нөлөөллийн зай	R0, м	150
5	Цооногийн радиус	r0, м	0.1
6	Шүүрэлтийн итгэлцүүр	K, м/хон	6.7

Тооцоогоор шүүрэлтийн итгэлцүүр 6.7 м/хон байна.

Хүснэгт 11. Ил уурхайд орж ирэх усны тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд	Тэмдэглэгээ болон нэгж	Тооцоо			Нийт болон дундаж
			II улирал	III улирал	IV улирал	
1	Шүүрэлтийн итгэлцүүр	K, м/хон	6.7	6.7	6.7	6.7
2	Уст үеийн зузаан	H, м	8.0	12.4	5.8	5.8
3	Нөлөөллийн радиус	R0, м	1,792.7	2,231.9	881.3	1,635.3
4	Ил уурхайн талбайн радиус	r, м	33.0	29.6	12.7	25.1
5	Усны түвшин бууруулах хэмжээ	S, м	4.0	8.4	1.8	4.7
6	Логарифмын утга	log	1.73	1.88	1.84	1.82
7	Ус өгөмжийн итгэлцүүр	μ	0.003	0.003	0.003	0.003
8	Уурхайн ус таталт үргэлжлэх хугацаа	хон	90.0	90.0	30.0	210.0
9	Хоногт орж ирэх усны хэмжээ	Q, м3/хон	338.4	751.3	167.7	169.8

10	Цагт орж ирэх усны хэмжээ	Q, м3/цаг	14.1	31.3	7.0	7.1
11	Секундэд орж ирэх усны хэмжээ	Q, л/сек	3.92	8.70	1.94	1.97
12	Жилд орж ирэх усны хэмжээ	Q, м3/жил	30,454	67,615	5,031	103,099.7

Тооцоогоор уурхайд шүүрэн орж ирэх усны хэмжээ дунджаар 1.97 л/сек буюу 7.1 м3/цаг байна.

Уурхайд орж ирэх усыг зайлуулах, мөргөцгийг хуурайшуулах ажил

Уурхайн үйл ажиллагааг хэвийн, тасралтгүй, найдвартай явуулахад ил уурхайд орж ирэх усыг зайлуулах, элсний давхарга, уурхайн мөргөцгийг хуурайшуулах, шүүрүүлэх ажлыг зайлшгүй гүйцэтгэнэ.

Хүснэгт 12. Уурхайд орж ирэх нийт усны тооцоо

№	Үзүүлэлтүүд	Нэгж болон тэмдэглэгээ	Гооцоо			Нийт болон дундаж
			II улирал	III улирал	IV улирал	
1	Шүүрлээр орж ирэх ус	Q, м3/хон	338.38	751.27	167.69	419.1
2	Гадаргын ус	Q, м3/хон	9.86	7.93	4.40	7.4
3	Нийт хоногт орж ирэх ус	Q, м3/хон	348.24	759.20	172.10	426.5
4	Цагт орж ирэх усны хэмжээ	Q, м3/цаг	14.51	31.63	7.17	17.8
5	Секундэд орж ирэх усны хэмжээ	Q, л/сек	4.03	8.79	1.99	4.9
6	Жилд орж ирэх усны хэмжээ	Q, м3/жил	31,342	68,328	5,163	104,833

Уурхайд орж ирэх усыг уурхайн мөргөцгийн хамгийн нам дор хэсэгт зумф байрлуулж хуримтлуулан шавхах аргыг хэрэглэнэ. Уурхайд орж ирэх усны хэмжээ цагт дунджаар 17.8 м3/цаг байна.

Ус өргөх шавхах ажлыг шахуургын (насос) тусламжтайгаар явуулна. Уурхайд орж ирэх усыг шавхах шахуургын хүчин чадал хамгийн ихдээ 17.8 м3/цаг байгаа тул уурхайд байгаа ЦНСК 20/20 төрлийн шахуурга ус таталтын хүчин чадлыг хангаж ажиллахаар байна. Шахуургын техникийн үзүүлэлтийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 13. ЦНСК 20/20 төрлийн шахуургын техникийн үзүүлэлт

Шахуургын төрөл	Хүчин чадал, м3/цаг	Бүрэн түрэлт, м	Хөдөлгүүрийн чадал, кВт	Эргэлтийн давтамж, эрг/мин
ЦНСК 20/20	20	20	3	2,850

Уурхайн ашиглалтын үеийн усны хэрэглээ дараах зориулалттай байна. Үүнд:

- Алттай элс угаан баяжуулах төхөөрөмж
- Унд ахуйн хэрэглээ
- Нөхөн сэргээлт
- Тэрбум мод усалгаа
- Технологийн тээврийн зам болон ил уурхайн тоосжилтыг дарах

Технологийн усны гол хэрэглэгч нь алттай элсийг угаан баяжуулах төхөөрөмж бөгөөд түүнийг эргэлтийн усан сангийн усаар хангахаар төслийн техник эдийн засгийн үндэслэлд тусгах шаардлагатай бөгөөд алттай элс угаан баяжуулах үйлдвэрийн технологийн усан хангамжийн эх үүсвэрээр, ил уурхайд шүүрэн орж ирэх усыг хуримтлуулан, хуримтлагдсан усыг ил уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн технологийн усан хангамжийн эх үүсвэрийн зориулалтай ашиглах боломжтой байна.

Ус ашиглах болон хаяж, зайлуулах зөвшөөрлүүд

Ус ашиглагчид нь ус ашиглах зөвшөөрөл хүсэж төрийн байгууллагуудад өргөдөл гаргах үүрэгтэй. Ус ашиглах зөвшөөрлийг 10 жилээр олгох ба 5.5 жилээр сунгана.

Хүснэгт 14. Ус ашиглах болон хаяж, зайлуулах, зөвшөөрлүүд

Өдөрт ашиглах ус	Ус ашиглах дүгнэлт гаргах байгууллага	Зөвшөөрөл олгох захиргааны байгууллага
0-50 м3	Аймгийн байгаль орчны байгууллага	Сумын засаг дарга
50-100 м3	Сав газрын захиргаа	Аймгийн байгаль орчны алба
100 м3 –аас дээш	Усны газар	Сав газрын захиргаа

Хаягдал ус зайлуулж, хаяж буй аж ахуйн нэгж, байгууллага бүр хаягдал ус зайлуулах зөвшөөрөл авах хүсэлт гаргах үүрэгтэй. Хаягдал усны хэмжээнээс шалтгаалан зөвшөөрлийг өөр өөр төрийн байгууллагууд үнэлж, олгох ажлыг хариуцна.

Ус ашиглалтын зардлын тооцоо

Усны төлбөрийн хэмжээг тогтоохдоо Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн дагуу тооцож Монгол Улсын Засгийн газрын 2013 оны 326, 327 дугаар тогтоолыг үндэслэл болголоо. Төслийн усан хангамжийн хэсэгт усны зарцуулалтыг дэлгэрэнгүй тооцсон бөгөөд технологийн болон унд ахуйн усыг гүний ус тооцоолон зар экологи-эдийн засгийн үнэлгээ гүний усанд 2,780 төгрөг бөгөөд холбогдох ашиглалтын илтгэлцүүрүүдийг ашиглан тооцоолсон болно.

Тухайн бүс нутаг Улз голын ай сав газарт хамаарагдах бөгөөд 1 м3 усны экологи-эдийн засгийн үнэлгээ гүний усанд 2,780.0 төгрөг бөгөөд холбогдох ашиглалтын илтгэлцүүрүүдийг ашиглан тооцоолсон болно.

Хүснэгт 15. 1 м3 усны төлбөр /гүний ус/, тооцоо

Үзүүлэлт	Газрын доорх усны төлбөр, төг/м3					
	Олборлолт	Зам	Биологийн нөхөн сэргээлт	Баяжуулалт	Шавхан зайлуулалт	Унд нэхтэхуй
Усны суурь үнэ	2780	2780	2780	2780	2,780	2,780
Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээ	20	20	10	35	15	-
Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр	1.4	0.3	0.3	1.1	1.2	0.3
Усны төлбөр	778.4	166.8	83.4	1070.3	500.4	834.0

Уурхайд шаардлагатай нийт усны хэмжээ 116.088 мян.м3 байна. Үүнээс технологид шаардлагатай нийт усны хэмжээ 104.88 мян.м3, унд ахуйд шаардлагатай усны хэмжээ 1.248 мян.м3 тус тус байна. Үүнээс шүүрлийн шавхан зайлуулах усаар 103,099.7 м3 болон худгийн гүний усаар 12,988.3 м3/жил хангахаар байна.

Шавхан зайлуулах газрын доорх усны нөөц ашигласны төлбөр:

1м3 газрын доорх усны үнэ: 2780төг * 0.15*1.2= 500.4 төг/м3 (Хүснэгт17-оос итгэлцүүр харж болно)

103,099.7 м3*500.4 төг/м3= 51,591,089.88 төг

Зам талбайн тоосжилт дарахад газар доорх усны нөөц ашигласны төлбөр:

14400 м3*166.8 төг/м3= 2,401,920.0 төг

Биологийн нөхөн сэргээлт, мод усалгаа хийхэд газар доорх усны нөөц ашигласны төлбөр:

7560 м3-83.4=630,504.0 төг

Баяжуулах үйлдвэрийн зориулалттай усны нөөц ашигласны төлбөр:

1780.3 м3*1070.3=1,905,455.09 төг

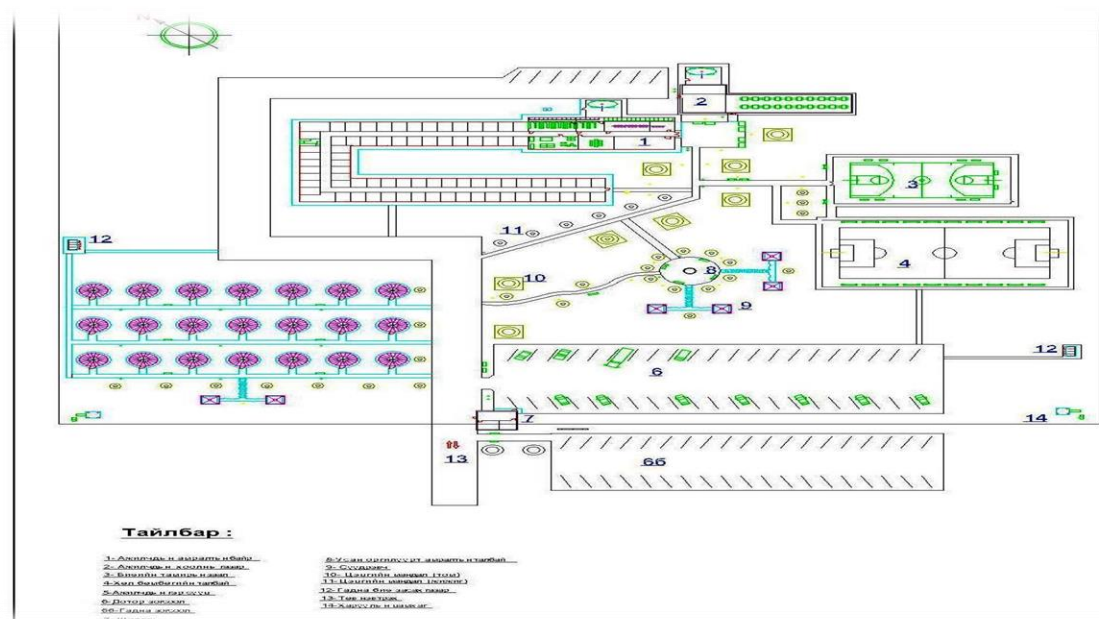
Нийт ус ашигласны төлбөр 1жилд 51,591,089.88+2,401,920.0+630,504.0+1,905,455.09= 56,528,968.97 төг

1.5.3 Барилга байгууламж

Хүснэгт 16. Уурхайн эвдрэлд өртөх талбайн хэмжээ

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжээ	1-р жил	Нийт
1	Уурхай	га	8.5	8.5
2	Гадаад түр овоолго	га	0.5	0.5
3	Элс угаах талбай	га	1.0	1.0
4	Шимт хөрс	га	1.0	1.0
5	ШТС	га	0.5	0.5
6	ЗҮТ	га	1.0	1.0
7	Нуурууд	га	1.3	1.3
8	Хотхон	га	1.0	1.0
9	Зам	га	1.2	1.2
	Нийт	га	15.9	15.9

Төслийн эхний ашиглалтын жилд нийт 15.09 га талбай эвдрэлд өртөхөөр байна.

Зураг 5. Уурхайн тосгоны зураг

Зураг 6. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №1

Зураг 7. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №2

Зураг 8. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №3

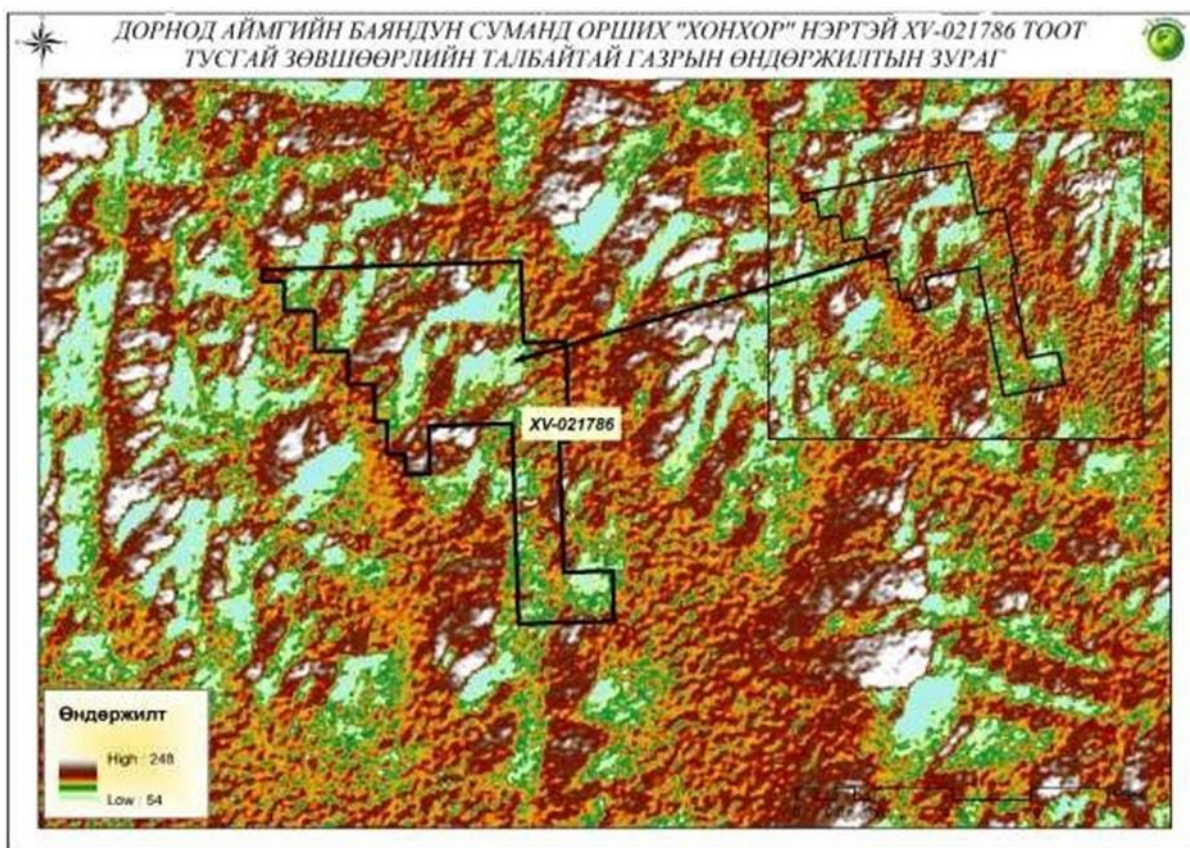

Зураг 9. Төслийн талбайн ерөнхий төрх №4

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 Байгаль орчны төлөв байдал

Төслийн талбай орчимд хуулиар хамгаалагдсан газар нутаг, орон нутгийн хэтийн хөгжилд ашиглахаар төлөвлөсөн газар байхгүй байна. Харин төслийн үйл ажиллагааны үр дүнд газар нутгийн эмзэг байдлаас шалтгаалж сөрөг нөлөө үүсэх, үүссэн сөрөг нөлөө хуримтлагдаж болзошгүй нөхцлүүд байх боломжтой байна.

Зураг 10. Төслийн талбайн районы д.т.д үнэмлэхүй өндөршилтийн зураг
Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

Ордод 7 жалгад нөөц тооцогдсон ба жалга бүрд ил уурхай үүснэ. Нээлтийн ажлыг жалга-1 буюу 1-р ил уурхайгаас эхлэн ашиглаж эхлэнэ. Ил уурхайн ашиглалтын 2-р улиралд Жалга- 1, 3, 5, 6, 7-р жалгуудыг ашиглаж нийт 139.8 мян.м3 хөрс хуулалтын ажил хийж, 53.3 мян.м3 элсийг элс баяжуулах цехийн талбайд хүргэнэ.

Ил уурхайн ашиглалтын 3-р улиралд Жалга-9 –ийг ашиглаж нийт 157.3 мян.м3 хөрс хуулалтын ажил хийж, 53.4 мян.м3 элсийг элс баяжуулах цехийн талбайд хүргэнэ.

Ил уурхайн ашиглалтын 4-р улиралд Жалга-8 –ийг ашиглаж нийт 52.2 мян.м3 хөрс хуулалтын ажил хийж, 6.3 мян.м3 элсийг элс баяжуулах цехийн талбайд хүргэнэ.

Агаарын чанар

Баяндун сумын уур амьсгалын олон жилийн дундаж үзүүлэлтийг Монгол улсын “Ус цаг уур, орчны судалгаа, мэдээллийн хүрээлэн” Дэлхийн цаг уурын байгууллагаас гаргасан зөвлөмжийн

дагуу Баяндун цаг уурын харуулын (ДТД-947 м) 1991-2020 оны агаарын температур, хур тунадасны стандарт нормыг цаг хугацааны сарын алхамтай тооцоолсон мэдээг ашиглав.

Судалгааны талбай орчмын газар нутаг нь ерөнхийдөө дулаан уур амьсгалтай, хур чийг багатай. Өвлийн улиралд гэнэтийн дулааралт бараг ажиглагддаггүй бол зуны улиралд гэнэтийн хүйтрэлт хааяа тохиолдоно. Агаарын температурын бас нэг онцлог бол хавар, намрын улирал богинохон, халуун хүйтний солилцоо эрс байдаг явдал юм.

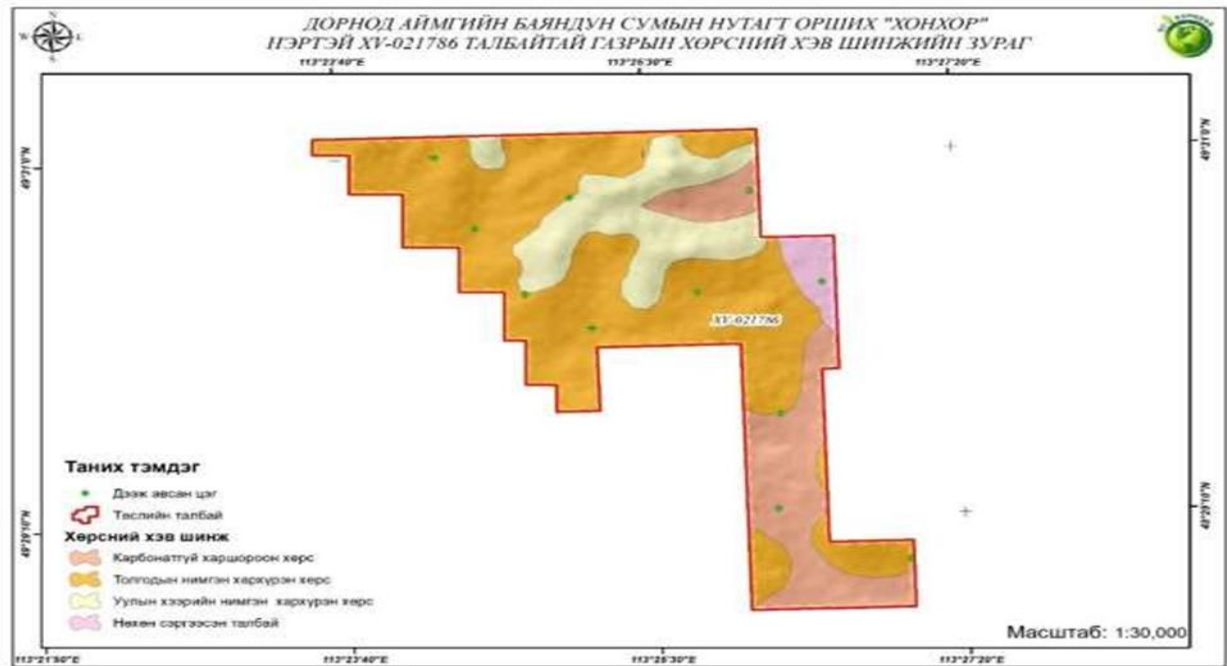
Тухайн бүс нутагт жилд орох хур тунадасны нийлбэр 161.6-555.1 мм-ийн хооронд хэлбэлзэх бөгөөд өвлийн улиралд 1.5-3.1 мм, хаврын улиралд 2.7...37.4 мм, зуны улиралд 77.2-88.9 мм, намрын улиралд 2.3...35.2 мм-ийн хооронд хэлбэлздэг. Хамгийн их хур тунадас 8 сард дунджаар 88.9 мм, хамгийн бага хур тунадас 2 сард дунджаар 1.5 мм орчим ордог байна.

Судалгаанд хамрагдаж буй нутагт салхины хурд жилд дунджаар 3.8м/с байсан бөгөөд хавар, намрын улиралд өсж өвөл, зуны улиралд буурсан байна. Салхины хурдны хамгийн их утга нь 4 сард дунджаар 6.4 м/с, хамгийн бага утга нь 7 сард 1.3 м/с ажиглагдсан. Салхины зүг чиглэлийн давтагдал нь тухайн орон нутгийн физик газарзүйн тогтолцооны нөлөөлөлтэй..

Хөрсөн бүрхэвч

Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрлах “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн MV- 022679 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий хайгуулын талбай нь Хэнтийн нурууны зүүн салбар болох Эрээний давааны нурууны салбар болох Халчиг өндөр уул 1199 м уулсын системд нам уулс, ухаа толгодын системд байрлана. Тус талбай нь байгаль-газарзүйн нөхцөлийн хувьд Монгол орны дорнод бүсийн Хэнтийн нурууны захын уулсын системд, Улз голын ус хураах талбайд багтаж, голын дэнжтэй хиллэнэ. Талбай орчны байгалийн нөхцөлийн хувьд Манжуурын хээрийн өвслөг ургамал бүхий нугархаг хээрийн хэв шинж зонхилон тархсан, нам уулын хэв шинж, уулын нуруу даган байршсан шинжтэй.

Хөрсний хэв шинж Баяндун сумын нутаг дэвсгэрээр элс, нугын давсархаг гүн цэвдэгтэй, нугын хээршмэл, нунтаг карбонатлог хар шороо, карбонатгүй хар шороон доод заагтаа нугархаг шинжтэй, нунтаг карбонатлаг нугат хүрэн, нунтаг карбонатлаг доод заагтаа нугархаг, намгийн цэвдэг зэрэг хөрс зонхилно. Хөрсний үе давхарга дунджаар 4-5 жилд нэг удаа нэвт норж, угаагдал бүхий чийгийн горим ноёрхох тул хээрийн хөрсний дээд хэсэг нь карбонатгүй байхаас гадна бүр нилдээ карбонатгүй буюу бага карбонаттай хар шороон, хар хүрэн хөрс тохиолдоно. Карбонатын давсны хуримтлал хөрсөнд нэвчиж цайвартсан гурил шиг нунтаг хэлбэртэй байхаас биш хатуурсан бөөгнөрлүүд үүсэхгүй. Зөвхөн сайр чулуунуудын доод талд карбонатын хатуу өнгөр дарайж тогтдог. Салхины нөлөө хүчтэй харгайгаар хөрсний гадарга дээр сайр чулуурхаг ба элсэн хучаас үүсгэдэг.

Зураг 11. Төслийн талбайн хөрсний хэв шинж

Хөрсний дээж цуглуулалт. Төсөл хэрэгжих талбайн зонхилох хөрсний хэв шинжийг илрүүлэх судалгаанд талбайн хөрсний суурь зураг мөн хөрсний үе давхаргыг ил гаргасан морфологи зүсэлт гүйцэтгэн, хими, физик шинж чанарыг тодорхойлох зорилгоор лабораторийн задлан шинжилгээ зориулж үе давхарга тус бүрээс дээж авдаг. Судалгааны талбайд хөрсний зүсэлт гүйцэтгэх, дээж авалт, тээвэрлэлт хадгалалтыг гүйцэтгэхдээ Монгол улсын стандарт “MNS3298-90: Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд”, МУ-ын стандарт MNS2305-94: Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх журам” зэрэг холбогдох журам, стандартанд заасан арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн. Хөрсний зонхилох тархсан хэв шинжийг илрүүлэх зорилгын хүрээнд төслийн талбайн хүрээнд урьдчилсан агаар, сансрын зураглалын судалгаа гүйцэтгэн, судалгааны талбайн хэмжээнд газар ашиглалт, зонхилох хөрсний тархалтыг хил заагийг ялган тодорхойлж, тухайн хөрсний хэв шинжийн тархалтын цэгийн хамгийн боломжит цэгээс хөрсний гар өрөм болон шугам ашиглан, 0-20 см гүнтэй өнгөн хөрсний 300гр дээж цуглуулсан. Лабораторийн задлан шинжилгээнд зориулсан дээжний байршлыг газар ашиглалт, зонхилох хөрсний тархалт, хөрсний эвдрэлийн байдлуудыг харгалзан сонгосон.

Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрлах Халчиг Өндөр уулын хаяа уулсын системд байрлах “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн XV-21786 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий хайгуулын талбай нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Төв Азийн хөрс-био уур амьсгалын их мужийн өндрийн бүсшилийн хэв шинж бүхий Хэнтийн мужийн Хэнтийн зүүн 40-р тойрогт багтана (Үндэсний атлас, 2022). Тус тойрогт өндрийн бүсшилийн дагуу ар хажуудаа ой бүхий дундаж өндөр уулсаар ойн ширэгт бараан хөрс тархах бол ойн бүстэй хил залган уулын нугын бараан хөрс, уулын нугат хээрийн харшороон хөрс дараалж тархах ба уулын ам хөндий, уул хоорондын тэгш талархаг газруудаар ам хөндийн харшороон болон нугархаг хархүрэн хөрсний хэв шинж гадаргын хэлбэр дүрстэй уялдан тархана.

“Эм Би Эм Эс ХХК”-ийн хайгуулын талбайн хөрсний хүнд элементийн агууламж Cd-ийн агууламж илрээгүй буюу багажны мэдрэгч чанарт бүртгэгдээгүй байна, төслийн талбайд Pb 19-25мг/кг, Cr 21-28мг/кг, Zn 56- 59мг/кг, Cu 22-24мг/кг, Ni 10-21мг/кг тус тус угтатай байгаа бөгөөд MNS5850:2019 стандартанд заасан хүлцэх агууламжаас хэтрээгүй буюу бохирдол үүсээгүй байна

Төслийн нөлөөлөлд өртөх судалгааны талбайгаас цуглуулсан хөрсний дээжнүүдэд хөрсний үржил шимийн (ялзмаг, рН, Са+Mg, K₂O, P₂O₅) үзүүлэлт, өргөн тархалттай хүнд металл (As,

Cd Cr, Pb) зэрэг үзүүлэлтүүдийг магадлан итгэмжлэгдсэн “Нарт ШУҮН консалтинг” ХХК-ийн лабораторид ICP40B аргазүйгээр Optical Spectrometer (OS)-ийн багажаар тодорхойлсон.

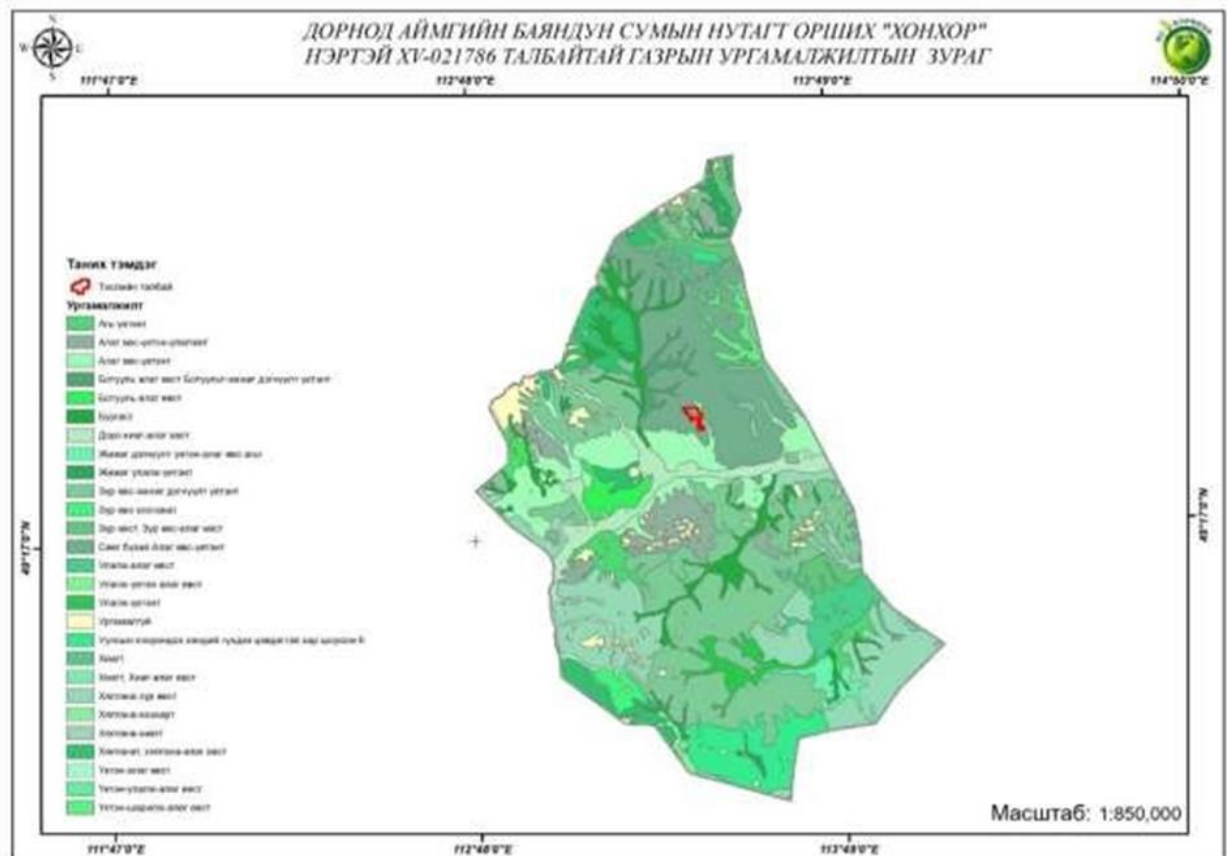
Хүснэгт 17. Хөрсний дээж авсан цэгийн байршил

Хөрсний дээж					
Байршил	Зүсэлт	Гүн см	Хөрсний хэв шинж	Координат	
Уулын хажуу	Зүсэлт-1	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 24' 15.110"E	49° 31' 0.305" N
Ам хөндий	Зүсэлт-2	0-20	Карбонатгүй харшороон	113° 26' 7.362" E	49° 30' 48.018" N
Хамрын орой	Зүсэлт-3	0-20	Уулын хээрийн нимгэн хархүрэн	113° 24' 45.635"E	49° 30' 18.563" N
Талхлагдсан хөндий	Зүсэлт-4	0-20	Талхагдалд өртсөн хөрс	113° 26' 31.808"E	49° 30' 20.297" N
Толгодын хажуу	Зүсэлт-5	0-20	Карбонатгүй хар шороон	113° 26' 13.135"E	49° 29' 12.355" N
Толгодын хажуу	Зүсэлт-6	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 26' 59.647"E	49° 28' 56.466" N
Уулын хажуу	Зүсэлт-7	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 26' 15.151"E	49° 29' 40.906" N
Ам хөндий	Зүсэлт-8	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 24' 28.541"E	49° 30' 38.624" N
Ам хөндий	Зүсэлт-9	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 25' 8.900" E	49° 30' 8.014" N
Уулын хажуу	Зүсэлт-10	0-20	Уулын хээрийн нимгэн хархүрэн	113° 25' 2.927" E	49° 30' 47.270" N
Ам хөндий	Зүсэлт-11	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113° 25' 47.053"E	49° 30' 17.994" N

Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрлах “Эм Би Эм Эс ” ХХК-ийн MV-022679 тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий Халчир Өндөр уулын системд, уулын хээрийн хархүрэн хөрсний хэв шинж зонхилсон шинжтэй. Хайгуулын талбайн зориулалтаар ашиглах 744.67га талбайд Уулын хээрийн нимгэн хархүрэн, Карбонатгүй харшороон хөрс, Толгодын нимгэн хархүрэн хөрсний хэв шинжүүдийг ялган үзлээ. Хэнтийн нурууны зүүн хэсгийн Эрээн давааны системд багтах уулын хээрийн харшороон, хархүрэн, толгодын хархүрэн хөрсний хувьд үржил шимийн түвшин өндөр, шим тэжээлийн бодис ихтэй, шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй байна.

Ургамлан нөмрөг

Ургамалжилтын хувьд алаг өвс, бутлаг үетэн хээрийн дагуур Монгол хэв шинж (алаг өвс-зүр өвс - сөөг, улалжит, хэвшил) зонхилно. Ургамал газар зүйн мужлалыг тодруулбал энэ нутаг нь Евро-Азийн хээрийн их мужийн дагуур-Монголын дэд их муж, дагуур –Монголын уулын хойт хээрийн муж, Онон-Хянган орчмын дэд мужид хамаарна. Нутгийн хойд болон өмнөд хэсгээр үетэн баялаг алаг өвс-зүр өвс тархах бөгөөд төв болон улз голыг дагуу алаг өвс-зүр өвс-үетэнт, лаг өвс ургадаг.

Судалгааны талбайн ургамалжилтын бүлгэмдэл түүний төлөв байдал, өөрчлөлт, доройтол болон зүйлийн бүрэлдэхүүнийг тогтоох зорилгоор хээрийн судалгааг дараах аргазүйгээр гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Бэлчээрийн ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүнийг ажиглалт, бүртгэлийн аргаар, нэршлийг В.И.Грубовын \1982\ ангиллаар нэрлэсэн.
2. Бэлчээрийн ургамлын зүйлийн арвийг Друдейн нүдэн баримжааны аргаар тодорхойлсон. Энэ аргаар зүйлийн арвид үнэлгээ өгөхдөө дор дурьдсан тэмдэглэгээг хэрэглэнэ. Үүнд:

1. Soc- 75-100%-тухайн фитоцинозын хүрээнд бодгалийн тоогоор илт давамгайлах арви ихтэй ургамлууд
2. Cop3 - 50-75%- фитоцинозын хүрээнд нэлээд их арвитай байгаа урамал
3. Cop2 – 25-50%- ерөнхийдөө элбэг байгаа ургамлын арви
4. Cop1 – 5-25%- фитоцинозын хүрээнд цөөхөн тохиолдож байгаа ургамал,

Sol-5%- тоологдом цөөхөн арвитай ургамал

Un - < 1 буюу цорын ганц тохиолдох ургамал

3. Ургамлан нөмрөгийн тусгаг бүрхэцийг Л.Г.Раменскийн аргаар тус тус тодорхойлсон.

Ургамалжлын бичиглэл: Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутаг дахь “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн XV-021786 хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй газрын 744.673 га талбайд 6 бичиглэл хийхэд үндсэн бүлгэмдэл нь Хиаг-хялгана-агьт, Хялгана-хиагт, Хялгана- хиаг-агьт, харгана-үетэнт, Хялгана-алаг өвс-агьт, Хиаг-дэрст, Хялгана-алаг өвст төрөл байна. Тус талбай нь хээрийн цэвэр өвслөг ургамалтай байх бөгөөд ургамлан нөмрөгийн 100 м2 талбайд 17-31 зүйл, 1м2 талбайд 4-8 зүйл бүртгэж, ургамалжлын хувьд ургамлын бүрхэц 53.8-64.4%, га –ийн ургац 2.372-4.77 цн байна.

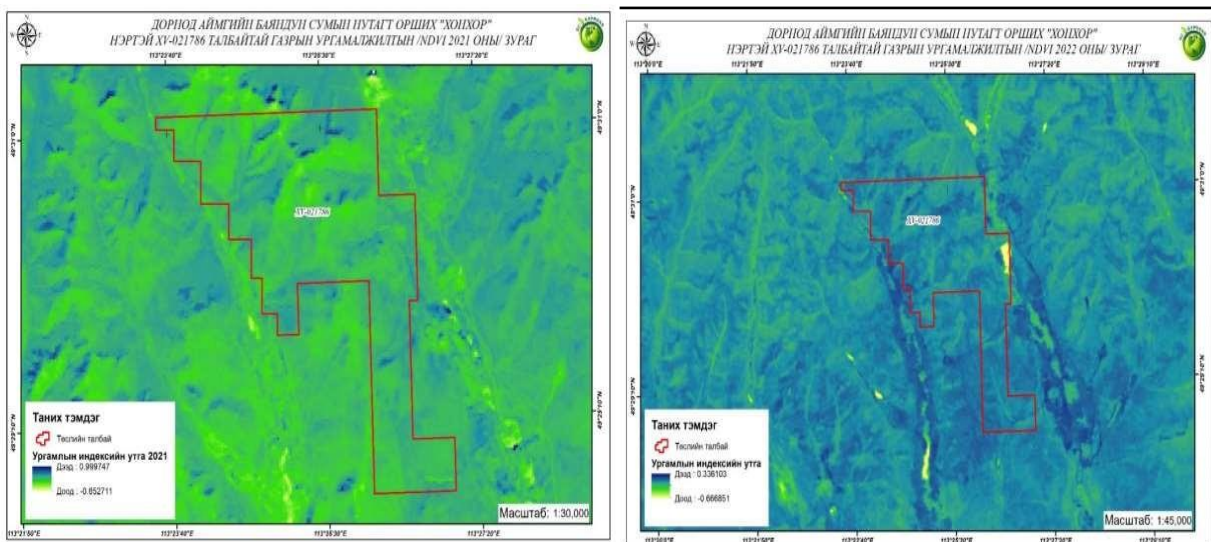
Хүснэгт 18. Баяндун сумын бэлчээрийн ургамалжилтын шалгуур үзүүлэлт

№	Бэлчээрийн төрөл	Бэлчээрийн ургамалжлын шалгуур үзүүлэлт							
		Зүйлийн тоо (100м2 талбайд)	Зүйлийн тоо (1м2 талбайд)	Ургамлын бүрхэц, %	Олшрогч ургамлын	Халцгай газар, %	Хад, хайрга, чулуу, %	Хагд, %	Ургац, ц/га
1	Хиаг-хялгана-агьт (105а /X-I-2-4)	25	6-8	55.4	14.6	44.0	1.6	-	2.372
2	Хялгана-хиагт (105/ X-I-2-4)	17	4-6	60.4	7.8	27.6	-	12.0	3.57
3	Хялгана-хиаг-агьт, харгана-үетэнт (38-47а /У-IV-2-7; У-IV-3-1)	31	4-5	53.8	26.6	38.4	3.4	3.8	3.63
4	Хялгана-алаг өвс-агьт (110а /X-I-2-9)	16	4-5	56.6	5.0	39.6	-	3.8	2.736
5	Хиаг-дэрст (101/ X-I-1-4)	15	4-6	64.4	7.2	28.4	-	7.8	4.77
6	Хялгана-алаг өвст (110 /X-I-2-9)	19	4-8	59.4	7.0	35.4	-	5.2	3.006

Зураг 12. Төслийн талбайн ургамалжилтын байдал /7-р сард/ Ургамлын нормчлогдсон индекс /NDVI/. Ургамлын индексийн дундаж утгыг жил тус бүрээр харьцуулахад 2021 онд хамгийн их 1-0.65, 2022 онд хамгийн бага 0.33-0.66 хооронд өөрчлөгдсөн байна. Төслийн талбай нь районы хэмжээнд зуншлага сайтай жилүүдэд 1 хүрч гантай жилүүдэд 0.6 хүртэл буурдаг байна.

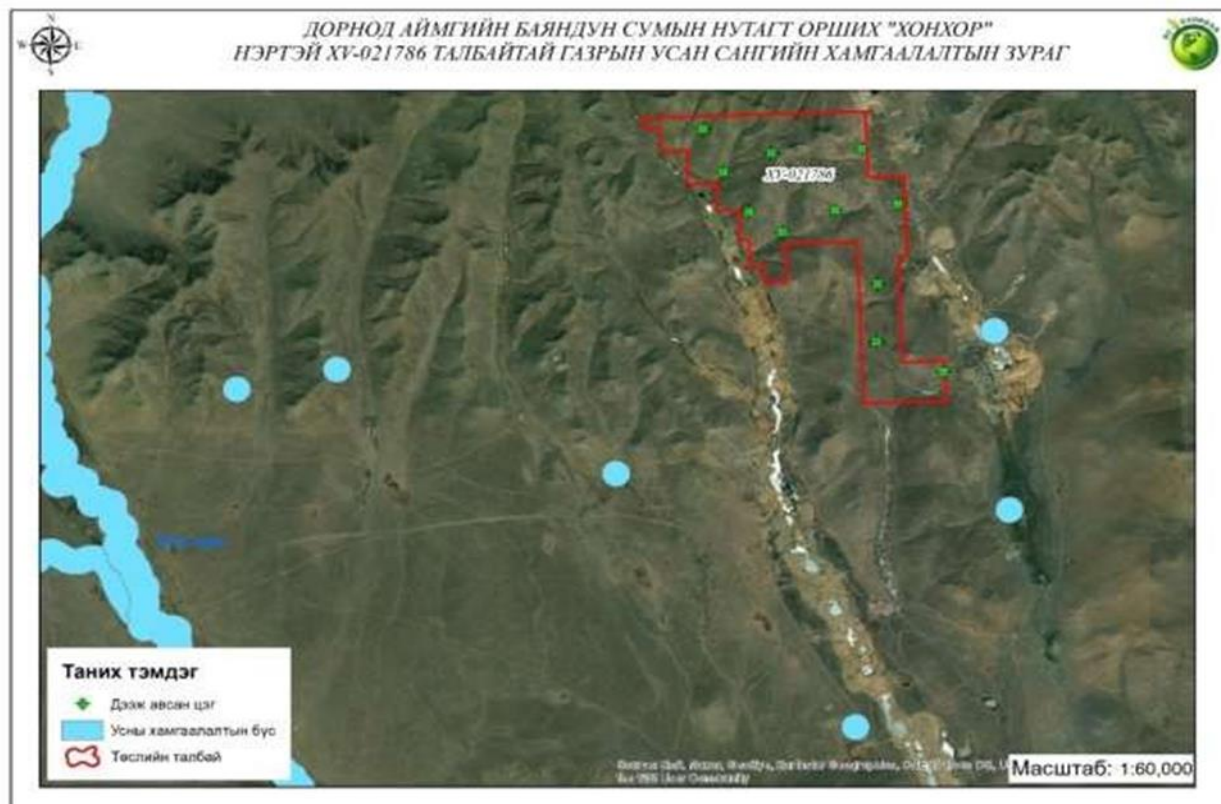

Зураг 13. Ургамлын нормчилсон индекс (NDVI) 2021-2022 оны зураг

Усан орчин

Улз голд дэлхийн нүүдлийн шувууд ихээр цугладаг газруудын нэг бөгөөд ОХУ болон БНХАУ-ын нутгийг дамжин үргэлжилдэг. Улз голын сав газрын 37,280 км² талбайд жилд 464 сая м³ хэмжээтэй газрын доорх усыг ашиглах боломжтой. Улз гол түүний цутгал Бүс,

Баян гол, Түргэн, Унагай, Билүүт, Урт голууд, Түргэн цагаан, Онхоодой нууртай буюу эдгээр нь номхон далайн ай савд багтдаг.

Зураг 14. Дорнод аймаг Баяндун сумын усан сангийн хамгаалалтын зураг
Хүснэгт 19. Баяндун сумын усны газрын тайлбар

№	Рашааны нэр, орших газар	Үе шат	Ашиглалтын байдал	Тайлбар
1	Лүнгийн рашаан (Баян дун сум)	Устай	Эмчилгээнд	Дулааны улиралд ашигладаг
2	Бүдүүний рашаан (Баян дун сум)	Устай	Эмчилгээнд	Дулааны улиралд ашигладаг
3	Эмтийн рашаан (Баян дун сум)	Устай	Эмчилгээнд	Дулааны улиралд ашигладаг
4	Могойтын рашаан (Баян дун сум)	Устай	Эмчилгээнд	Дулааны улиралд ашигладаг

Газар доорх ус нь ус үл нэвтрэх давхарга дээр оршдог бөгөөд хур борооны усаар тэжээгдэнэ. Нутгийн хойд хэсгээр дунд төрмөлийн бялхмал чулуулаг, анх төрмөлийн ба доод эрт төрмөлийн хувирмал чулуулаг, эрт төрмөлийн тунамал чулуулаг төв болон өмнөд хэсгээр палеогены ба неогены хурдас, гүний шургамал чулуулаг, дээд анх төрмөлийн ба эрт төрмөлийн бялхмал чулуулаг тархана.

Хүснэгт 20. Сав газар дахь худгийн тоо

№	Сумын нэр	Худгийн тоо			Үүнээс	
		Инежерийн	Энгийн	Нийт	Ашиглагддаггүй	Бэлчээрийн
1	Дорнодаймаг Баяндун сум	22	80	102	11	-

Хүснэгт 21. Эм Би Эм Эс ХХК-ийн усны шинжилгээ

Шинжилгээний тодорхойлолт	Дээжний дугаар	Дээжний хаяг байршил	Уст цэгийн төрөл
Цэвэр усны хими	№567	Дорнод аймаг, Баяндун сум, Хонхор	Гүний худаг

Хүснэгт 22. “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн усны шинжилгээний стандарт үд дүнтэй харьцуулсан үзүүлэлт

№	Үзүүлэлт	Шинжлэх аргын стандарт	Зөвшөөрөгдөх хэмжээ	Үр дүн
1	pH усны орчин	MNS ISO 10523-2001	6.5-8.5	6.96
2	Цахилгаан дамжуулах чанар	MNS ISO 7888:1999	<1.0	0.44
3	Ерөнхий хатуулаг	MNS ISO 6059:2005	<7.0	3.92
4	Кальци Са	MNS 1097:1970	<100.0	60.52
5	Магни (Mg ²⁺) мг/л	MNS 1097:1970	<30.0	10.90
6	Карбонат (CO ₃) мг/л	MNS ISO 9963-1:2005	-	0.00
7	Хлорид (Cl ⁻) мг/л	MNS ISO 9297:2005	<350.0	12.05
8	Гидрокарбонат(HCO ₃ ⁻) мг/л	MNS ISO 9963:1-2005	-	268.40
9	Нитрит (NO ₂) мг/л	MNS ISO 4431:2005	<1.0	0.00
10	Нитрат (NO ₃) мг/л	MNS ISO 7890-3:2001	<50.0	6.51
11	Төмөр (Fe ³⁺) мг/л	MNS ISO 4430:2005	<0.3	0.00
12	Сульфат (SO ₄ ²⁻) мг/л	MNS ISO 6271:2011	<500.0	8.57
13	Хуурай үлдэгдэл мг/л, (TDS, mg/L)	MNS ISO 4423:1997	<1000.0	291.00
14	Натри+ Кали (Na ⁺ , K ⁺)	MNS ISO 1097:1970	<200.0	25.42
15	Аммони (NH ₄ ⁺) мг/л	MNS ISO 1097:1970	<1.5	0.09

“Эм Би Эм Эс” ХХК нь өөрийн эзэмшлийн худагтай. “Монгол-Ус” ТӨҮГ-ийн итгэмжлэгдсэн лабораторт усны шинжилгээ хийлгүүлж үр дүнг стандарттай харьцуулсан. Стандараас харьцад зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтэрээгүй байна.

Амьтны аймаг

Төслийн талбайн район монгол орны Хөхтөн амьтдын тархцын газарзүйн мужийн 3-р муж буюу Баруун хянганы тойрогт хамаарагдана.

Тус газар нь Дагуурын уулын хээрийн нөлөө бүхий баруун, баруун хойд хэсгээр арай чийглэгдүү болж тэнд нугат хээрийн ургамал тархах нөхцөл бүрджээ.

Амьтан, ургамлын аймагт биогазарзүйн тойргийн нөлөө бага боловч илэрдэг бөгөөд Монголд ховор амьтан, ургамлын зүйл, тухайлбал идлэг шонхор, Дагуурын ятуу зэрэг шувууд болон дагуурын зараа байдаг.

Тус бүс нутаг нь цагаан зээрийн амьдрах орчныг бүрдүүлж, жилийн дөрвөн улиралд идээшлэх, төллөх, бэлчээрлэх томоохон байршил нутаг юм.

Завсрын байрлалд шилжилтийн өвөрмөц экосистемийг бүрдүүлдэг. Тус газар нь Дагуурын уулын хээрийн нөлөө бүхий баруун, баруун хойд хэсгээр арай чийглэгдүү болж тэнд нугат хээрийн ургамал тархах нөхцөл бүрджээ.

Төсөл хэрэгжих газар нь багавтар талбайг эзлэх бөгөөд амьтны зүйлийн бүрдлээс хамгийн их тохиолддог нь цагаан зээр, байхаас гадна чоно, үнэг, хярс, тарвага, дагуурын зурам зэрэг

амьтад юм. Намар, өвлийн эхэн саруудад цагаан зээрийн нүүдлийн болон үржил явагддаг бөгөөд олон мянгаар сүрэглэсэн сүргүүд нүүдэллэн ирдэг. Энэ бүс нутагт чоно элбэг бөгөөд мөн үнэг, хярс, мануул, доргыг ч харж болно. Энд жижиг хөхтөн амьтад мөн элбэг бөгөөд махчдаас өмхий хүрэн, үен, мэрэгчдээс үлийн цагаан оготно зэрэг гол төлөөлөгчдийг нэрлэж болно.

Мөн тухайн бүс нутагт Монгол орны дорнод хэсгийн усны болон нүүдлийн зуу гаруй зүйл шувууд хуран цуглардаг. Тас шувууг тус хэсэгт харж болох нэг гол зүйл юм. Уг шувууны өндөглөх газар ба үржлийн талаар одоогоор тодорхой мэдээлэл олж чадаагүй, зүйлийг олж нотлоогүй байгаа.

Нийгэм, эдийн засагт нөлөөлөх байдал

- Оршин суугчид нөлөөллийн бүсийн дотор талд хаваржаа, өвөлжөө байрлахгүй учир газар ашиглалтын эрх зөрчигдөхгүй.
- Төсөл хэрэгжсэнээр ажлын байр бий болж, нутгийн иргэд ажилд орно.
- Хамгийн ойрын суурин нөлөөллийн бүсд байрлах тул сөрөг нөлөөлөлд өртөнө.

Уурхайн нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээ ордын ашиглалтын хугацаан дахь эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг дурдвал нийт хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 3.9 тэрбум.төг, нийт зардлын хэмжээ 5.3 тэрбум төгрөг, нийт борлуулалтын орлого 9.7 тэрбум.төгрөг, төслийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ $NPV/10\%=3.0$ тэрбум.төг, хөрөнгө оруулалтын дотоод өгөөжийн норм $IRR=93\%$, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 5 сар тус тус байна.

Төсөл хэрэгжих 1 жилийн хугацаанд улс, орон нутгийн төсөвт 1656.5 сая төгрөг оруулж байна.

Түүх соёлын дурсгалт зүйлс, тусгай хамгаалалттай газар нутаг

Палеонтологи хайгуул, судалгааны ажлын дүгнэлт. Тус ордын ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээнд палеонтологийн судалгааг ШУА-ийн палеонтологи, геологийн хүрээлэнгийн баг хамт олноор 2021 оны 09 дүгээр сарын 30-аас 2021 оны 10-р сарын 03-ны хооронд хээрийн судалгааг хийж гүйцэтгүүлсэн. Тус ажлыг явуулахдаа Монгол услын Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар бүлгийн 27 дугаар зүйлийн 8 дугаарт заасны дагуу ажилласан байна.

Судалгааны талбайн хэмжээнд протерозойн цаг үеийн метаморф /хувирмал/ чулуулаг тархсан ба эртний амьтан ургамлын үлдвэр илрээгүй байна.

Цаашид тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээнд ашиглалт явуулах үе шатанд палеонтологийн сонирхолтой үнэт ховор олдвор илэрсэн тохиолдолд олборлолтын ажлыг түр зогсоож холбогдох байгууллагуудад хандан авран хамгаалах малтлага хийлгэх хэрэгтэй гэж үзсэн байна. Тус судалгаа шинжилгээний ажлын дэлгэрэнгүйг хавсралт материалаар хавсаргав.

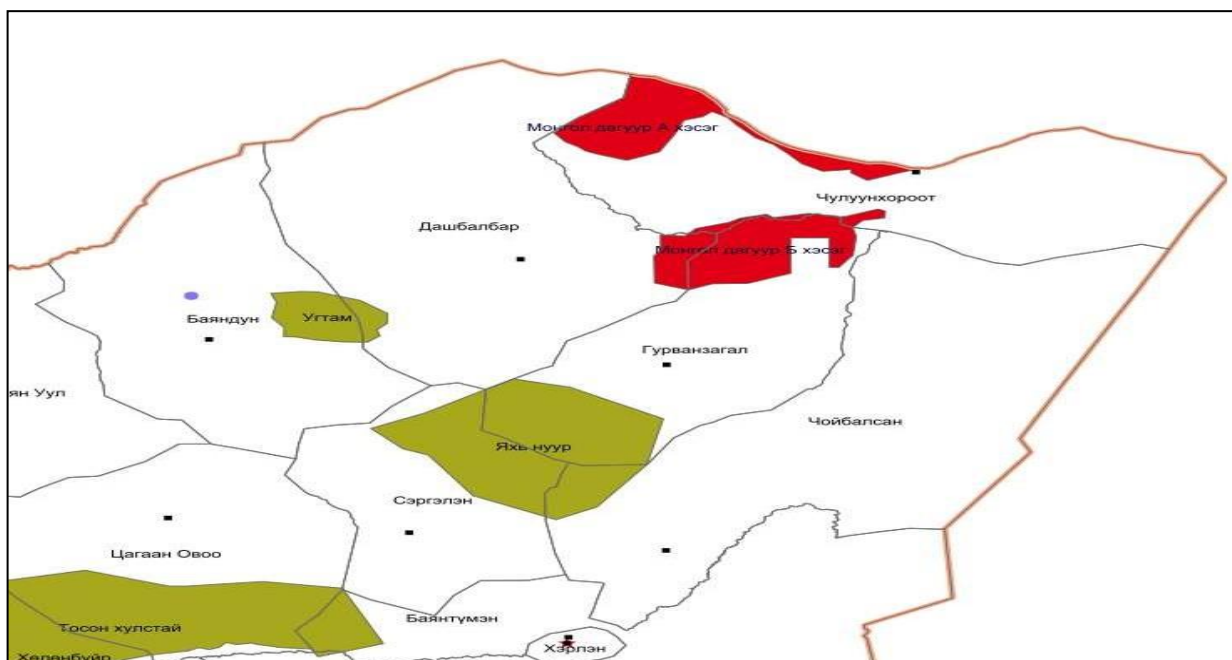
(Ажлын тайлан дүгнэлтийг Хавсралт -д хавсаргав)

Түүх-Археологийн авран хамгаалах судалгааны ажлын дүгнэлт. Тус ордын ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээнд Монгол улсын Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 5 дугаар бүлгийн 27.8, 27.9, болон Соёлын өвийн судалгаа хийх журмын 2 дугаар бүлгийн 2.1.2 болон 3.1 зэрэг заалтуудыг баримтлан тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээнд тархсан эртний булш болон эртний түүх соёлын хөшөө дурсгалуудыг тогтоолгох зорилгоор Монгол Улсын Их сургуулийн Шинжлэх ухааны сургуулийн Нийгмийн ухааны сургуулийн Археологийн судалганы археологийн судалгааг гүйцэтгүүлсэн.

Тус компанийн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших “Хонхор” тусгай зөвшөөрлийн талбайд археологийн авран хамгаалах хайгуул судалгааны ажлыг тус сургуулийн хээрийн шинжилгээний баг амжилттай хийж гүйцэтгэлээ. Тус хайгуулын талбай нь Баяндун сумын төвөөс чанх хойд зүгт 40 гаруй км зайд оршино. Хайгуулын талбайн намхан аараг толгодтой хайгуулын талбайн хоёр талаар ашиглалт хийж байгаа уурхай ажиллаж байна. Тусгай зөвшөөрлийн талбайд археологийн авран хамгаалах хайгуул судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгэх явцад ямар нэгэн археологийн дурсгал болон дурсгалт газар илэрсэнгүй.

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

ТХГН-ийн хувьд: Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт хэрэгжих тус ордын талбайн хувьд Улсын Тусгай хамгаалалттай газар нутаг хамаарагдахгүй байна. /**Error! Reference source not found.**-аас харж болно/

Зураг 15. Дорнод аймгийн Баяндун сумын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн зураг

Төслийн талбайтай Угтам уул Байгалийн нөөц газар ойр оршиж байна. Дорнод аймгийн Баяндун сумын төвөөс зүүн тийш 30-аад километр зайд далайн төвшнөөс дээш 1210 метр орших өндөр уул юм. Монголын Улаан номонд орсон бөгөөд Монгол Дагуурын дархан газарт тархсан нэн ховор амьтан ургамалтай. Баяндун, Дашбалбар сумын хээр талд

орших ой модтой энэ уул нь Улз голын урд хэсгээр баруун өмнөөс зүүн хойшоо сунаж тогтсон. 1993 онд УИХ-ын 83 дугаар тогтоолоор тусгай хамгаалалтанд авсан. Баруунаас зүүн тийш явах тутам газрын өндөршил аажмаар намсч гадаргын байдал ухаа толгодын шинжтэй болж тал газартай нийлнэ. Монголын нилээд хойгуур өргөрөгт оршдог учраас усны баялаг харьцангуй нягт зэргээс шалтгаалан олон ам, хөндий, гуу жалгаар зүсэгдсэн хэрчигдэл ихтэй. Хар шороон хөрс, хар хүрэн нүүрс тархаж, уул толгодын бэлийн төгсгөлд, ам хөндийн ёроолд нугын ба нугат намгийн хөрс голчлон дайралдана. Баруун, Зүүн Сүүж, Аргалант, Жимгэр, Дангай, Дэл, Тавнан гэх мэтийн жижиг горхи бүхий олон хөндийтэй. Толь нуур, Хайрханы цагаан нуур, Өвгөдийн хар, Цагаан нуур зэрэг жижиг нуур тойром ихтэй. Угтамын хийдийн дэргэд Могойтын рашаан байдаг. Хамгийн том гол нь Улз гол бөгөөд Хэнтий аймгийн Норовлин сумын нутгаас эх авч Монгол дагуурын нутгаар урсан улсын хил дайран Тарь нуурт цутгана.

Ойн бүс тун бага бөгөөд хуурай хээр болон уулын хээрийн ургамал зонхилсон байдаг. Амьтны аймгаар харьцангуй баялаг бөгөөд тал газрын ихэнх амьтад бий. 251 зүйл шувуу бүртгэгдсэн. Өмнөдийн дулаан орны шувууд Сибирь лүү нүүдэллэх замд буудаллан өнгөрдөг бүс учраас олон зүйл шувууг энд харах боломжтой.

Сум орон нутгийн нийгэм эдийн засгийн байдал

“Эм Би Эм Эс” ХХК -ийн “Алтны ил шороон орд” төсөл нь Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт оршдог.

Баяндун сум БНМАУ-ын Засгийн газрын шийдвэрээр 1925 онд Монгол улсын орон нутгийн захиргааны дүрмийн 33 дугаар заалтыг баримтлан 9 баг, 192 өрхтэй байгуулагдаж, Хан Хэнтий уулын аймагт харьяалуулсан байна. Дорнод аймгийн нутаг дэвсгэрийн умард хэсэгт байрлаж

Дашбалбар, Сэргэлэн, Цагаан-Овоо, Баян-Уул сумдтай нутаг залган, ОХУ-тай 58 км нутгаар хиллэсэн 623.7 мянган хавтгай дөрвөлжин км нутагтай. Сумын төв Наранбулаг нь Улаанбаатар хотоос 669 км, Чойбалсан хотоос 176 км зайтай оршдог. Сумын нутаг дэвсгэр нь Хан Хэнтий нурууны салбар уулсын төгсгөл, Эдрэнгийн нурууны зүүн хойд хэсгийн нам уулс, Дорнодын өндөрлөг талын баруун хойд хэсэгт хамаарна.

Ихэнх нутаг нь далайн түвшинээс дээш 900-1000м, хамгийн нам дор газар Улз голын хөндий 760 км, хамгийн өндөр Халиун уул 1378 м-т байрладаг.

Шинэс, нарс, хус, улиас, бургас голчлон ургадаг 27 978 га ойн сан, 964 га талбай бүхий нуур, цөөрөм, гол, горхийн усан сан бүхий байгальд чоно, үнэг, бор гөрөөс, буга, зээр, тарвага, гахай, дорго, илбэнх зэрэг ан амьтан, жигүүртэй шувуудтай. Мөн алт, цайр, хар тугалга, уран зэрэг ашигт малтмалын үлэмж нөөцтэй нутаг юм.

Баяндунчуудын эдийн засгийн үндэс нь мал аж ахуй, төмс, хүнсний ногоотой хослон эрхэлдэгт оршино. Энэ онд 11 га талбайд төмс тариалж 85,7 тн, 11,4 га талбайд хүнсний ногоо тариж 103 тн-ыг тус тус хураан авсан байна.

Дорнод аймгийн арван дөрвөн сумын нэг нь Баяндун сум юм. Засаг захиргааны анхан шатны нэгж 4 багтай, 658 өрх, 2873 хүн амтай, 66513 толгой талтай, төмс, хүнсний ногооны 25 га талбайтай. Улаанбаатараас 669 км, Чойбалсан хотоос 176 км-т оршдог. Тус сум хойт талаараа ОХУ, зүүн талаараа Дашбалбар, Сэргэлэн, баруун, баруун хойд талаараа Цагаан-овоо, Баян-уул сумтай хиллэдэг. Баяндун сум нь Хан Хэнтий уулын салбар хэсэг ойт хээрийн бүсэд оршдог. Д.т.д 900-1378 метрт өргөгдсөн. Үдийн нарны тусах өнцөг нь зуны туйл 6 сарын 22 нд 64.5, өдөр шөнө тэнцэх буюу 9 сарын 21-22 нд 41, өвлийн туйл 12 сарын 21 17.50 байдаг². Экватороос хойш 5420 км, хойд туйл хүртэл 4582 км, уртрагийн нэг градуст тулах зэргэдийн нумын урт нь 73.2 км. Зэргэдийн нийт урт 26352 км. Орших зэргэдийн тэнхлэгээ эргэх урд нь 1098 км/цаг болон 305 м/с байдаг. Нутгийн хойд хэсгээр ой мод элбэгтэй, уулархаг нутагтай, хамгийн өндөр өргөгдсөн цэг нь Халиун өндөр 1378 км-т оршино.

Газарзүйн байрлал гадаргын онцлог. Тус аймаг нь Монгол орны зүүн хэсэгт орших ба 123.6 мянган ам дөрвөлжин км нутагтай, хойд талаараа ОХУ-ын Өвөр Байгалийн хязгаар, зүүн талаараа БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөлөнбуйр, Хянган аймгуудтай хиллэдэг, баруун урд, баруун талаараа Сүхбаатар, Хэнтий аймгуудтай хиллэдэг. Аймгийн төв Чойбалсан хот нь нийслэл Улаанбаатар хотоос 655 км зайтай. Тус аймгийн нутаг нь далайн түвшнээс дээш 560-1300 м өргөгдсөн ухаа, гүвээ бүхий тал нутаг юм. Нутгийн зүүн өмнөд хэсэгт Мэнэн, Тамсаг, Матадын өргөн талууд, Дорнод талын үзэсгэлэн болсон Буйр нуур, Хөх нуур, Яхь нуур зэрэг том, жижиг олон нуур цөөрмүүдтэй. Халх-Нөмрөгийн, Дорнод Монголын, Монгол Дагуурын дархан цаазат, Угтам, Тосон-Хулстайн байгалийн нөөц газар, Онон-Балжийн байгалийн цогцолбор газруудтай.

Өвөг дээдсийн түүхийг өгүүлсэн X-XI зууны Киданы үеийн Хэрлэн барс хотын туурь, Хэрмэн зам, XIX зууны үед хүний гараар бүтээгдсэн Утай таван уул, Их бурхант, Хүн чулуунууд, Угтамын хийдийн тууриудаас гадна 1939 оны Халх голын ялалтын хөшөөнүүд зэрэг түүхийн дурсгалт газрууд олонтой.

Нутгийн ихэнх хэсгээр тал хээрийн үлдмэл, өнчин, нам уулс, ухаа гүвээт толгод эзлэх ба баруун хойд хэсгээр Эрээний нуруу, зүүн хэсгээр Их Хянганы нурууны салбар захын уулс оршино. Энд 1000м-ээс дээш өндөртэй Хөх уул /1046м/, Хурам хан уул /1166м/, Хөгнө уул /1132м/, Өгөөмөр уул /1178м/, Буурал уул /1194м/, Баруун Матад /1246м/, Зүүн Матад /1050м/, Вангийн Цагаан уул /1099м/, Ламын хайрхан уул /1186м/, Соёлз уул /1504м/, Модтой хамар /1290м манай орны хамгийн зүүн захын цэг/ зэрэг уулс байна. Хээрийн бүсийн ухаа гүвээрхэг, толгодорхог болон тэгш тал үргэлжлэн орших учир газрын гадаргын хотгор гүдгэрийн ялгаа багатай. Нутгийн хамгийн өндөр цэг нь хоёр улсын хил дээрх Соёлз

уул д.т.дээш 1504м өндөр, хамгийн нам цэг нь Хөх нуур д.т.дээш 560м, энэ нь манай орны хамгийн нам цэг билээ.

Гадаргын онцлогийг хотгор гүдгэрийн морфологи хэв шинжээр нь авч үзвэл өндөрлөг тал ба цав толгодын /1000-1500м/, намдуу талын /1000м-ээс доош/ хэв шинжид, геоморфологийн мужлалтаар Төв Азийн геоморфологийн их мужийн Монголын Дорнод мужийн Улз-Хэрлэнгийн, Баруун-Уртын, Мэнэнгийн талын, Тамсаг-Буйр нуурын, Нүхт давааны дэд мужид, Сибирийн геоморфологийн их мужийн Хэнтийн мужийн Эрээний нурууны, Хянганы мужийн Халх голын дэд мужид тус тус хамаарна. Монгол орны байгалийн газарзүйн мужлалтаар Хангай-Хэнтийн уулархаг их муж, Төв Азийн өндөрлөг тал, хотгор, уулт их муж, Их Хянганы уулархаг их мужид багтана. /Мужлалтыг З.Санжмятав “Монгол орны байгалийн газарзүй 2011 номноос авав”/.

Уур амьсгал. Монгол орон Ази тивийн төв хэсэгт дундад өргөргийн сэрүүн бүсэд орших ба эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай. Тус аймгийн нутгийн ихэнх нь хээрийн бүсэд орших учир эх газрын эрс, тэс хуурайвтар уур амьсгалтай тал хээрийн шинж ноёрхсон байдаг.

Жилийн дундаж температур нутгийн хойд болон зүүн хэсгээр 00С – -20С, төв ба өмнөд хэсгээр 00С – +20С үзүүлэлттэй байна. Жилийн хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сарын дундаж температур ихэнх нутгаар -200С, Халх голын сав дагуу -250С бол хамгийн их хүйтэн нь Халх голд -470С хүрсэн байна. Харин хамгийн дулаан 7 дугаар сарын дундаж температур 200С, хамгийн их халуун 410С хүрчээ. Тус нутгаар 50С хавар 4 дүгээр сарын 14-нөөс 5 дугаар сарын 1-ны хооронд дайран дулаарч намар 9 дүгээр сарын 27-ноос 10 дугаар сарын 13-ны хооронд дайран хүйтэрч нийтдээ 149-182 хоног 50С - аас дулаан үе үргэлжилдэг байна. Жилд нар гийгүүлэх хугацаа хойд хэсгээр 2700-аас бага цаг, төв ба зүүн хэсгээр 2700-3000 цаг, өмнөд хэсгээр 3000-3200 цаг, зуны нэг өдөр 9-10 цаг, өвлийн нэг өдөр 5-6 цаг байна.

Жилд дунджаар 200-400 мм хур тунадас унах ба нутгийн баруун хойд Эрээний нуруу, зүүнд Дэгээ, Нөмрөгийн сав дагуу 300-500мм, бусад нутгаар 200-300 мм тунадас унадаг. Тогтвортой цасан бүрхүүл нутгийн баруун хойд ба хойд, зүүн хэсгээр XI сарын 15 – III сарын 20 хүртэл, бусад нутгаар XI сарын 20 – III сарын 10 хүртэл тогтдог. Агаарын даралт жилийн турш жигд 900–950гПа, зонхилох салхины чиглэл баруун, баруун хойд зүгээс байх ба жилийн дундаж хурд 4-6м/с түүнээс ч их байдаг манай орны салхи ихтэй нутаг юм.

Ус зүй. Тус аймгийн нутаг нь ус зүйн сүлжээний хувьд бүхэлдээ Номхон далайн ай савд хамаарна. Хэрлэн, Халх, Улз, Дэгээ, Нөмрөг, Гал, Дөч, Ямалхай зэрэг гол мөрд, Буйр, Хөх, Яхь нуур болон бусад олон арван жижиг нуур устай. Эмчилгээ сувилгааны ач холбогдол бүхий улсын болон аймаг орон нутгийн зэрэглэлтэй Утаат минчүүр, Хөх нүдэн, Ар булаг, Тамсаг булаг, Шувуут зэрэг 10 гаруй рашаан, Жирмийн цагаан, Хулстайн тосон, Булан шавар зэрэг 10 орчим эмчилгээний шавартай эрдэст нууруудтай. Эдгээр нь бүгд “Нүүрсхүчлийн хүйтэн” рашааны мужид багтдаг. Гол мөрний үндсэн тэжээл нь зуны хур бороо, гүний ус үлдсэн хэсгийг бүрдүүлдэг. Гол мөрөн, нуурын мөсний горим нь намар 11-р сарын сүүлчээр хөлдөж, хавар 4-р сарын дундуур гэсдэг байна.

Сумын нутаг дэвсгэр нь 623705 га, үүнээс бэлчээрийн газар 478411.5 га, хадлангийн талбай 33523 га, тариалангийн газар 32.4 га байна. Төв нь УБ хотоос 665 км, /Чойбалсан хотоос 176

км алслагдсан Наранбулаг суурин. Нутаг дэвсгэр нь уулын хар хүрэн, хар шороон, хужир мараат хам хөрс бүхий уулархаг гадаргатай. Бүрэн хаан (1348м), Баяндун (1298 м), Их газар (1287 м), Согоот (1229 м), Угтам (1237 м) гэх мэт уулстай. Өндөр цэг нь 1348 м, нам цэг нь 783 м (Улз голын эрэг). Улз гол түүний цутгал Бүс, Баян гол, Түргэн, Унагай, Билүүт, Урт гэх мэт гол, Түргэн цагаан, Онхоодой гэх мэт нууртай.

Эх газрын уур амьсгалтай. 1-р сарын дундаж температур -22”, 7-р сарынх +18”- 20”, жилд дунджаар 300 мм тунадас унадаг. Сумын хойт талын Нэмнэ, Тогоот, Халиун, Бэрх, Баян талын эхээр нарс, хар мод, хус, улиас, бургас элбэгтэй. Улз голоос урагших Их газар, Согоот, Тэмээн чулуун зэрэг газар хус, улиас, бага боловч ургадаг. Энд нэрс, мойл, улаагана, үхрийн нүд, нохойн хошуу, үрэл зэрэг жимстэй. Буга, бор гөрөөс, зээр, шилүүс, үнэг, хэрэм, туулай, чоно, хярс, өмхий хүрэн, дорго, тарвага гэх мэт ан амьтантай. Хадлан бэлчээрийн нөөц ихтэй. Хялгана, хиаг зэрэг хээрийн ургамал голлон ургадаг. Баяндун, Угтам, Хайрхан зэрэг тахилгат уул, овоотой.

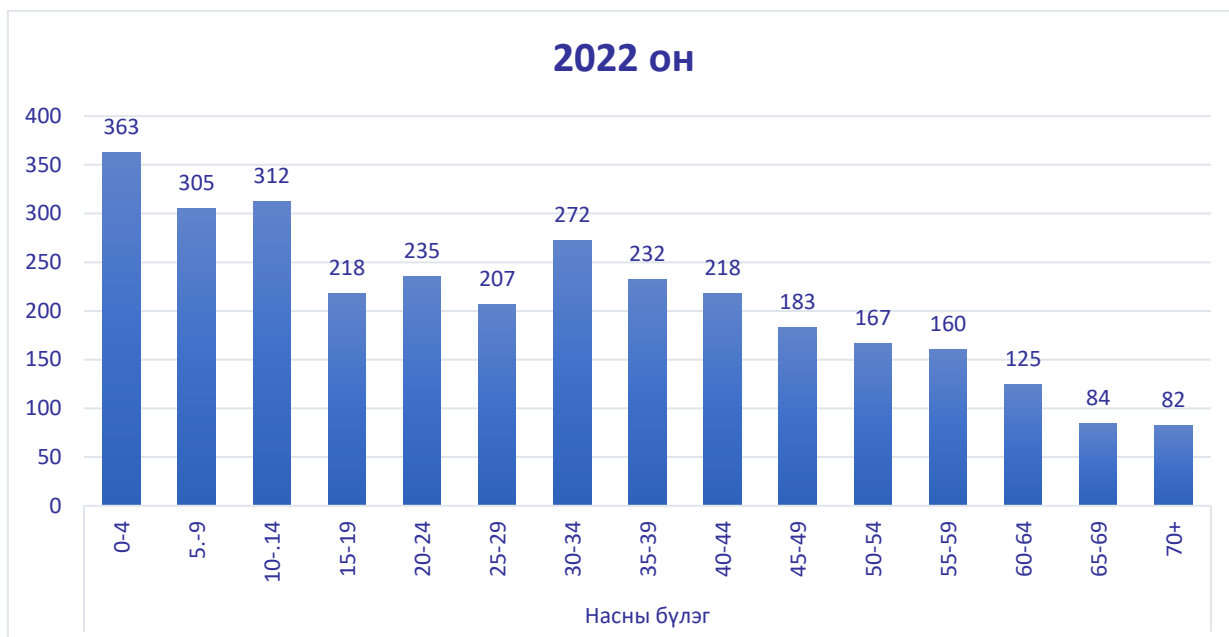
Харилцаа холбоо: Сумын хэмжээнд Мобиком, Скайтел, Юнител болон үүрэн холбооны үндэсний оператор Жи-Мобайл компаниуд үйлчилж байгаагийн зэрэгцээ сумын төвд орон нутгийн телевизийн 6 сувгаар, кабелийн 3 телевизийн 100 гаруй сувгаар тус тус нэвтрүүлэг дамжуулж байна. 2017 оноос Юнивишнийг хэрэглэгчид хэрэглэж эхлээд байна. Аймгийн хэмжээнд 0.7 мянган телефон цэг айл өрх, албан газар ашиглаж байна.

Хүн ам.Сум 3186 хүн ам, 902 өрхтэй бөгөөд засаг захиргааны 4 багт харъяалагдаж байна.

Хүснэгт 23. Баяндун сумын хүн амын тоо /2018-2022 он/

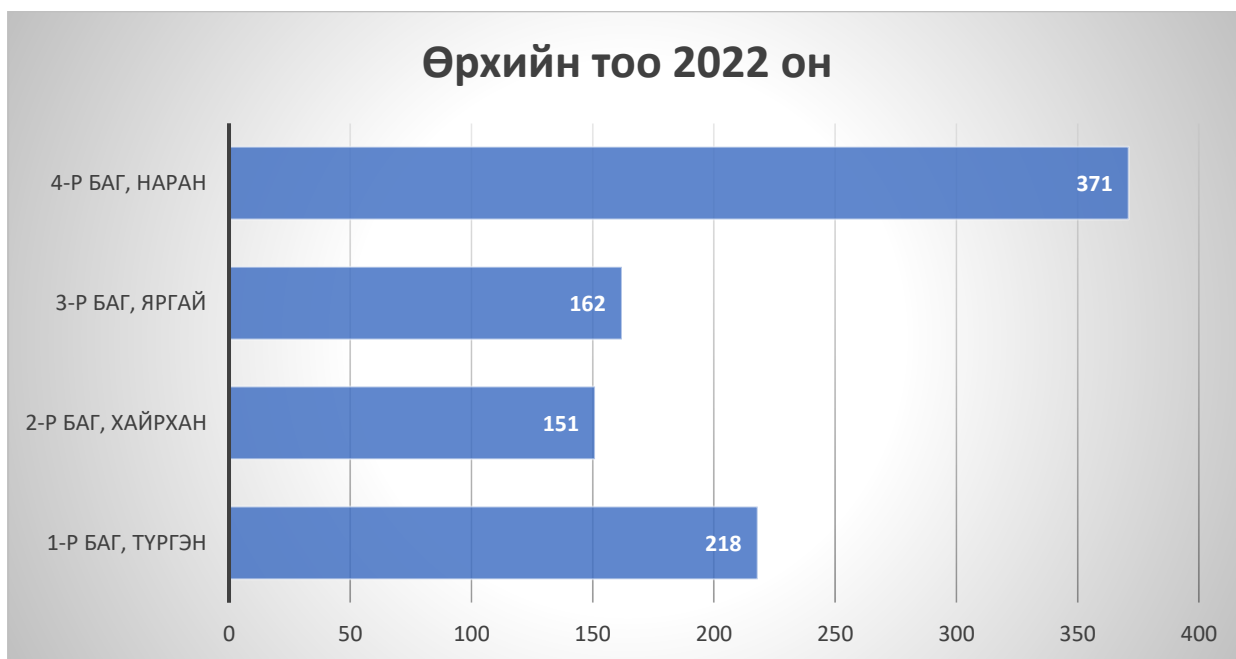
Он	2018	2019	2020	2021	2022
Баяндун	3,095	3,103	3,138	3,195	3,186
1-р баг, Түргэн	706	756	782	775	777
2-р баг, Хайрхан	488	500	510	511	511
3-р баг, Яргай	577	588	598	601	598
4-р баг, Наран	1,324	1,259	1,248	1,308	1,301

Баяндун сумын хүн амын тоо 2022 оны жилийн эцсээр 3186 байсан ба үүнээс 4-р Наран баг хамгийн их хүн амтай буюу нийт хүн амын 40.8 хувийг эзлэх байгаа бол 2-р баг Хайрхан хамгийн бага хүн амтай буюу нийт хүн амын 16 хувийг эзлэж байна. Нийт хүн амын хүйсийн 51 хувийг эрэгтэй, 49 хувийг эмэгтэйчүүд эзлэх бөгөөд 0-14 насны бүлгийхэн 30.7 хувийг эзлэнэ.

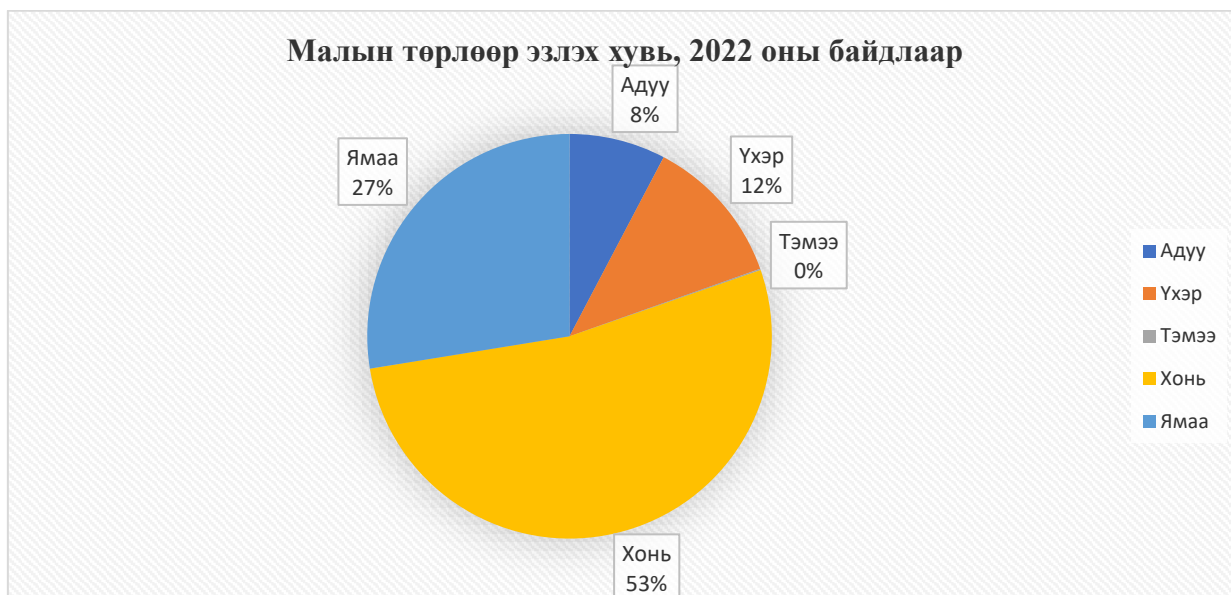
Зураг 16. Хүн амын тоо, насны бүлгээр 2022 он

Тус сум 902 өрхтэй ба үүнээс Наран баг 371 өрх, Яргай баг 162 өрх, Хайрхан баг 151 өрх, Түргэн баг 218 өрхтэй байна.

Зураг 17. Өрхийн тоо, 2022 он

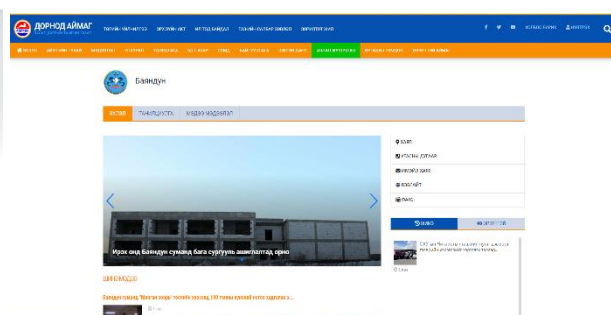
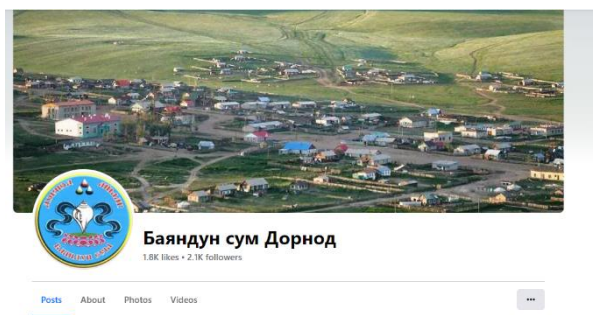
Мал аж ахуй: Нийт 272501 малтай ба үүнээс адуу 21000, тэмээ 285, үхэр 32376, хонь 143730, ямаа 75110 байна.

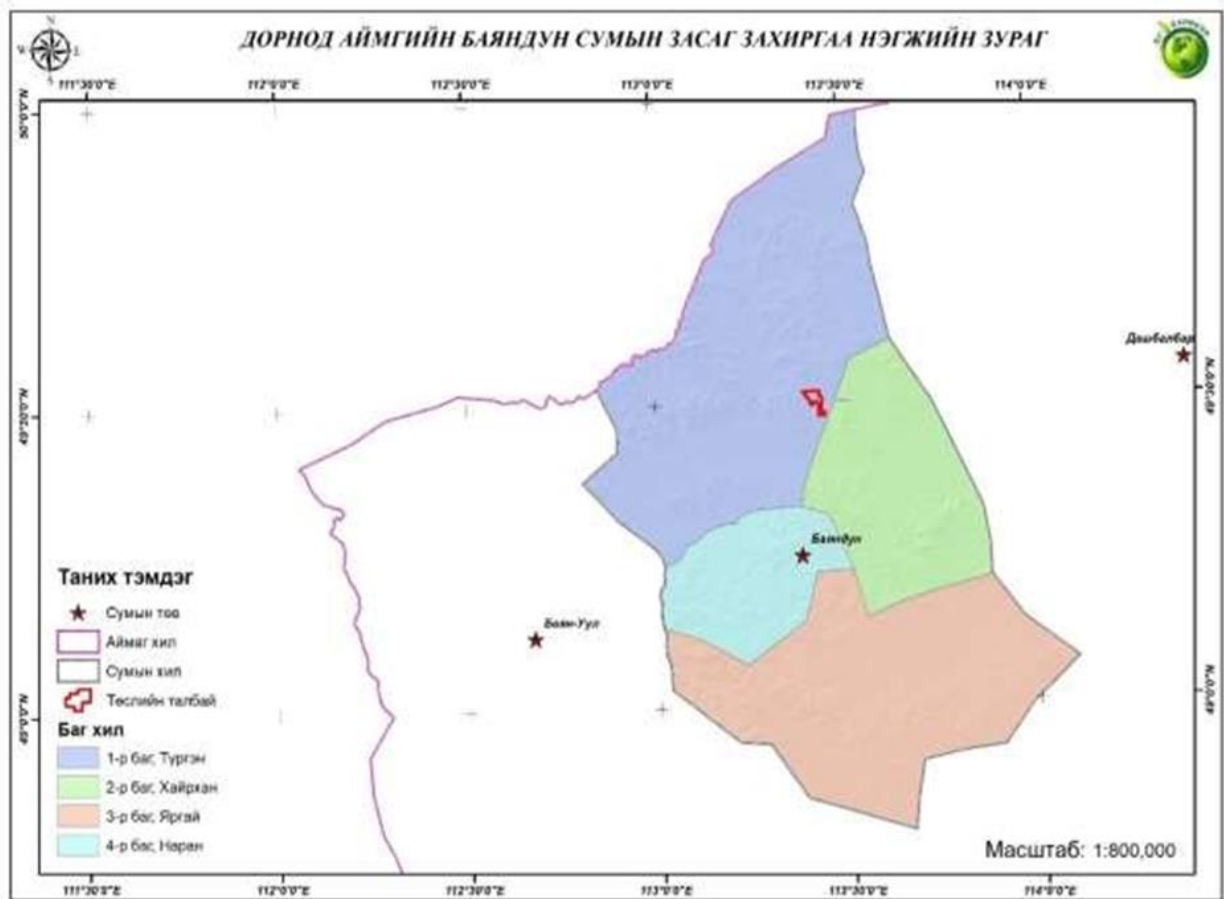
Зураг 18. Малын төрлөөр эзлэх хувь, 2022 оны байдлаар

Боловсролын үйлчилгээ: Баяндун сумын ЕБС-д нийт 576 хүүхэд, бага ангид 293 хүүхэд суралцаж байгаа юм. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар урлагийн заал бүхий бага сургуулийн барилгыг 2024 онд ашиглалтанд оруулахаар барьж байна. /2023 оны 11 сарын 09-ны мэдээ/

Зураг 19. Дорнод аймгийн Баяндун сумын албан ёсны сайт болон нүүр номын харагдах байдал /2024 оны 01 сарын 09-ны өдрийн байдлаар/

Зураг 20. Дорнод аймгийн Баяндун сумын засаг захиргааны нэгжийн зураг

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Хүснэгт 24. Гол нөлөөллийн хамрах хүрээ, эрчим хугацаа

Төслийн гол нөлөөлөл	Нөлөөлөлд өртөгч	Хамрах хүрээ	Сөрөг Нөлөөллийн эрчим	Үргэлжлэх хугацаа
Нэг. Төслийн үйл ажиллагааны явцад				
Шатах тослох материал, ахуйн бохир ус, хатуу хог хаягдлын угаагдал хөрсөнд шингэх	Гүний ус, ургамал	Төслийн талбай	Бага	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
Зам, жим харгуй ихсэх	Агаар, хөрс, амьтан,	Авто зам түүний ойр орчим	Дунд	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
Олборлолтонд өртөх	Газрын хэвлий	Төслийн талбай	Дунд	Төсөл хэрэгжих хугацаанд

Хүснэгт 25. Гол нөлөөллийн дүн шинжилгээ

Нөлөөллийн ангилал	Гол нөлөөлөл	Нөлөөллийн цар хүрээ	Нөлөөллийн эрчим	Нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа
1. Хөрсөнд үзүүлэх нөлөөлөл • Бохирдуулах • Эвдэх • Доройтуулах	<ul style="list-style-type: none"> Санамсаргүй алдаа гарсан тохиодолд автомашины тос алдаж хөрс, шороо бохирддог. Хөрс эвдэх нөлөөлөлд уурхайн хөрсийг дураараа сэндийчих, барилга өргөтгөн барих ажлууд хамаарагдаж байна. Доройтуулах нөлөөлөлд автомашины хүн тээврийн маршрут, хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийг хашаалаагүй зэрэг хамаарагдаж байна. 	Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ	<p>Хөрс бохирдуулах нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.</p> <p>Хөрс эвдэх нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.</p> <p>Хөрс доройтуулах нөлөөллийн эрчим дунд зэрэг эрчимтэй байна.</p>	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
2. Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх нөлөөлөл	Үйл ажиллагааны явцад гүний усыг бохирдуулах нөлөөлөл		Газрын гүний усны нөөцийг бууруулах нөлөөллийн	Төсөл хэрэгжих хугацаанд

<ul style="list-style-type: none"> • Бохирдуулах • Нөөцийг бууруулах 	нь ШТМ асгарах зэрэг орно. Газрын гүний ус ашигладаг учраас нөөцөд бага зэрэг нөлөөлнө.		эрчим их байна.	
<p>3. Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Амьдрах орчинг хуваах • Амьдрах орчинг доройтуулах • Амьдрах орчинг хомсдуулах • Нөөцийг бууруулах 	Хүнд даацын хөдөлгөөн нь тэдгээрийн амьдрах орчныг хуваах, доройтуулах, хомсдуулах нөлөөллийг үзүүлж байна.	Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ	Амьтан, ургамалд үзүүлэх нөлөөллийн эрчим их хэмжээтэй байна.	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
<p>4. Агаарт үзүүлэх нөлөөлөл</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бохирдуулах • Тоос 	Галлагааны зуухаас угаар, автомашины шатаасан хийн угаар нь агаарыг бохирдуулж түүний чанарыг доройтуулдаг. Замын барилгын ажил нь агаарт тоос дэгдээж сөрөг нөлөө үзүүлдэг.	Төслийн эдэлбэр газрын хэмжээ	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл дунд зэргийн эрчимтэй байна.	Төсөл хэрэгжих хугацаанд
<p>5. Түүх соёлын дурсгалт эд зүйлс</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хамгаалах <p>Нүүлгэн шилжүүлэх</p>	-	-	-	-

Эндээс үзэхэд тус төслийн эдэлбэр газар төдийгүй орчны газар нутгийг хамгаалалтад авч, авто хөсгийг зөвхөн тогтоосон замаар явуулж, үйлчлүүлэгчдийн тоог тогтоосон норм хэмжээнээс давуулахгүй байхыг үл харгалзваас хөрсний өнгөн хэсгийг дагтаршуулах, талхлах, ургамал нөмрөгийг алдралд оруулах улмаар ургамлын төрөл, зүйл хомсдож, ургацын хэмжээ буурч, экологийн тэнцвэрт байдал алдагдахад дөхөм үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ. Дээрх нөлөөллийн хүчин зүйлүүдээс хамгийн их нь хүнд даацын автомашины хөл хөдөлгөөн ихсэх, төслийн орчимд түймэр алдах, тээврийн хэрэгслээр холхиж олон салаа зам гаргаснаас хөрс эвдрэх, ахуйн бохир ус, хатуу хог хаягдал хур борооны усаар угаагдаж хөрсөнд шингэх, шатах тослох материал асгарах нь хөрс, усны бохирдол, ургамлан нөмрөг алдралд орон хомсдож биомассын хэмжээ багасах зэрэг ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлж болох нь харагдаж байна.

Иймд эдгээр нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар дараах бүлэгт өгсөн зөвлөмжүүдийг нэг бүрчлэн хэрэгжүүлж, цаашид байгаль хамгаалах жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусган зохих арга хэмжээнүүдийг цаг алдалгүй авч байх шаардлагатай.

3.1 Төслийн гадаад болон дотоод овоолго барьж байгуулах үеийн гол нөлөөлөл

- Гадаад болон дотоод овоолгыг газар дээр нь зөөвөрлөн байрлуулах, кемпийг барих явцад хөрс, ургамал механик гэмтэлд өртөх

- Овор ихтэй хүнд ачаан (материал) доор удаан байсан хөрс дагтарших, ургамал дахин ургах чадваргүй болох, устах
- Будаг, маажин, цавуу мэтийн химийн бодис асгарснаас хөрс ургамал, хөрсний ус, голын ус бохирдох, амьд организм хордох
- Нунтаг болон цементийн зуурмаг, шохой асгаж, модны зомгол, золтос, үйрдэс, шилний хагархай зэрэг элдэв төрлийн хог хаягдлаар орчныг бохирдуулах
- Төслийн талбайн хөрс, ургамал бүхэлдээ эвдрэл, элэгдэлд орно.

3.2 Гадаад болон дотоод овоолго байгуулснаас хойшхи үйлчилгээнээс байгаль орчинд үзүүлэх гол нөлөөлөл

- Объектын орчин тойронд хөрс, ургамал нөмрөг элэгдэл, эвдрэлд орох
- Зам жим, барилга байгууламжийн орчны хөрс талхлагдах, элэгдэх, эвдрэх нөхцөл бүрдэх, үйлчлүүлэгчдийн тоо олширсноор голын эрэг бохирдох
- Автомашины хөдөлгөөн нэмэгдсэнээс агаар орчин бохирдох зэргээр илэрнэ.

Төслийн байгууламжийг барих эхний үе шатанд объектыг байгуулах, газар шорооны ажил гүйцэтгэхэд тухайн орчны хөрс, ургамал нэн түрүүнд өртөж, суваг шуудуу татах зэрэгт рельефийн зарим хэлбэрийн үндсэн төрх алдагдах, шинээр бичил хэлбэр бий болж, газрын хөрсний механик бүтэц, ургамлын бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт орно. Ийм тохиолдолд тухайн байгууламж барих хэсгийн өнгөн хөрсийг хуулж овоолго хийж нөхөн сэргээлт болон цэцэрлэгжүүлэлтийн ажилд ашиглах нь зүйтэй. Нөхөн сэргээхдээ төсөлд тусгасан зураг төслийн дагуу тухайн орчинд зохицсон ургамал тарих шаардлагатай. Овоолго барих үеийн нөлөөллийн төрөл нэлээд олон байгаа хэдий ч хамрах хүрээ нь бага, эрчим нь их байна. Иймд байгууламжийг барьж дууссаны дараа нөхөн сэргээх ажлыг яаралтай хийх шаардлагатай. Ашиглалт жигдэрсний дараа орчинд үзүүлэх нөлөөллүүд нь түүний олон талт үйл ажиллагаатай уялдан хүрээгээ тэлэх магадлалтай байгаа нь ажиглагдаж байна.

Тус төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх сөрөг нөлөөллийг бүхий л хүрээнд авч үзвэл: хөрс дагтарших, элэгдэх, эвдрэх нөхцөл бүрдэх, голын ус болон эрэг бохирдох, хөрсний усаар дамжин гүний ус бохирдох, биомассын хэмжээ багасах, элдэв төрлийн бохирдлоос амьтан, ургамал ялангуяа хөрсөн дэх бичил биетэн, хорхой шавьж хордож устах, мөлхөгч, мэрэгчид, жигүүртэн шувууд дайжих, мод бут өвс ургамал механик гэмтэлд өртөх гэж үзэв.

Эдгээр сөрөг нөлөөлөл нь нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн зөвлөмж, байгаль орчныг хамгаалах болон орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан асуудлуудад хайхрамжгүй хандсанаас үүсч болно. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээг дараах бүлэгт дэлгэрэнгүй оруулсан бөгөөд тус зөвлөмжийг төсөл хэрэгжүүлэгч цаашид мөрдлөг болгон ажиллах шаардлагатай.

3.3 Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Төсөл хэрэгжих орчимд агаарын бохирдол харьцангуй бага байна гэж үзэж байна. Энэ нутгийн агаар, ус, хөрс, ургамал байгалийн унаган төрхөө харьцангуй сайн хадгалсан бөгөөд ялангуяа уг төсөл хэрэгжих талбай нь хүний суурьшилын бүсээс зайтай, тухайн орчимд агаар орчинд хүчтэй нөлөөлж бохирдуулах эх үүсвэр байхгүй учир тухайн төсөл хэрэгжих талбайн агаар нь харьцангуй цэвэр ба төслийн үйл ажиллагаанаас суурьшлын бүсэд үзүүлэх сөрөг нөлөө харьцангуй бага байна.

Төсөл хэрэгжих орчмын агаарын бохирдлын эх үүсвэр нь барилга байгууламж барих явцад үүсэх тоосжилт, барилгажилтанд ажиллах машин механизмуудын түлшний шаталтаас гарах хорт хий /азотын давхар исэл, хүхэрлэг хий/, утаа болон цаг агаарын хуурайшилттай үед тэдгээрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн хөрснөөс тоос босох, дуу чимээ зэрэг болно.

Мөн агаарын бохирдлын гол үүсвэрийн нэг нь байгалийн хүчин зүйл болох шороон шуурга гэж болно. Чухам ийм үед л тоос, шороо ихээр дэгдэж агаар орчныг бохирдуулна.

Цаашид уурхайн тээврийн хэрэгслийн ирж очих машин механизмуудын түлшний шаталтаас үүсэх хорт хий, утаа болон цаг агаарын хуурайшилттай үед тэдгээрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн хөрснөөс тоос босох, дуу чимээ ихсэх зэргээр агаарын чанарт хими болон физикийн тодорхой нөлөөллийг бага хэмжээгээр үзүүлэх болно.

Дээрх нөлөөллийн хэлбэрийг доор дурдсан байдлаар ялган төсөөлж болох юм. Үүнд:

↳ Ургамалын бүрхүүл, бэлчээр тоос шороонд дарагдах

↳ Агаар дахь тоосны агууламж ихсэн хүмүүсийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх

Иймд төсөл хэрэгжих орчин нь уул уурхайн бүс гэдгийг харгалзан үзэж хүний үйл ажилагаанаас үүдэлтэй тоосны сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга зам, хэтийн болон ойрын зорилтыг тодорхойлох нь нэн чухал юм.

Тээвэрлэлтийн /уурхайн олборлолтын/ үед эвдэрсэн газрыг тухай бүр нөхөн сэргээх, аль болохоор олон салаа зам гаргахгүй байх, автомашин зорчих гол замыг цаашдаа хатуу хучилттай болгох зэрэг бололцоотой бүхий л арга хэмжээг авч ажиллах нь зүйтэй.

Хийн хаягдлаас үүсэх гол сөрөг нөлөөлөл

Автомашин утааны найрлагад нийтдээ 200 гаруй төрлийн хорт бодис, химийн нэгдэл оролцдог. Зарцуулагдах түлшний жингийн 15% нь ашигтай зарцуулагдаж, үлдсэн 85% нь агаарт цацагддаг байна. 1кг түлш шатаахдаа бензиний хөдөлгүүр 300-310г, дизель хөдөлгүүр 80-100г хорт бодис ялгаруулна. 1кг шатахууныг литрт шилжүүлэн (бензин $q=0.725$, дизель $q=0.825$) бодож, түүний шаталтаас ялгаран гарах хорт хийн агуулалт, хэмжээг тооцоолон гаргасан. Автомашин утааны агаарыг бохирдуулах чанарыг тодорхойлохдоо бензин хөдөлгүүрт бол нүүрстөрөгчийн ба азотын ислийн агууламжийг, дизель хөдөлгүүрт бол хөө тортогийн агууламжийг үндсэн үзүүлэлт болгодог.

Хүснэгт 26. Автомашин асаалттай байх үеийн ялгаруулах хийн хэмжээ

Бохирдол	Автомашин асаалттай, сул зогсолттой байх үед	Машин хурдтай явж байх үед (60 км/цагаас дээш)	Машин тойргоор эргэх үед	Машины хурд саарч байх үед (60 км/цагаас доош)
СО (%)	4 – 9	< 1 – 8	1 – 7	2 – 9
НС, С ₆ Н ₁₄ (ppm)	500 – 1000	50 – 80	200 – 800	3000 – 12 000
NO _x (ppm)	10 – 50	1000 - 4000	1000- 3000	5 – 50

Дээрх хоёр төрлийн хөдөлгүүрийн утааны дундаж найрлагыг дараах хүснэгтэд харуулав. Энэ нь байгаль орчинд цацагдаж байгаа утааны техникийн болон мониторингийн хяналтын үзүүлэлт, ашиглагдах ач холбогдол юм.

Хүснэгт 27. Автомашин утааны бүрдэл найрлага

№	Бүрдэл	Хөдөлгүүрийн төрөл		Тайлбар
		Бензин	Дизель	
1	Азот (%)	74-77	76-78	Хоргүй
2	Хүчилтөрөгч (%)	0.3-8	2-18	Хоргүй
3	Усны уур (%)	3-5.5	0.5-4	Хоргүй

4	Нүүрсхүчлийн хий (%)	5-12	1-10	Хоргүй
5	Нүүрстөрөгчийн исэл (%)	1-10	0.01-0.5	Хортой
6	Азотын исэл (%)	0.1-0.5	0.001-0.4	Хортой
7	Альдегид (%)	0.0-0.2	0-0.009	Хортой
8	Нүүрс-устөрөгчид (%)	0.01-0.02	0.01-0.5	Хортой
9	Хүхэрлэг хий (%)	0-0.002	0-0.03	Хортой
10	Хөө тортог (г/м ³)	0-0.44	0.01-1.1	Хортой
11	Бенз (а) пирен (г/м ³)	<0.00002	<0.00001	Хортой

Хүснэгтээс харахад, 1л бензин шатаахад ялгарах хорт бодисын хэмжээ нь дизель түлшнийхээс дунджаар 3.1 дахин их байгаа бөгөөд зөрүүгийн хэмжээ нь 3-4 хооронд хэлбэлзэж байдгийг судалгаагаар тогтоосон байна.

3.4 Төслөөс газрын гадарга, хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

Уг төсөл хэрэгжих талбай нь байгалийн хүчин зүйлс болох ус, салхины нөлөө, мөн хүний хүчин зүйлсийн нөлөөгөөр газрын гадарга болон хэвлийн их хэмжээний эвдрэлтэй, ихэнх хэсэг харьцангуй унаган төрхөө хадгалсан, хэсэг газар ургамал хөрс талхлагдаж, ухмал нүх үүссэн, одоогийн байдлаар бага зэрэг хог хаягдалтай байна.

Тус төсөл хэрэгжихэд нийт талбайн 5% буюу 15.9 га талбайн гадаргуу өртөгдөж байгаль орчинд сөрөг нөлөө учруулна.

✚ Төслийн олборлолтын ажлын үед хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Газрын хэвлий ухах, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихсэх, үүнээс үүдэн хөрс дагтарших, эвдрэх, ургамал нөмрөг алдралд орох, улмаар хөрсний үржил шимт хэсэг устаж алга болох, механик бүрэлдэхүүн өөрчлөгдөх, үүний улмаас элсэнцэр хөрс салхинд хийсэх, элжилт үүсэх
- Техникийн шатах тослох материал асгарах, ахуйн хог хаягдал, бохир усны нөлөөгөөр газрын гадарга, хэвлий бохирдох
- Болзошгүй тохиолдлоор гал алдах, түймэр гарах

Иймд эдгээр нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар шаардлагатай арга хэмжээг тухай бүр авч хэрэгжүүлж байх шаардлагатай.

3.5 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл

Төсөл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй газар нь Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрлах Халчиг Өндөр уулын хаяа уулсын системд байрлах “Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн XV-21786 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий хайгуулын талбай нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Төв Азийн хөрс-био уур амьсгалын их мужийн өндрийн бүсшилийн хэв шинж бүхий Хэнтийн мужийн Хэнтийн зүүн 40-р тойрогт багтана (Үндэсний атлас, 2022). Төслийн үйл ажиллагааны явцад хөрсөн бүрхэвчинд учруулж болзошгүй нөлөөллүүдийг жагсаан үзүүлбэл:

Төслийн кемпийн барилгын ажлын үед хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Байгууламжийн материалыг газар дээр нь зөөвөрлөн байрлуулах, төсөл хэрэгжих явцад хөрс, ургамал, мод бут механик гэмтэлд өртөх
- Овор ихтэй хүнд ачаан (материал) доор удаан байсан хөрс дагтарших, ургамал дахин ургах чадваргүй болох, устах гэх мэт орно.

Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад машин механизмаас мөн хүний санамсаргүй үйл ажиллагаанаас шалтгаалан ямар нэгэн шатах, тослох материал хөрсөнд ил задгай асгарч, хөрсийг бохирдуулах
- Төслийн ойр орчимд хүний үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хог хаягдал бий болж ойр орчмын хөрсийг бохирдуулах, хөрс суларч цас борооны усанд норж шавар шалбааг ихтэй, хуурай салхитай үед тоос шороо босч орчныг бохирдуулах зэргээр нөлөөлнө.

3.6 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл

Уурхайн олборлолт болон төслийн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр /тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн зэрэг/ зүйлийн бүрдлийн хэвийн байдалд өөрчлөлт гарч, орчмын ургамлан нөмрөгийн тусгагын бүрхэц сийрэгжин халцгай талбайн хэмжээ ихсэх, бэлчээр талхлагдаж, тус районы үндсэн ургамлууд нь нөхөн сэргэх чадваргүй болж устгах аюулд орох ба өөр ургамлын зүйлүүдээр солигдох болно.

Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төсөл орчмын ургамлан нөмрөгийн тусгагын бүрхэц сийрэгжин халцгай талбайн хэмжээ ихсэх, бэлчээр талхлагдах,
- Тус районы үндсэн ургамлууд нь нөхөн сэргэх чадваргүй болж устгах аюулд орох ба өөр ургамлын зүйлүүдээр солигдох болно. /Хогийн ургамал/
- Төсөл орчмын мод бут механик гэмтэлд өртөх

3.7 Амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн талбайн район монгол орны Хөхтөн амьтдын тархцын газарзүйн мужийн 3-р муж буюу Баруун хянганы тойрогт хамаарагдана.

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны амьдрах орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Техникийн шатах тослох материал асгарах, ахуйн хог хаягдал, бохир усны нөлөөгөөр бичил биетэн устгах, хордох
- Төслийн олборлолтын ажлын үеийн тэсрэлт болон тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн дуу чимээ зэргээс тухайн орчны амьтад үргэн дайжиж амьтны аймагт сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

3.8 Гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

Гадаргын болон гүний усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүдэд, бичил бохир цэвэрлэх байгууламжаас гарсан цэвэршүүлсэн усыг тоосжилт болон ногоон байгууламжийн усалгаа зэрэгт эргүүлэн ашиглах, үер болохоос сэргийлж далан байгуулах, голын ойр орчимд ахуйн болон үйлдвэрийн бохирдлоос сэргийлэх хамгаалалтын төлөвлөгөө, анхааруулга сэрэмжлүүлэг бүхий самбар, мөн гүний ус ашиглалтыг хянах, хэрэглээг багасгах, гүний усны цооног болон гүний худгийн хяналтын хөтөлбөр хэрэгжүүлэх зэрэг багтана.

Төслийн үйл ажиллагаанаас гадаргын болон газар доорх усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

- Төслийн үйл ажиллагааны явцад машин механизмаас мөн хүний санамсаргүй үйл ажиллагаанаас шалтгаалан ямар нэгэн шатах, тослох материал хөрсөнд ил задгай асгарч, хөрсний ус болон борооны усаар дамжуулан гол горхи бохирдуулах

- Төслийн ойр орчимд хүний үйл ажиллагаатай холбоотойгоор хог хаягдал бий болж ойр орчмын гол горхины ус ба түүний эргийг бохирдуулах, хөрс суларч цас борооны усанд норж шавар шалбааг ихтэй, хуурай салхитай үед тоос шороо босч орчныг бохирдуулах зэргээр нөлөөлнө.
- Голын усны горим хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр урсацын горимын үйл ажиллагаа алдагдах

3.9 Нийгэм эдийн засагт үзүүлэх нөлөөлөл

Уул уурхайн үйл ажиллагаа нь улс орон нутгийн төсөвт багагүй орлого оруулах, зуны улиралд ажлын цөөнгүй байр гардаг нь ажилгүйдлийг багасгах, хүмүүсийн амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх чухал хүчин зүйл болж байна. Тухайн орон нутгийн экологийн чадавхаас хэтэрсэн ажил үйлчилгээ эрхлэх хэт олон том жижиг уурхай байгуулж хүн амын төвлөрөл бий болгох хөл хөдөлгөөн ихэсгэхээс аль болохоор зайлсхийх, бүс нутгийн дүрэм журмын дагуу зохих хязгаарлалт хийх нь зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд нэгэнт байгуулагдсан болон байгуулах гэж буй уурхай нь байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн хамгийн бага хэмжээнд хүртэл нь бууруулах талаар туйлын хариуцлагатай хандаж идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулах нь чухал юм.

Төслийн олборлолтын ажлын тоос болон дуу чимээний нөлөө нь ойролцоо оршин суугч иргэдэд нөлөөлөл үзүүлэх болно. Оршин суугч иргэдийн ашигладаг худгийн ойролцоо гүний усыг ашигласнаар бага гүний усны түвшин буурч энэ нь ойролцоох өрхүүдэд шууд нөлөөлж болзошгүй. Төслийн байгууламжийн ойр зорчих тээврийн хэрэгслийн тоо нэмэгдсэнээр зам тээврийн осол үүсгэхэд нөлөөлж болзошгүй.

3.11 Хуримтлагдах нөлөөлөл

“Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн алтны шороон орд төсөл нь Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт байрлах ба төслийн зүгээс хүрээлэн буй орчин, нийгэм эдийн засагт эерэг болон сөрөг нөлөөг тодорхой хэмжээгээр үзүүлэх юм. Үүнээс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл нь энэ төслийн сөрөг нөлөөтэй уялдан газар ашиглалт, хөрсний бохирдол, хөрсний талхагдал, агаарын чанар, ан амьтны дайжилт, ургамлан нөмрөг доройтох зэргээр хуримтлагдах нөлөөллийг үзүүлнэ. Иймд эдгээр хуримтлагдах нөлөөллөөс өөрийн нөлөөллийн байдлыг ялган салгахын тулд нөлөөллийн бүсэд тогтоосон БОМТ-г цаг тухай бүрд нь авч хэрэгжүүлж, тайлагнах нь зүйтэй.

Төсөл хэрэгжих явцад уурхайн олборлолт, төслийн цаашдын үйл ажиллагааны явцад тухайн төслийн үйл ажиллагаа болон орон нутагт хэрэгжиж буй бусад төслийн үйл ажиллагаанаас хам нөлөөлөл үүсч, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд сөрөг үр дагавар ихтэй, богино болон урт хугацааны нөлөөллийг үүсгэж болзошгүй.

Хүснэгт 28. Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл

№	Хуримтлагдах нөлөөлөл	Нөлөөллийн шалтгаан	Хамрах цар хүрээ	Үргэлжлэх хугацаа
1	Газрын гадарга ба хэвлий эвдрэлд өртөх	Бусад төслүүдийн нөлөөлөл	Төслийн талбай, нөлөөллийн бүс	Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
2	Газрын доорх усны нөөц багасах	Бусад төслүүдийн усны хэрэглээ, хэрэглээний давхцал		Одоо, ирээдүй
3	Гадаргын ус бохирдох	Бусад төслүүдийн нөлөөлөл		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
4	Ургамлан нөмрөгийн доройтол	Уур амьсгалын өөрчлөлт, төслийн үйл ажиллагаа		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй

5	Агаарын бохирдол нэмэгдэх	Хуурайшилт, бусад төслүүдийн бохирдол		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
6	Хөрсний бохирдол, элэгдэл үүсэх	Уур амьсгалын өөрчлөлт, Бусад төслүүдийн нөлөөллийн давхцал		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй
7	Амьтан дайжих, тоо толгой цөөрөх	Уур амьсгалын өөрчлөлт, Бусад төслүүдийн нөлөөллийн давхцал		Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй

Хуримтлагдах нөлөөлөл, түүний үр дагаварыг бодитой тодорхойлох, эрт хугацаанд илрүүлэхийн тулд төслийн үйл ажиллагааны тодорхой үе шат хэрэгжсэний дараа төслийн үйл ажиллагаанд мониторинг хийхийг зөвлөж байна.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Эм Би Эм Эс” ХХК нь алтны шороон ордын үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах улмаар үүссэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах, болзошгүй аюул эрсдэлийг гаргахгүй байх тал дээр зорилт тавин ажиллаж байна.

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2024 он				
			Сар 08	Сар 09	Сар 10		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө болон биелэлт батлуулах	-	захиалга	хүлээлцэх		Байгаль орчны мэргэжилтэн	
2.	Ус ашиглуулах дүгнэлт, гэрээ, зөвшөөрөл байгуулах	-	захиалга	хүлээлцэх	хүлээлцэх	Байгаль орчны мэргэжилтэн	
3.	Аюултай болон энгийн хог хаягдал зайлуулах гэрээ байгуулах	-	захиалга		хүлээлцэх	Байгаль орчны мэргэжилтэн	
4.	Гамшиг болон эрсдлийн үнэлгээ батлуулах	-	захиалга		хүлээлцэх	Байгаль орчны мэргэжилтэн	
5	Галын дүгнэлт гаргуулах	-	захиалга		хүлээлцэх	Байгаль орчны мэргэжилтэн	
	Нийт	-					

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Эм Би Эм Эс” ХХК нь алтны шороон ордын үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд байлгах улмаар үүссэн сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнүүдийг төлөвлөлөө.

Хүснэгт 29. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Үйл ажиллагааны үе шатанд	Агаарын чанар	<ul style="list-style-type: none"> Ордыг ил аргаар олборлох үйл ажиллагааны үед тоосжилт бий болох 	<ul style="list-style-type: none"> Зам талбай, овоолго, тоос босох гадаргууг усалгаа хийх, тусгай материал тороор хучих, ургамалжуулах зэргээр тоосжилт бууруулах арга хэмжээ авах 	Уурхайн талбайд	500.0		Төслийн хугацаанд	-
	Гүний ус	<ul style="list-style-type: none"> Шатах тослох материал алдагдах үед авах яаралтай арга хэмжээг урьдчилан тодорхойлж урьдчилан сэргийлэх 	<ul style="list-style-type: none"> Худгийн эргэн тойрон хамгаалалтын бүс тогтоох, хамгаалалтын байгууламжийг сэргээх Spill kit асгаралтын иж бүрдэл байрлуулах https://hsct.mn/ 	Төслийн хүрээнд	500.0		Нэг удаа	Усны тухай хууль MNS 2662-2002
	Хөрсөн бүрхэвч	<ul style="list-style-type: none"> Техникийн нөхөн сэргээлтийг арга зүйн дагуу хийгээгүй тохиолдолд хөрсөн бүрхэвч доройтох, нөхөн сэргэх чадвараа алдах 	<ul style="list-style-type: none"> Техникийн нөхөн сэргээлтийг чанартай хийх 	Уурхайн талбайд	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд тусгасан			MNS “5917:2008”
	Ургамалан нөмрөг	<ul style="list-style-type: none"> Уурхайн ажиллагаанаас үйл ургамалан бүрхэвч доройтох 	<ul style="list-style-type: none"> Шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу байгуулах, хамгаалах 	Уурхайн талбайд	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд тусгасан			MNS 5918:2008

Сөрөг нөлөө үүсгэх хүчин зүйл	Байгалийн бүрдэл хэсэг	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх цар хүрээ	Зардал сая.төг (Эхний жил)	Зардал сая.төг (1 жил)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал	
	Амьтны аймаг	<ul style="list-style-type: none"> Уурхайн ухаш болон уурхайн талбайд зэрлэг амьтад нэвтрэх, улмаар нүх рүү унаж гэмтэх, хог хаягдлаас хордох Нөхөн сэргээлтийг журмын дагуу хийгээгүйгээс амьдрах орчин доройтох Уурхайн ажилчид хууль бусаар амьтан агнах үйлдэл гаргах 	<ul style="list-style-type: none"> Уурхайн овоолго болон ухашын гадуур хамгаалах хайс, тор татах Ажилчдад амьтны тухай хууль, байгаль хамгаалах талаар сургалт хийж байх 	Уурхайн талбай, баяжуулах үйлдвэрийн орчимд	Урсгал зардлаар		Төслийн хугацаанд	<ul style="list-style-type: none"> Амьтны тухай хууль 	
		<ul style="list-style-type: none"> Амьтан хамгаалах 	Шувууны шувууны суулт 2 ширхэг /үүр/ суурилуулах	Уурхайн ухаш, баяжуулах, зогсоол орчимд	100.0	100.0	2 удаа	Амьтны тухай хууль	
Нийт					1100.0 (Нэг сая нэг зуун мянган төгрөг)				

ЗУРГАА.НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт-гадаад овоолго --Өөрийн-техниктэй		га	0.5		10000.0	-	MNS 5917 : 2008 Байгаль орчин. Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн ажиллагаагаар үйл

“Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах төслийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

								эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага
2.	Техникийн нөхөн сэргээлт-дотоод овоолго -Өөрийн техниктэй	14.5 га талбай хамарна. Олборлолтын үед дотоод га овоолго үүсгэж явна	га	14.5		Үйлдвэрлэлийн зардалд шингэсэн	2024 он	NS 5917 : 2008 Байгаль орчин. Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага
3.	Тэрбум мод тарих	Төслийн талбайд салхин доод талдаа модоор хашлага хийх (Тайлбар: “Улаанбаатар хотын 2014 онд тарилтад тэнцэх мод сөөгийн тарьц, суулгацын ААНБ-ын судалгаа” “Тоонот байгаль” ТББ-ын үнийн дүнгээр авав.)	ширхэг	100	5000	100ш х 5000Т =500.0	2024 он	-
4.	Биологийн нөхөн сэргээлт-шимт хөрс	1.6 га газарт шимт хөрсний овоолго үүсгэнэ	га	1.6	2500.0	7000.0	2024 он	MNS 5914: 2008 Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Нэр томьёо, тодорхойлолт
	Нийт					17500.0		

ДОЛОО. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах хэмжээ	арга	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	
3	Булагийн эх хамгаалах	Сумын төвд “Наранбулаг” эхийг хамгаалах зорилгоор Эко хашаа 200 метр байгуулах – Орон нутгийн саналаар	метр		200	-	9115.0	2024 онд	-
	Нийт						-*		

НАЙМ. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн ашиглалтын нөлөөллийн бүсэд малчдын хаваржаа болон зуслан, намаржаа байхгүй.

ЕС. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн хэрэгжилтийн явцад ямарваа нэгэн түүх соёлын дурсгалт зүйл олдох үед холбогдох хууль тогтоомжинд заасны дагуу засаг захиргааны байгууллага болон холбогдох байгууллага болох ШУА-ийн Түүхийн хүрээлэнд даруй мэдэгдэж төслийн үйл ажиллагааг түр хугацаагаар зогсооно.

АРАВ. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	Ажилчид болон үйлчлүүлэгчийн өвдөх, халдварт өвчин гарах	Ажилчдын эрүүл мэндийн үзлэг	Нийт ажилчид	74	100.0	Дотоод төсөв	Жилд 1 удаа	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай 2022-11-11 нэмэлт
2.	Гал түймэр гарах	Гал унтраах хэрэгслээр уурхайн кемпийг бүрэн хангах арга хэмжээ авах, галыг унтраах талаар тодорхой түвшинд бэлтгэлийг хангуулах арга хэмжээ зохион байгуулах /, утааны мэдрэгч, гал гарсан тохиолдолд ашиглах зориулалттай галын автомат гидрант, аврах шат, хаалга, тэдгээрийн байршлын тойм зураглал, яаралтай мэдээлэл дамжуулах цахилгаан холбоо зэргээр бүрэн тоноглох/	Нийт ажилчид	74	10.0	740.0	2024 онд	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль 2015.12.04 нэмэлт шинэчилсэн найруулга
3.								
Нийт						740.0		

АРВАН НЭГ.ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Ахуйн	Хог хаягдал хадгалах зориулалтын цэгт хогийн савыг 3-аас доошгүй төрлөөр ялгаж хаях	Хог хаягдлын цэг	-	100.0	3	300.0	2024 оны 7 сард	Хог хаягдлын тухай шинэчилсэн хууль 2017.05.12
2.	Үйлдвэрийн	Уул уурхайн олборлолтын талбайн орчинд болон хариуцан хамгаалах талбайн орчинд хогийн сав байрлуулах, Байр сууц бүрт орчинтойгоо зохицсон материал, өнгө үзэмж бүхий хогийн савтай байх	Уурхайн тосгон	-	-	-	Дотоод төсөв	2024 оны 7 сард	
3.	Аюултай	Нэг удаагийн хэрэглээний зүйлээс татгалзаж, дахин ашиглах, Аюултай хог хаягдал аккумулятор, ашигласан тос маслыг цуглуулах тусгай хаягдлын цэг бий болгох	Хог хаягдлын цэг	-	-	-	Дотоод төсөв	2024 оны 7 сард	
	Нийт						300.0		

Төслийн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг эх үүсвэрээр нь барилгын болон ажилчдын буюу ахуйн гэж хоёр ангилна. Шинж чанараар нь хатуу, шингэн, хий гэж хувааж болно.

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад барилгын ажилчдын түр суурин байгуулах ба үүсэн гарах ахуйн хог хаягдлыг дараах журмаар зохицуулна. Ялгаатай гурван өнгийн хог ангилан цуглуулах савыг барилгын ажилчдын түр сууринд байрлуулна. Доорх хүснэгт үзүүлсэн хаяг болон зааврыг сав бүрд байрлуулна. Эдгээр саванд хогийг зааврын дагуу ангилан хийж байгаа эсэхэд тухайн төслийн байгаль орчин эсвэл эрүүл ахуйн мэргэжилтэн хяналт тавьж ажиллана.

	Өнгийн шил, гэрлийн шил, толь, цонхны болон бусад шил хийхийг хориглоно!!!!
	Цаас болон бусад сонин сэтгүүл, цаасан хайрцаг, уут гэх мэт цаасан бүтээгдэхүүн, ус үл нэвтрүүлэх хайрцгууд. Эдгээрийг хогийн саванд хийхийн өмнө хавтгайлж нугалж хийнэ!!!
	Төмөр, хуванцар сав, баглаа боодол болон хуванцар сав хийнэ. Резин болон гялгар эдийг хийхгүй!!!

Зураг 21. Хогийн савны төрөл

Хогийн саванд тавигдах шаардлага: (Хог хаягдлын тухай хууль)

15.1.1. хог хаягдлыг ангилах, ачих, цуглуулах технологид нийцсэн;

15.1.2. галд тэсвэртэй материалаар хийгдсэн;

15.1.3. хог хаягдал салхиар тархах, хур тунадасны ус хуримтлагдах, шүүрэл ялгарахаас сэргийлсэн.

Хог хаягдал түүнийг цэвэрлэх, зайлуулах болон зохицуулах хэлбэр:

- Хог хаягдлыг орон нутгийн нэгдсэн хогийн цэгт нийлүүлэх талаар гэрээ байгуулж, холбогдох татвар хураамжийг цаг хугацаанд төлөх

- Ангилсан хог хаягдлаас боломжтой хэсгийг хоёрдогч түүхий эдийн цэгүүдтэй гэрээ байгуулсны үндсэн дээр тогтмол тушаана.
- Барилгын ажлыг гүйцэтгэх явцад гарах хатуу хог хаягдлыг мөн түр цуглуулах цэгийг байгуулж хамгаалалтын хашаа, бункерт хийнэ. Ингэхдээ хууль, журмын дагуу энгийн, хяналттай, аюултай шинж чанараар нь ангилж хадгална. **Үүнийг хог хаягдал тээвэрлэх, устгах тусгай зөвшөөрөл бүхий аж ахуй нэгжүүдтэй гэрээ байгуулсны үндсэн дээр тушааж байна.** Төслийн хог хаягдал хариуцсан мэргэжилтэн хог хаягдлыг тушаасан талаарх тэмдэглэлийг тогтмол бүртгэнэ.
- Шатах тослох материалын сав, ахуйн цэвэрлэгээ, ариутгалын бодисын сав, баглаа боодлыг мөн тусад нь цуглуулна.
- Шингэн хаягдал болон бохирын асуудлыг Нүхэн жорлон, угаадасны нүх. Техникийн шаардлага MNS 5924:2015 стандартын дагуу бохирыг соруулж зөөвөрлөх боломжтой байхаар зохион байгуулах
- Бохирыг соруулах, зөөвөрлөх эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулж хамтран ажиллах.

АРВАН ХОЁР. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хянах үзүүлэлтүүд	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хяналтын давтамж	Шаардагдах зардал (урьдчилсан мян.төг)	Баримтах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
1	Агаарын чанар: Агаарын тоосны (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх Агаарын бохирдлын (NO ₂ , SO ₂ , CO, Тоос) шинжилгээ хийлгэж байх. БОШТЛ-ын багажаар.	Төслийн талбайн авто зогсоол, Ухашны салхин доод талд	Тоосны хяналт: Төслийн талбайд 2 цэгт 1 удаадаа Өдөрт 2 удаа Агаарын найрлага: буюу жилд 1 удаа 7 сард	Шинжилгээний зардал 1 удаагийнх 30.0 х өдөрт 2 удаа х 2 цэг х 1 удаа = 120.0 төгрөг зарцуулна.	MNS 4585-2007 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага, MNS 4048:1988 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга MNS 0017-2-5-11:1988 Агаар дахь азотын давхар ислийн хэмжээг тодорхойлох фотоколориметрийн арга, MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, MNS 5014:2009 Дизель хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны тортогжилтын зөвшөөрөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга

“Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах төслийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

2	Усны хяналт шинжилгээ: Усны чанар: рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), нийт хатуулаг (CaCO3), Ca, Mg, Na, K, SO4, NO2, NO3, NH4, As, Cd, Cu, Hg, Pb, Zn, Cr, Fe, Ni, үнэр, өнгө, нүүрсустөрөгчид (нефть бүтээгдэхүүний бохирдол)	Худаг: Унд ахуйн усыг хангаж буй гүний худгаас Хаягдлын сан	Жил бүр 7 сард	жилд 2цэг (25+85.0) = 110.0 “Нарт шүүн лаборатори”-ийн 2024 оны тариф	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS (ISO) 5667-14:2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт MNS 0900 : 2010 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
	Усны түвшин (газрын гадаргаас доош, м-ээр)	Унд ахуйн усыг хангаж буй гүний худагт	Ус ашиглахаас өмнө нэг удаа, ус ашиглах явцад сар бүр, ашиглалт дууссаны дараа нэг удаа	-	
3	Хөрсний төлөв байдал, бохирдол: Хөрсний морфологи бичиглэл, рН, цахилгаан дамжуулалт, давс %, ялзмагийн агууламж %, шим тэжээлийн элемент (NO ₃ , P ₂ O ₅ , K ₂ O), хөрсний механик бүрэлдэхүүн, нүүрс устөрөгчийн нэгдлүүд, кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайр	Төслийн талбайн хог хаягдлын цэг болон ариун цэврийн байгууламжийн цэгт хөрсний хүнд металл болон эрүүл ахуйн бактерийн холимог дээж авах ШТС болон автомашиг зогсоол хөрсний хүнд металлын дээж Шимт хөрс Биологийн нөхөн сэргээлтийн дараа хөрсний агрохими	Төслийн үйл ажиллагаа дуусахаас өмнө 1 удаа, Жил бүр 7 сард	Нийт 3 цэгт, нийт 5дээж = 125.0 /Хөрсний химийн шинжилгээ 1дээж- 25.0₮, хүнд металлын шинжилгээ 1дээж – 25.0₮, бактериологи 1дээж – 25.0₮/ “Нарт шүүн лаборатори”-ийн 2024 оны тариф	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга, MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга, MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга, MNS 4006:1987 Хөрс. Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох Мачигины арга MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага MNS ISO 11047:2001 Хөрсний чанар. Хөрсний усан орчны хандмалд кадми, хром, кобальт, зэс, хар тугалга, мангани, никель, цайрыг тодорхойлох. Дөлний болон цахилгаан дулааны атомын шингээлтийн спектрометрийн арга MNS 3675:1984 Хөрсний органик бодисын хэмжээг тодорхойлох лабораторийн арга
	Төслийн байгаль орчны хяналт шинжилгээний ажлын тухайн жилийн нийт зардлын дүн				355.0

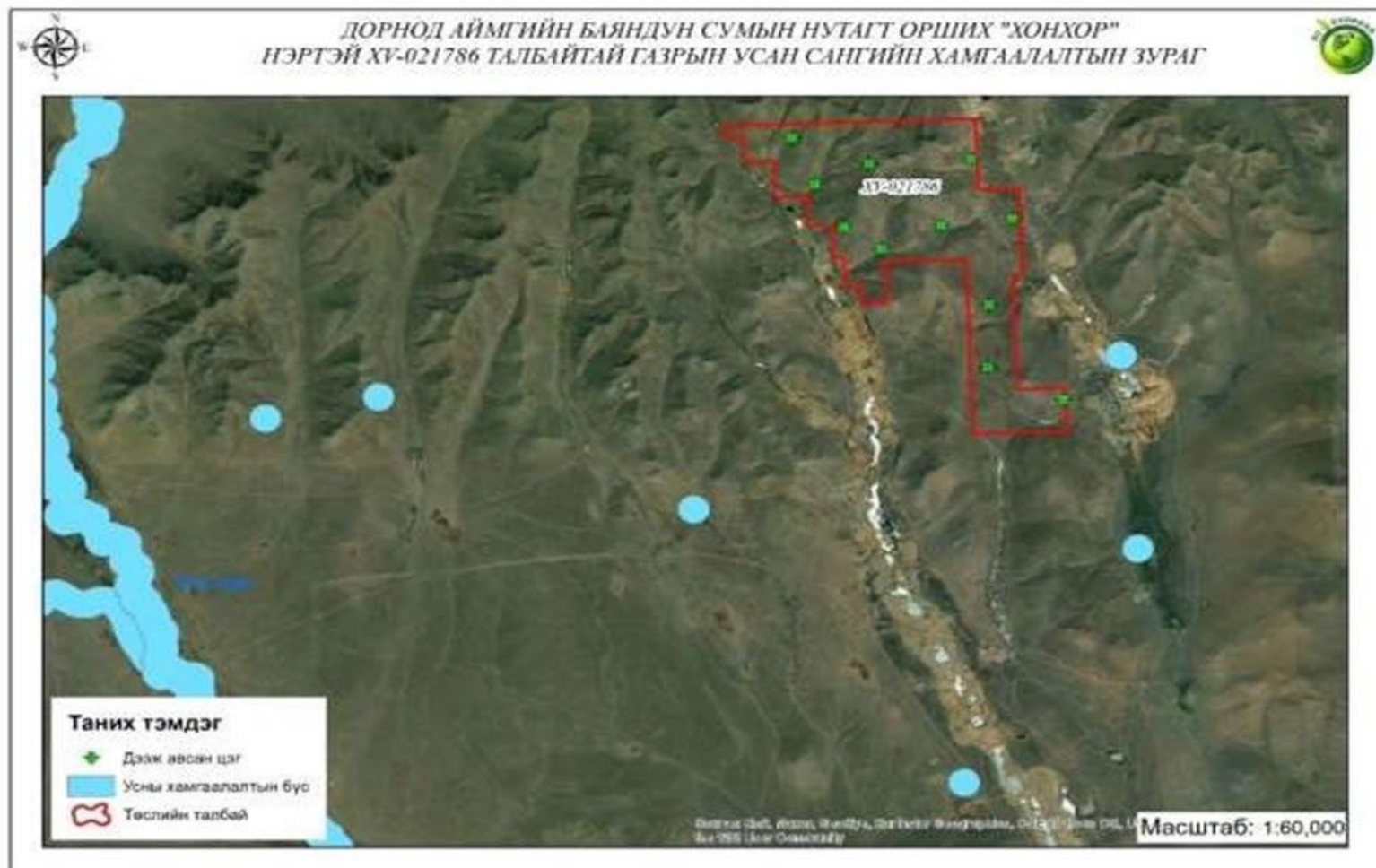
Хүснэгт 30. Төслийн талбайн мониторингийн хяналт шинжилгээний цэгүүд

Мониторингийн ургамал, хөрсний дээж авах байршил							
Байршил	Зүсэлт	Гүн см	Хөрсний хэв шинж	Координат			
Уулын хажуу	Зүсэлт-1	0-20	Толгодын хархүрэн нимгэн	113°	24'	15.110"	E 49° 31' 0.305" N
Ам хөндий	Зүсэлт-2	0-20	Карбонатгүй харшороон	113°	26'	7.362"	E 49° 30' 48.018" N
Хамрын орой	Зүсэлт-3	0-20	Уулын хээрийн нимгэн хархүрэн	113°	24'	45.635"	E 49° 30' 18.563" N
Талхлагдсан хөндий	Зүсэлт-4	0-20	Талхагдалд хөрс өртсөн	113°	26'	31.808"	E 49° 30' 20.297" N
Толгодын хажуу	Зүсэлт-5	0-20	Карбонатгүй хар шороон	113°	26'	13.135"	E 49° 29' 12.355" N
Толгодын хажуу	Зүсэлт-6	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113°	26'	59.647"	E 49° 28' 56.466" N
Уулын хажуу	Зүсэлт-7	0-20	Толгодын хархүрэн нимгэн	113°	26'	15.151"	E 49° 29' 40.906" N
Ам хөндий	Зүсэлт-8	0-20	Толгодын хархүрэн нимгэн	113°	24'	28.541"	E 49° 30' 38.624" N
Ам хөндий	Зүсэлт-9	0-20	Толгодын нимгэн хархүрэн	113°	25'	8.900"	E 49° 30' 8.014" N
Уулын хажуу	Зүсэлт-10	0-20	Уулын хээрийн нимгэн хархүрэн	113°	25'	2.927"	E 49° 30' 47.270" N
Ам хөндий	Зүсэлт-11	0-20	Толгодын хархүрэн нимгэн	113°	25'	47.053"	E 49° 30' 17.994" N

№	Шинжилгээ авах байршил	Мониторингийн цэг
Агаарын сорьц шинжилгээ		
1	Байгалиараа эрүүл талбай	113° 24' 15.110" E 49° 31' 0.305" N
2	Тээврийн зам орчимд	113° 26' 31.808" E 49° 30' 20.297" N

3	Кемп орчимд	113° 25' 2.927" E 49° 30' 47.270"N
Усны шинжилгээ		
7	Худаг	106°34'10.19"E 49°12'57.52"N

Зураг 22. Төслийн байршлын мониторингийн цэгүүдийн зураглал

АРВАН ГУРАВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2024 он				
			Сар 08	Сар 09	Сар 10		
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө болон биелэлтийн тайланг хугацаандаа танилцуулах, батлуулах	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	АБОГ, БОАЖЯ
2	Энгийн болон аюултай хог хаягдлын гэрээ байгуулах	-	захиалга	Явцтай танилцах	хүлээлцэх	Гүйцэтгэх захирал	ТҮК
	Нийт	-					

АРВАН ДӨРӨВ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцсан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1.	2024 оны БОМТ төлөвлөгөөг танилцуулах, батлуулах	Цаасан	Тухайн онд хэрэгжүүлэх байгаль орчны	2024.05	-	Гүйцэтгэх захирал	АБОГ, БОАЖЯ

“Эм Би Эм Эс” ХХК-ийн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах төслийн 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

			менежментийн төлөвлөгөө				
2.	2024 оны батлагдсан БОМТ төлөвлөгөөг ажлыг эхлүүлэх танилцуулан	Цаасан	Ажлын жагсаалт, хугацаа, зорилтууд	2024.08	-	Гүйцэтгэх захирал	Төслийн талбай
3.	БОМТ-ны хэрэгжилтийн ажлын явцтай танилцах	Цаасан, зургаар	Байгаль орчны төлөвлөгөөнд тусгасан ажлуудын явц	2024.09	-	Гүйцэтгэх захирал	АБОГ
4.	БОМТ-ний дагуу хийгдсэн ажлыг хүлээлгэн өгөх	Цаасан, зургаар	Тухайн онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	2024.11	-	Гүйцэтгэх захирал	АБОГ
5.	БОМТ-ны дагуу хийгдсэн ажлыг тайлагнах	Цаасан, зургаар	Тухайн онд хэрэгжүүлсэн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг батлуулах	2024.11	-	Гүйцэтгэх захирал	АБОГ, БОАЖЯ
	Нийт				-		

БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨСӨВ

д/д	Мэдээллийн төрөл	Мэдээлэл оруулах багана
15	1. Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	28 840 000 төг
	2. Нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төсөв	1 100 000 төг
	3. Нөхөн сэргээх арга хэмжээний төсөв /техникийн, биологийн/	17 500 000 төг
	4. Дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний төсөв	9 115 000 төг
	5. Түүх соёлын өв хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
	6. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	740 000 төг
	7. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	300 000 төг
	8. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	Үйлдвэрлэлийн зардалд шингэсэн
	9. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	Үйлдвэрлэлийн зардалд шингэсэн
	10. Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв НИЙТ	355 000 төг

E-TRANSACTION RECEIPT**SENDER DETAILS**

Bank:	ХасBank
Account No:	5004877347
Name:	-
Amount:	14,420,000.00
Currency:	MNT

BENEFICIARY DETAILS

Bank:	Government fund
Account No:	100900013406
Name:	БО нөхөн сэргээх баталгаа
Amount:	14,420,000.00
Currency:	MNT

TRANSACTION DETAILSTransaction number: **000106301887**Description: **Эм би эм эс ХХК РД:5211247 Нөхөн сэргээлтийн байрцаа**Transaction charge: **300.00MNT**Requested user: **mbms2**Approved user: **mbms1**Transaction date: **2024-09-04**

Dear customer, Please be informed that this receipt is only a notification of your transaction and using it for illegal purpose is strictly prohibited.

“ЭМ БИ ЭМ ЭС” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
У.ЭНХБИЛЭГ ТАНАА

ДОРНОД АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН ГАЗАР

Содномдаржаагийн 4 дүгээр гудамж, 6 дугаар баг,
Хэрлэн сум, Дорнод аймаг, 21061
Утас/Факс: 7058-3529
Цахим шуудан: domodbog@gmail.com

2024.09.03 № 368

танай _____-ны № _____-т

Санал хүргүүлэх тухай

Танай аж ахуйн нэгжийн уул уурхайн 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх ажлын саналыг хүргүүлж байна. Үүнд:

1.Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд:

- 1.1. Шинээр барих кемпийн ариун цэврийн байгууламжуудын бохирыг байгальд шингээхгүй байдлаар төлөвлөн хэрэгжүүлэх (Эко ариун цэврийн байгууламж)
- 1.2. Суурьшлын бүсийн ногоон байгууламжийг төлөвлөх
- 1.3. Уурхайн талбай доторх замын төлөвлөлтийг цэгцтэй хийх
- 1.4. Хөрс хуулалт хийхэд гарах шимт хөрсийг хамгаалах ажлыг төлөвлөх

2 .Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд:

- 2.1. Булаг шандын эхийг хашиж хамгаалан, мод тарих
- 2.2. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэх

3 .Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд:

- 3.1. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээнд тусгагдсан ажлуудыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх
- 3.2. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан шинжилгээнүүдийн хариуг лабораторийн дүгнэлт, зөвлөмжтэй тайлагнах
- 3.3. Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд ажил төлөвлөн оруулах
- 3.4. Нөхөн сэргээлтийн ажлыг 10 дугаар сарын 15-ний дотор багтаан аймгийн нөхөн сэргээлт хүлээн авах ажлын хэсэгт хүлээлгэн өгөх
- 3.5. Багийн иргэд нийтийн хуралд тогтмол оролцож мэдээлэл өгөх

9106103716

“ЭМ БИ ЭМ ЭС” ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ У.ЭНХБИЛЭГ ТАНАА

ДОРНОД АЙМАГ
БАЯНДУН СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

4 дүгээр баг, Наран, Баяндун сум, 21120

Утас: 99561925

Цахим шуудан: bayandun.zdtg@gmail.com

Цахим хаяг: Bayandun.domod.gov.mn

2024.01.16 № 1/37

танай _____-ны № _____-т

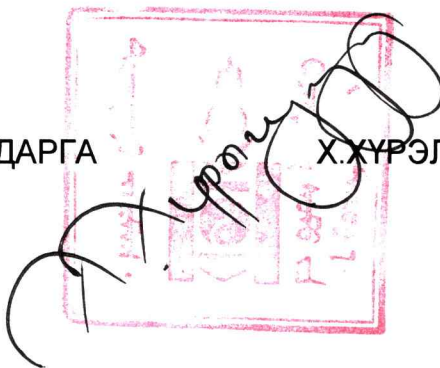
Г Хамтран ажиллах тухай Г

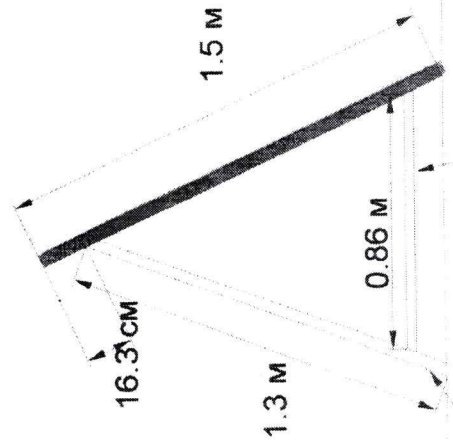
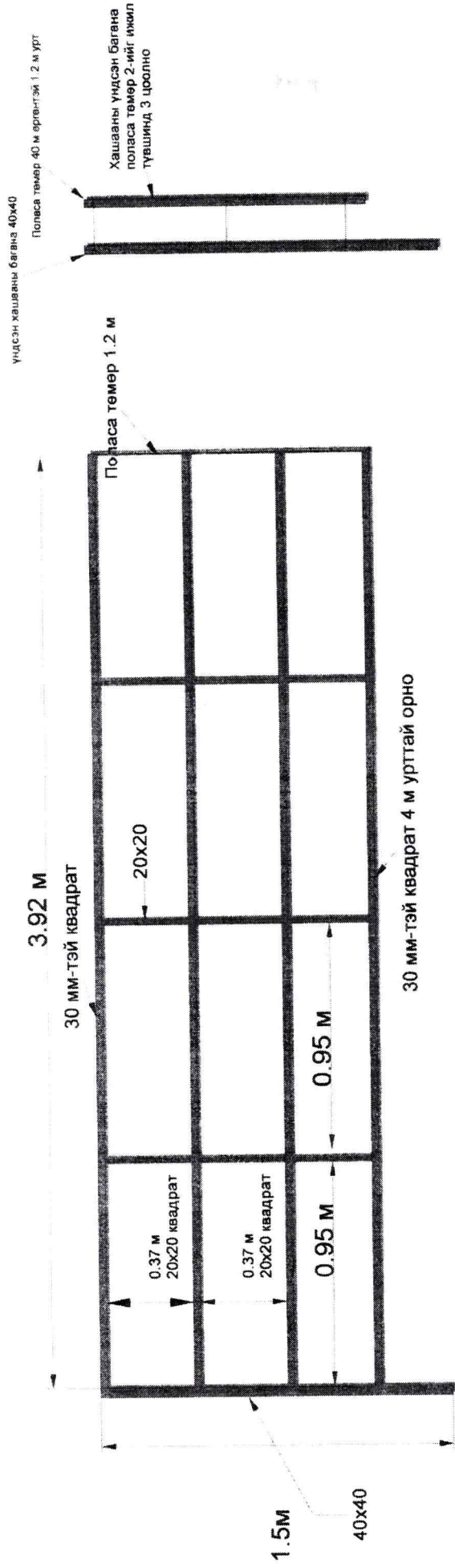
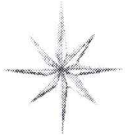
Тус сумын төвд “Наранбулаг”-ийн эхийг хашаажуулах зорилгоор эко хашаа барихаар төлөвлөж байгаа тул 200 метр эко хашааг 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд хийж 2024 оны 06 дугаар сарын 01-ний өдрийн дотор сумын ЗДТГ-т хүлээлгэн өгнө үү.

Жич: Хашааны зургыг хавсаргав.

ДАРГА

Х.ХҮРЭЛЧУЛУУН

Тулгуур багана 40x40 тэй квадрат

багана хоорондын холбоос 30x30 тэй квадрат байна

ЭМ БИ ЭМ ЭС ХХК-д

**МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ**

Арцатын 624, 23 дугаар хороо,
Хан-Уул дүүрэг, Улаанбаатар хот, 17100
Утас: 26 61 71, Цахим шуудан: contact@met.gov.mn,
Цахим хуудас: www.met.gov.mn

2022.09.29 № 12/5200
танай _____-ны № _____-т

Ерөнхий үнэлгээний
дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Танай байгууллагаас ирүүлсэн Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших XV-021786 тусгай зөвшөөрөлтэй “Алтны шороон ордыг ашиглах төсөл”-д Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэг, Засгийн газрын 2013 оны “Журам батлах тухай” 374 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх журам”-д заасан аргачлалын дагуу байгаль орчны нөлөөллийн ерөнхий үнэлгээ хийлээ.

Ерөнхий үнэлгээний дүнгээр уг төсөлд батлагдсан аргачлалын дагуу байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзэв.

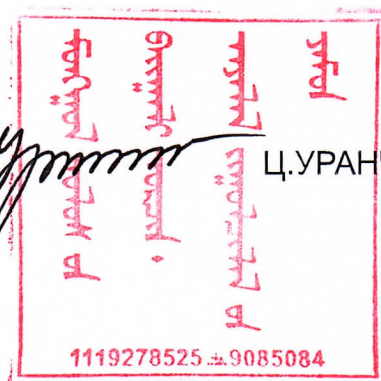
Ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлийн хуудаст заасан нарийвчилсан үнэлгээний явцад тодруулах асуудлууд, онцгойлон анхаарах чиглэлийг үндэслэн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж 2024 оны 2 дугаар улиралд багтаан тус яаманд ирүүлэхийг үүгээр мэдэгдье.

Ерөнхий үнэлгээний гүйцэтгэлийн хуудсыг хавсаргав.

Хавсралт 3 хуудастай.

ЕРӨНХИЙ ШИНЖЭЭЧ

Ц.УРАНЧИМЭГ

157394368

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

**ЕРӨНХИЙ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН
ХУУДАС**

2023 оны 09-р сарын 07

Улаанбаатар хот

Дугаар 2022/ОА-132

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр, хаяг: “ЭМ БИ ЭМ ЭС” ХХК Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо, 5-р Энхтайвны өргөн чөлөө, Зориг сангийн байр, 04 тоот.

Холбоо барих утас, И-мэйл хаяг: 99044124.

Төслийн нэр: Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших XV-021786 тусгай зөвшөөрөлтэй “Алтны шороон ордыг ашиглах төсөл”

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, байршил: Дорнод аймгийн Баяндун сум.

Санал: Сумын Засаг даргын 2023 оны 04 дүгээр сарын 07-ний өдрийн 01/94 дугаар албан бичиг, И-Монгол цахим системийн **077-2307-000029** тоот хүсэлтийг үндэслэв.

	Ерөнхий үнэлгээний гол шалгуурууд	Нийцсэн	Нийцээгүй	Нарийвчилсан үнэлгээ хийх шаардлагатай	Үндэслэл, тайлбар
Байгаль орчныг хамгаалах хууль тогтоомжийн нийцэл	Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа байгаль орчныг хамгаалах болон байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалт			Тийм	Нарийвчилсан үнэлгээний явцад хууль тогтоомжийн нийцлийг нарийвчлан тодорхойлох
Төрийн бодлого, шийдвэрийн нийцэл	Төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичиг, Стратегийн үнэлгээний дүгнэлт, зөвлөмжийн холбогдох заалт	Тийм			
Төслийн байршил, түүнтэй холбогдох шалгуурууд	Хуулиар хамгаалагдсан газар нутаг байгаа эсэх (урсац бүрэлдэх эх, ойн болон усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, хилийн хамгаалалтын бүс, орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар г.м)			Тийм	Хууриар хоргилсон, хязгаарлсан газар байгаа эсэхийг нарийвчилсан үнэлгээний шатанд тодорхойлох
	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь хүний нөлөө, байгаль цаг уурын өөрчлөлтөд эмзэг, мэдрэмтгий эсэх			Тийм	
	Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр, түүний ойр орчимд улс, орон нутгийн хэтийн хөгжилд ашиглахаар төлөвлөсөн, сөрөг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй газар байгаа эсэх			Тийм	
	Болзошгүй хуримтлагдах нөлөөлөл үүсгэх эсэх			Тийм	
Төслийн байгаль орчны нөлөөллийн урьдчилсан үнэлгээ	Агаарын чанар				
	Бохирдуулагч болон аюултай, хортой бодис агаар мандалд ялгаруулах, эсэх			Тийм	
	Дуу чимээ, доргио чичиргээ, гэрлийн болон дулааны нөлөөлөл, цахилгаан соронзон цацраг үүсэх, эсэх			Тийм	
	Усан орчин				
	Гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх, эсэх			Тийм	
	Цэнгэг усны нөөцийг ашиглах, эсэх			Тийм	

	Гадаргын болон газрын доорх усанд бохирдол үүсэх, эсэх			Тийм	
Хөрсөн бүрхэвч					
	Хөрсөн бүрхэвч эвдрэх, эсэх			Тийм	
	Хөрс бохирдуулах эсэх			Тийм	
	Хөрс доройтох, цөлжих эсэх			Тийм	
Ургамлан нөмрөг					
	Ургамалан нөмрөг, ой мод өртөх эсэх			Тийм	
	Ховор, нэн ховор ургамлын төрөл зүйлс өртөх, эсэх			Тийм	
Амьтны аймаг					
	Зэрлэг амьтдын амьдрах орчинг доройтуулах, эсэх			Тийм	
	Ховор, нэн ховор амьтан өртөх, эсэх			Тийм	
Нийгмийн нөлөөллийн урьдчилсан үнэлгээ	Нутгийн оршин суугчид				
	Газар эзэмших, ашиглах эрх зөрчигдөх, эсэх			Тийм	
	Нутгийн оршин суугчдын нийгмийн байдалд сөрөг нөлөөлтэй, эсэх			Тийм	
	Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй төв, суурин газар байгаа, эсэх			Тийм	
	Нүүлгэн шилжүүлэх асуудал үүсэх, эсэх			Тийм	
	Түүх, соёлын биет өв				
	Сөрөг нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын үнэт зүйлс бий эсэх			Тийм	
	Хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх нөлөөлөл				
	Нутгийн иргэд, оршин суугчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх эсэх			Тийм	
	Төслийн бүх үе шатанд хүний эрүүл мэнд, амь насанд эрсдэл үүсэх эсэх			Тийм	
Нэгдсэн дүгнэлт:					
Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших XV-021786 тусгай зөвшөөрөлтэй “Алтны шороон ордыг ашиглах” төсөлд батлагдсан аргачлалын дагуу Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийлгэх шаардлагатай гэж үзлээ.					
Онцгойлон анхаарах зүйлс:					
1. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээг батлагдсан Техник эдийн засгийн үндэслэлд тулгуурлан хийлгэх бөгөөд олборлолтын технологийн дарааллыг нарийвчлан тодорхойлж, технологийн сонголтод үнэлэлт дүгнэлт өгөх;					
2. Төслийн үйл ажиллагаанаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин /агаар, ус, хөрс, амьтан, ургамал г.м/-д үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл, түүний хамрах хүрээ, учруулах хохирлын хэмжээг тооцож, нийлбэр үнэлгээг гарган уг төслийн экологи, эдийн засгийн үр ашигтайгаар хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх талаар дүгнэлт гаргах;					
3. Тухайн орд газрын гадаргын болон газрын доорх усны харилцан хамаарал, уст үеийн хөдөлгөөн, тархалтыг олборлох технологитой уялдуулан нарийвчлан судалж, эрх бүхий байгууллагаар усны нөөцийн дүгнэлт гаргуулах;					
4. Төслийн бүрэлдэхүүн хэсгээс ялгарах бохирдлыг хэмжээ, түүний тархалт, нөлөөллийг хүрээг нарийвчлан тодорхойлж, зураглал үйлдэн тайланд хавсаргах;					
5. Төслийн үйл ажиллагаанаас нөлөөлөлд өртөх талбайн хэмжээг нарийвчлан тооцож, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг тухай бүс нутагт орших эвдрэлд					

- орж, эзэнгүй орхигдсон газрыг нөхөн сэргээх замаар биологийн олон янз байдлын амьдрах орчныг сэргээхээр саналыг боловсруулж, шаардагдах зардлыг тайланд тусгах;
6. УУХҮ-ийн болон БОАЖ-ын сайд нарын 2019 оны 8-р сарын 28-ны өдрийн А/181, А/458 дугаар тушаалаар батлагдсан “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам”-ын дагуу Ордын ашиглалт дууссаны дараах хаалтын нөхөн сэргээлт, мониторинг хийх төслийг боловсруулж, хаалтын ажлын каледарчилсан төлөвлөгөө, зардлын тооцоог урьдчилан тооцож, тайланд тусгах;
7. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө /Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр/-г боловсруулж, түүнийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, зардлыг эхний 5 жилээр тооцож ирүүлэх;
8. “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 10¹-р зүйлд заасны дагуу төслийн үйл ажиллагааны хэрэгжилтэд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг төслийн 2 дахь жилээс хийлгэх, аудитын дүгнэлт зөвлөмжийг холбогдох газруудад хүргүүлэх хугацаа, зардлыг тайланд тусгах;
9. Уг төсөл хэрэгжиснээр байгаль орчин, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх эерэг, сөрөг нөлөөллийн талаар болон эцэслэн боловсруулсан БОННУ-ний ажлын тайланг төсөл хэрэгжих баг/хорооны ИНХ-аар хэлэлцүүлж, хурлын тэмдэглэл, шийдвэрийг тайланд хавсарган саналыг тусгах;
10. Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газартай давхцалтай эсэх лавлагаа БОАЖЯ-наас авч тайланд хавсаргах.
11. Батлагдсан техник, эдийн засгийн үндэслэлийн тушаал, дүгнэлтийг тайланд хавсаргах.
12. Засгийн газрын 2018 оны 379 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Тусгай зориулалтаар авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам”-ын хэрэгжилтийг хангаж байгаа талаар тусгайлан дүгнэлт гаргаж, нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгах.
13. Тэр бум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд төслийн хүчин чадалд тулгуурлан мод тарих, модны төрөл зүйл, тоо хэмжээг тайланд тусгах;

Бусад зүйлс:

1. Төслийн үйл ажиллагаатай холбогдуулж орон нутгийн захиргааны болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагаас тавигдах нэмэлт шаардлагыг тухай бүрт ханган биелүүлэх;
2. Нарийвчилсан үнэлгээний тайланд шүүмж хийлгэн дүгнэлт, шийдвэр гаргуулах асуудлыг ерөнхий үнэлгээгээр тогтоосон хугацаан хэрэгжүүлэх;
3. Төслийн хүчин чадал, техник, технологит өөрчлөлт орсон тохиолд ерөнхий үнэлгээнд тухай бүрт хамрагдаж шийдвэр гаргуулж ажиллах шаардлагатай болно.

Дээрх дурьдсан арга хэмжээг цаг хугацаанд ханган биелүүлээгүй тохиолдолд Ерөнхий үнэлгээний дүгнэлтийг хүчингүй болгож, “Зөрчлийн тухай” хуулийн 7.1 дүгээр зүйлийн 1, 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хариуцлага тооцдог болохыг анхаарна уу.

Ерөнхий үнэлгээ хийсэн:

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
ЯАМНЫ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ШИНЖЭЭЧ**

Гарын үсэг:

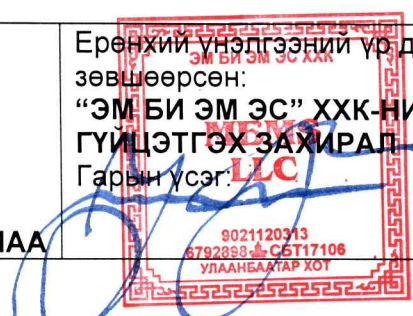

О.АМАРСАНАА

Ерөнхий үнэлгээний үр дүнг зөвшөөрсөн:

**“ЭМ БИ ЭМ ЭС” ХХК-НИЙ
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ**

Гарын үсэг:

У.ЭНХБИЛЭГ

“ТӨГРӨГ БАЯН ХАНГАЙ” ХХК-Д

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ АГЕНТЛАГ
УСНЫ ГАЗАР

Чингүнжавын гудамж, 2 дугаар хороо,
Баянгол дүүрэг, Улаанбаатар хот, 16050
Утас/Факс: (976-51) 26 55 78, (976-51) 26 55 36,
Цахим шуудан: office@water.gov.mn,
Цахим хуудас: www.water.gov.mn

2024.01/31 № 01/114
танай 2024.01.05 -ны № 24/02 -Т

Дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Танай 2024 оны 24/02 албан тоот хүсэлт, Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутаг дэвсгэрт “Эм Би Эм Эс” компанийн хэрэгжүүлэх “Хонхор” нэртэй алтны шороон ордыг ашиглах “Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуун хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгуудад байрлах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан болон холбогдох материалыг судлан үзээд Усны тухай хуулийн 16¹.4.10 дахь заалтыг үндэслэн усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт гарган хавсралтаар хүргүүлж байна.

Усны тухай хуулийн, 24 дүгээр зүйл, 28 дугаар зүйлийн 28.4, 30 дугаар зүйлийн 30.1, дэх хэсгийг хэрэгжүүлэх, зам талбай, ногоон байгууламжийн усалгааг хур борооны усыг хуримтлуулан усалгааг хийж, усны нөөцийг хэмнэж ажиллахыг зөвлөж байна.

Хавсралт: .../... хуудастай.

Ирээдүй хойч үедээ усны нөөцөө үлдээхийн төлөө, усаа хамгаалъя, хуримтлуулъя, хамтран ажиллая.

ДАРГЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ
ТҮР ОРЛОН ГҮЙЦЭТГЭГЧ

З.БАТБАЯР

162420121

УСНЫ АШИГЛАХ БОЛОМЖИТ НӨӨЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2024 оны 01 дүгээр
сарын 21-ны өдөр

Дугаар - 28

Улаанбаатар хот
Утас:51-265526, 265528

1. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага:

"Эм Би Эм Эс" ХХК, Улаанбаатар хот Сүхбаатар дүүрэг Энхтайвны өргөн чөлөө, Зориг сангийн байр 4 тоот, холбогдох утасны дугаар: 99044124 улсын бүртгэлийн дугаар: 9011834161, регистрийн дугаар: 6792898,

2. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ боловсруулсан аж ахуйн нэгж, байгууллага:

"Төгрөг баян хангай" ХХК: холбогдох утасны дугаар: 70168088, 88034734 Улаанбаатар хот, Сүхбаатаар дүүрэг 9-р хороо, Хоймор оффис 505 тоот,

3. Төслийн нэр, байршил:

"Хонхор" нэртэй алтны шороон ордыг ашиглах" төсөл нь Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт хэрэгжих бөгөөд сумын төвөөс баруун хойш 30 км зайд байрлаж Улз голын сав газарт хамаарагдана.

4. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний нэр, төрөл, зориулалт:

Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-022679,

5. Төслийн хүчин чадал, ажиллах горим:

Төсөл нь 1 жилийн хугацаанд хэрэгжих бөгөөд жилд 115.0 мян.м³ элс олборлоно. Уурхайд жилд 78 ажилтан 200 хоног ажиллана.

6. Усны эх үүсвэр, байршил:

Төслийн унд, ахуйн усны хэрэгцээг 2022 онд гаргуулсан 3.1 л/сек ундаргатай гүний худгаас хангаж, зам, талбай, ногоон байгууламжийн усалгааг уурхайн шүүрлийн 37,4 м³/цаг ("Говь караван" ХХК-ийн гидрогеологийн тайлан) усаар хангана.

Худгийн байршил: 113°24'6.4", 49°30'34.4".

7. Ашиглах усны хэмжээ:

Уурхайн жилийн усны хэрэглээг БОНХАЖ-ын Сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар баталсан "Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм" болон байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн төсөлд үндэслэн тооцоход:

Унд, ахуйн ус хэрэглээнд:

$$78 \text{ хүн} \times 150 \text{ л/хон} = 11.7 \text{ м}^3/\text{хон} \times 200 \text{ хон} = 2,340 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Технологийн ус хэрэглээнд:

$$115,000 \text{ м}^3/\text{элс} \times 4 \text{ м}^3 = 460,000 \text{ м}^3/\text{жил} (2,300 \text{ м}^3/\text{хон}) \text{ ус ашиглахаас эргэлтээр } 70\% \text{ буюу } 322,000 \text{ м}^3/\text{жил}, \text{ нөхөн сэлбэлтээр } 30\% \text{ буюу } 138,000 \text{ м}^3/\text{жил} (690 \text{ м}^3/\text{хон}) \text{ ус ашиглана. (ТЭЗҮ-70х)}$$

Зам, талбайн усалгаанд:

$$72,000 \text{ м}^2 \times 2 \text{ л/м}^2 = 144 \text{ м}^3 \times 100 \text{ удаа} = 14,400 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Биологийн нөхөн сэргээлтийн усалгаанд:

$$159,000 \text{ м}^2 \times 4 \text{ м}^3/\text{м}^2 = 636 \text{ м}^3/\text{хон} \times 10 \text{ удаа} = 6,360 \text{ м}^3/\text{жил}$$

$$3,000 \text{ ш/мод} \times 40 \text{ л/ш} = 120 \text{ м}^3/\text{хон} \times 10 \text{ удаа} = 1,200 \text{ м}^3/\text{жил}$$

Нийт: 1,601.7 м³/хон (162,300 м³/жил) ус шаардагдана.

8. Дүгнэлт:

"Эм Би Эм Эс" ХХК-ийн хэрэгжүүлэх "Хонхор" нэртэй алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах" төслийн унд, ахуй болон зам, талбайн усалгааг 155.7 м³/хон усны хэрэглээг 3.1л/сек (267.84 м³/хон) ундаргатай гүний худгаас, технологийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн усалгаанд шаардагдах усыг уурхайн ухлагад орж ирэх шүүрлийн уснаас хангахад усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ хүрэлцээтэй байна.

9. Тавих шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж:

Төслийг хэрэгжүүлэхдээ Усны тухай хуулийн, 24 дүгээр зүйл, 28 дугаар зүйлийн 28.4, 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсгийг хэрэгжүүлэх, зам талбай, ногоон байгууламжийн усалгааг хур борооны усыг хуримтлуулж ашиглаж усны нөөцийг хэмнэж ажиллах, төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа нөхөн сэргээлт хийж орон нутагт хүлээлгэн өгөхийг "Эм Би Эм Эс" ХХК-д зөвлөж байна.

УСНЫ НӨӨЦИЙН ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН

Томсвил

Г.ГАНСЭЛЭМ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
ОНОН-УЛЗ ГОЛЫН
САВ ГАЗРЫН ЗАХИРГАА

22120. Дорнод аймаг, Баяндун сум, Наран баг
УБД: 0770001147, Утас: 99207648, 89055788
E-mail: ulz_ononl@yahoo.com

2023.09.20 № 56

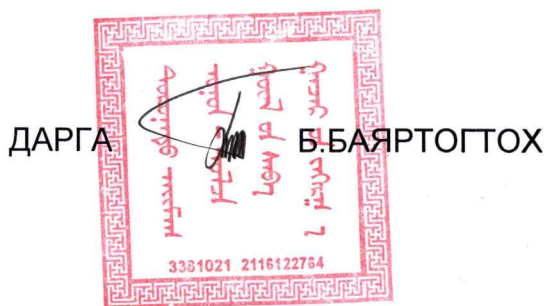
танай 2023.09.11 -ны № 008 -т

ЭМ БИ ЭМ ЭС ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
У.ЭНХБИЛЭГ ТАНАА

Тус аж ахуйн нэгжийн хайгуулын XV-021786 тусгай зөвшөөрлийн талбай нь усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай давхцалгүй бөгөөд Усны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.10 дахь заалтын дагуу ус ашиглалтын байдалд хяналт тавин ажиллахад ямар нэгэн зөрчил гаргаж байгаагүй болно.

Иймд ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгоход татгалзах зүйлгүй.

Хувийг Ашигт малтмал, газрын тосны газарт

970622081

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ
ОНОН-УЛЗ ГОЛЫН
САВ ГАЗРЫН ЗАХИРГАА

22120. Дорнод аймаг, Баяндун сум, Наран баг
УБД: 0770001147, Утас: 99207648, 89055788
E-mail: ulz_ononl@yahoo.com

2023.09.20 № 58

танай _____ -ны № _____ -т

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАРТ

Тус аж ахуйн нэгжийн хайгуулын XV-021786 тусгай зөвшөөрлийн талбай нь усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай давхцалгүй бөгөөд Усны тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.10 дахь заалтын дагуу ус ашиглалтын байдалд хяналт тавин ажиллахад ямар нэгэн зөрчил гаргаж байгаагүй болно.

Иймд ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгоход татгалзах зүйлгүй.

Хувийг Эм Би Эм Эс ХХК-д

970622086

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар *MV-022679*

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийг үндэслэн

Дорнод

аймаг /хот/-ийн

Баяндун

сум /дүүрэг/-ын

Хонхор

нэртэй газарт орших

738.42

гектар талбай бүхий уурхайн талбайд

хуульд заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг

зөвшөөрч улсын бүртгэлийн

9011834161

тоот гэрчилгээтэй

“Эм Би Эм Эс” ХХК

-д

энэхүү тусгай зөвшөөрлийг

2053.10.19

дуустал

хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

КАДАСТРЫН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

Д.БАТМАГНАЙ

2023 оны 10 дугаар сарын 19 ний өдөр

Улаанбаатар хот

0000701

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 2 ДУГААР ХАВСРАЛТ

MV-022679

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Хүчин төгөлдөр талбайн хэмжээ /га/	Хасагдах талбайн хэмжээ /га/	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлууд, огноо, гарын үсэг, тэмдэг		
				#	Уртраг	Өргөрөг
001-NM	• Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг анх олгосон 2023.10.19	738.42 Га	0 Га	1	113° 26' 10.62"	49° 31' 6.55"
				2	113° 26' 10.63"	49° 30' 34.11"
				3	113° 26' 12.01"	49° 30' 34.11"
				4	113° 26' 12.01"	49° 30' 34.01"
				5	113° 26' 36.61"	49° 30' 34.01"
				6	113° 26' 36.7"	49° 29' 54.05"
				7	113° 26' 30.66"	49° 29' 54.05"
				8	113° 26' 30.69"	49° 29' 29.12"
				9	113° 26' 30.72"	49° 29' 2.05"
				10	113° 26' 32.12"	49° 29' 2.05"
				11	113° 26' 32.12"	49° 29' 1.96"
				12	113° 27' 0.71"	49° 29' 1.96"
				13	113° 27' 0.71"	49° 28' 41.95"
				14	113° 26' 30.72"	49° 28' 41.95"
				15	113° 26' 30.72"	49° 28' 42.05"
				16	113° 26' 2.04"	49° 28' 42.05"
				17	113° 26' 1.96"	49° 30' 2.01"
				18	113° 26' 0.57"	49° 30' 2.01"
				19	113° 26' 0.57"	49° 30' 2.11"
				20	113° 25' 10.63"	49° 30' 2.11"
				21	113° 25' 10.72"	49° 29' 43.05"
				22	113° 24' 55.22"	49° 29' 43.05"
				23	113° 24' 55.62"	49° 29' 51.11"
				24	113° 24' 54.24"	49° 29' 51.14"
				25	113° 24' 54.24"	49° 29' 51.2"
				26	113° 24' 44.7"	49° 29' 51.4"
				27	113° 24' 45.25"	49° 30' 4.65"
				28	113° 24' 43.87"	49° 30' 4.68"
				29	113° 24' 43.87"	49° 30' 4.74"
				30	113° 24' 37.55"	49° 30' 4.88"
				31	113° 24' 38.27"	49° 30' 19.36"
				32	113° 24' 36.9"	49° 30' 19.38"
				33	113° 24' 36.9"	49° 30' 19.45"
				34	113° 24' 22.14"	49° 30' 19.75"
				35	113° 24' 22.78"	49° 30' 33.08"
				36	113° 24' 21.4"	49° 30' 33.1"
				37	113° 24' 21.41"	49° 30' 33.17"
				38	113° 24' 2.58"	49° 30' 33.56"
				39	113° 24' 3.35"	49° 30' 49.45"
				40	113° 24' 1.97"	49° 30' 49.47"
				41	113° 24' 1.98"	49° 30' 49.54"
				42	113° 23' 44.24"	49° 30' 49.9"
				43	113° 23' 44.81"	49° 31' 1.57"
				44	113° 23' 43.43"	49° 31' 1.6"
				45	113° 23' 43.44"	49° 31' 1.67"
				46	113° 23' 31.7"	49° 31' 1.91"
				47	113° 23' 31.92"	49° 31' 6.55"

Д.Мягмарсүрэн 2023.10.30

КАДАСТРОВЫЙ ХӨЛТӨС
ХТӨТӨС

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ЭЭЛЖИТ ЖИЛИЙН ТӨЛБӨР ТӨЛСӨН ТУХАЙ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Эзэмшигч: **Эм Би Эм Эс ХХК**

Ээлжит жил: **1 дахь /дэх/ жил**

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: **MV-021786**

Талбайн хэмжээ: **738.42 гектар**

Төлбөл зохих (төгрөг): **16060635**

Илүү/Дутуу төлөлт (төгрөг): **0**

Төлсөн (төгрөг): **16060635**

Тусгай зөвшөөрлийн хавсралт болон санхүүгийн баримтыг хүлээлгэн өгсөн:

Хүлээн авсан:

Хянасан:

Тэмдэглэгээ хийсэн:

Ээлжит жилийн төлбөрөө бүрэн тушаасан баримтыг хүлээн авч тусгай зөвшөөрлийн хавсралтанд тэмдэглэгээ хийснийг тодорхойлов.

Хүлээж авсан: он .. сар .. өдөр

..... /гарын үсэг/ /нэр/

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

000242031

2021.12.07

/ Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011834161

/ Хувийн хэргийн дугаар /

6792898

/ Регистрийн дугаар /

Эм Би Эм Эс

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай
компани

/ Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр /

Дүрэм

/ Үүсгэн байгуулах баримт бичиг /

Тогтоол

/ шийдвэрийн нэр /

01

/ дугаар /

2021.12.01

/ он, сар, өдөр /

45200

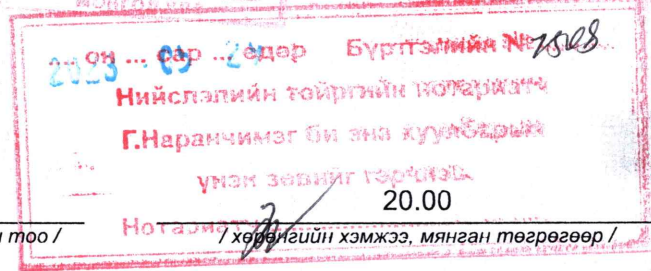
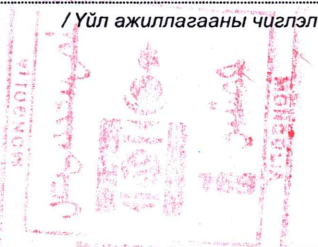
09900

/ Код /

Авто машин засвар үйлчилгээ

Уул уурхайн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх

/ Үйл ажиллагааны чиглэл /

Хугацаагүй

/ хугацаа /

2

/ гишүүдийн тоо /

20.00

/ хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр /

Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, энхтайвны өргөн чөлөө, Зориг сангийн байр 04 тоот, Утас1:

88002000, Утас2: , Факс:

/ хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг /

УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЕРӨНХИЙ ГАЗАР
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР

/ Бүртгэсэн цахууцлагын нэр /

УЛСЫН БҮРТГЭГЧ

гэмдэг/

Н.ДОЛГОРЖАВ

/гарын үсэг/

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн бүртгэл

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан тэмдэг
1	Болд овогтой Мэндсайхан-г Гүйцэтгэх захирал -р сонгосон(томилсон)-ыг бүртгэв.	2021.12.07	Н.Долгоржав
2	Уртнасан овогтой Энхбилэг-г Гүйцэтгэх захирал -р сонгосон(томилсон)-ыг бүртгэв.	2022.01.25	Ш.Очирсүрэн
3	Хувьцаа эзэмшигч 1 нэмэгдэж, 2 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2023.05.15	С.Баасандулам
4	Эцсийн өмчлөгч 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2023.05.15	С.Баасандулам

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол-Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

АШИГТ МАЛТМАЛ,
ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗРЫН ДАРГЫН
ТУШААЛ

2024 оны 03 сарын 14 өдөр

Дугаар Т/33

Улаанбаатар хот

Техник, эдийн засгийн үндэслэл
бүртгэх тухай

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх хэсэг, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2024 оны 01 дүгээр сарын 24-ний өдрийн Т/24-03-03 дугаар дүгнэлтийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших Эм Би Эм Эс ХХК-ийн MV-022679 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг бүртгэсүгэй.

2. Бүртгэсэн техник, эдийн засгийн үндэслэлийн үйлдвэрлэлийн нөөцийг бүртгэж, геологийн нөөцөөс хөдөлгөөн хийхийг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

3. Ашигт малтмал ашиглах үйл ажиллагааг техник, эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу явуулахад хяналт тавьж ажиллахыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

4. Техник, эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан төслийн хүчин чадал, техник, технологид өөрчлөлт орсон, ордын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч өөрчлөгдсөн тохиолдолд уг техник, эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж байхыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

5. Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших Эм Би Эм Эс ХХК-ийн MV-022679 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг хуулсан дискийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс хүлээн авахыг Уул уурхайн хэлтэс (Т.Зууннаст)-т даалгасугай.

ДАРГЫН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН
ГҮЙЦЭТГЭГЧ Л.БАЯРМАНДАЛ

1524100270

УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
ДҮГНЭЛТ

2024 оны 01 дугаар сарын 24

№ 7/24-03-03

Улаанбаатар хот

Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг хэлэлцсэн тухай

Эм Би Эм Эс ХХК-ийн захиалгаар Уул уурхайн зураг төслийн Эм Пи Кэй ХХК боловсруулсан Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлд Монгол Улсын зөвлөх инженер Ц.Жанчив зөвлөж, Монгол Улсын зөвлөх инженер Д.Галсандорж, Уул уурхайн мэргэшсэн инженер П.Энхбат нар шинжээчийн дүгнэлт гаргасан байна. Техник, эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн ашигт малтмалын орд ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл хэлэлцэх салбар зөвлөлийн хуралдаанаар авч хэлэлцэж, дараах ДҮГНЭЛТ-ийг гаргаж байна.

1. Энэхүү техник, эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайдын 2012 оны 04 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 074-р тушаалаар баталсан “Ашигт малтмалын баялгийн урьдчилсан үнэлгээ, ашигт малтмалын ордын нөөцийг ашиглах боломжийн урьдчилсан үнэлгээ, уул уурхайн төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба техник-эдийн засгийн үндэслэл хүлээн авах журам”-ын дагуу гүйцэтгэгдсэн байна гэж үзлээ.

2. Техник, эдийн засгийн үндэслэл нь уншихад ойлгомжтой, цэгц дараалал сайтай, мэргэжлийн түвшинд чанартай сайн боловсруулсан, уурхайг эхлэн байгуулж үйлдвэрлэл явуулах бүх шат дамжлага буюу үйл ажиллагааг хамарсан, ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах үндсэн баримт бичиг болжээ.

3. Техник, эдийн засгийн үндэслэл нь Төслийн товч танилцуулга, Ерөнхий мэдээлэл, Геологийн судалгаа, Олборлолтын технологи, Баяжуулалтын технологи, Дэд бүтэц, Уурхайн ажиллах хүч, хүний нөөц, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, Байгаль орчин, Төсөл хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, Санхүү, эдийн засаг зэрэг 11 бүлэг, дүгнэлт, хавсралт материал, хавсралт тооцоо бүхий 184 хуудас тайлбар бичиг, 18 хавсралт зургуудаас бүрдэж байна.

4. MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбай дахь алтны шороон ордын нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2023 оны 03 дугаар сарын 02-ны өдрийн хурлын ХХ-02-01 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан Үндэсний геологийн албаны даргын 2023 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдрийн н/31 тоот тушаалаар Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордын нөөцийг бодитой (В) зэрэглэлээр шлихээр 36.86 кг, химийн

цэврээр 32.51 кг, боломжтой (С) зэрэглэлээр шлихээр 17.07 кг, химийн цэврээр 14.99 кг, нийт нөөцийг бодитой болон боломжтой (В+С) зэрэглэлээр шлихээр 53.93 кг, химийн цэврээр 47.50 кг гэж ашигт малтмалын улсын нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлсэн байна.

5. Төсөлд алттай элсний давхаргын хажуугаас мөн ул болон таазнаас бохирдуулж олборлох ба бохирдлын нийт хэмжээ 29.4% буюу 2.0 мян.м³, олборлолтын явцад хаягдал үүсэхээргүй тооцож, хаягдал бохирдол тооцсон бөгөөд геологийн бодитой болон боломжтой (В+С) зэрэглэлийн нөөцийг үйлдвэрлэлийн магадалсан (В') зэрэглэлд шилжүүлэн тооцооноор нийт ордын хэмжээнд химийн цэврээр 47.39 кг алт агуулсан 113.0 мян.м³ элс олборлохоор тооцжээ. Үйлдвэрлэлийн энэхүү нөөцийг олборлохын тулд 349.3 мян.м³ хөрс хуулалт хийхээр тооцжээ. Нийт үйлдвэрлэлийн нөөцийг 1 жилийн хугацаанд ашиглахаар төлөвлөсөн байна.

6. Уурхайн ашиглалтын системийн сонголтыг хийхдээ ордын геологийн тогтоц, уул-техникийн нөхцөлөөс хамааруулан ил уурхайг авто тээвэртэй, гадаад болон дотоод овоолготой ашиглалтын системийг ашиглах нь оновчтой гэж үзжээ.

7. Ил уурхайд 3.1 м³ утгуурын багтаамжтай ХСМГ ХЕ490DK маркийн 1 экскаватор, 25 тн даацтай НОВО-290 маркийн автосамосвал 4, 3.5 м³ хусуурын багтаамжтай ХСМГ Ту230 маркийн бульдозер 1, 3.0 м³ утгуурын багтаамжтай ХСМГ LW550FN маркийн утгуурт ачигч 1 зэрэг уулын үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглахаар төлөвлөжээ.

8. Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордын технологийн туршилтын тайланг 2022 онд Геологийн төв лаборатори ТӨҮГ-ийн лабораторид хийлгэсэн байна.

9. Технологийн туршилтын явцад дээж дэх алтны дундаж агуулга тооцоогоор 0.46 гр/тн, химийн шинжилгээгээр алтны сорьц нь 893 гэж тодорхойлогдсон. Тус ордын алт нь -2.0-оос +0.075 мм-ийн ангилалд орж байна. Үндсэн баяжуулалтыг угаан ангилах (скруббер) болон хоригт цоргоны (шлюз) хослолоор явуулах бөгөөд гүйцээн баяжуулалтыг баяжуулах ширээ ашиглах технологийн схемийг сонгосон байна.

10. Ашиглалтын нийт 1 жилийн хугацаанд гравитацийн аргаар 135.65 мян.м³ /сийрэгжилт тооцсон/ элс угаан баяжуулж, ордын дунджаар 94.63%-ийн металл авалттайгаар, химийн цэврээр 44.85 кг алт гарган авахаар байна.

11. Уурхайн цахилгаан эрчим хүчийг БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн 150 кВт чадалтай QSY-150GF маркийн дизель цахилгаан үүсгүүрээр хангахаар тооцсон байна. Уурхайн ундны усыг хайгуулын ажлын үед гарган тоногдсон гүний худагас хангах, ил уурхайн технологийн ус, зам талбай, ногоон байгууламжийн усалгаа, элс баяжуулах цехийн эргэлтийн усан хангамжийг ил уурхайн шүүрлийн усаар хангах ба элс баяжуулах цехэд шаардлагатай нэмэлт усыг гүний худаг гарган хангахаар тусгасан байна. Орд ашиглалтын хугацаанд 112.9 мян.м³ бөгөөд үүнээс баяжуулах цехийн усны хэрэглээнд 94.1 мян.м³, унд-ахуйн усны хэрэглээнд 1.6 мян.м³, ил уурхайн технологийн усны хэрэглээнд 13.8 мян.м³, ногоон байгууламжийн хэрэглээнд 3.3 мян.м³ тус тус ашиглахаар байна.

12. Байгаль орчныг хамгаалах нөхөн сэргээлт ба хаалтын зардалд нийт 490.2 сая төгрөг зарцуулахаар тооцсон байна. Үүнээс байгаль орчин хамгаалах зардалд 14.6 сая төгрөг, техникийн нөхөн сэргээлтийн зардалд 335.0 сая төгрөг, биологийн нөхөн сэргээлтийн зардалд 93.1 сая төгрөг, хаалтын дараах мониторингийн зардалд 9.3 сая төгрөг, уурхайн бүрэлдэхүүнийг нүүлгэхэд 6.7 сая төгрөг, хамгаалалт цэвэрлэгээнд 9.0 сая төгрөг, нийгмийн асуудал шийдвэрлэхтэй холбоотой 22.5 сая төгрөг зэрэг төсөв тус тус зарцуулахаар тусгажээ.

13. Уг төслийг хэрэгжүүлснээр 78 хүний ажлын байр бий болох ба сарын дундаж цалин 3.3 сая төгрөг байхаар байна.

14. Ордыг ашиглах ил уурхайн төсөл хэрэгжүүлэхэд нийт 3.1 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт шаардлагатай ба үүнээс ил уурхай 2.0 тэрбум төгрөг, биет бус хөрөнгө 300.0 сая төгрөг, дэд бүтэц, угаан баяжуулах цех, уурхайн туслах үйлчилгээнд 811.0 сая төгрөг байхаар тус тус тооцжээ. Элэгдэл хорогдлын шимтгэлийн зардал жилд дунджаар 628.3 сая төгрөг байхаар тооцоолсон байна.

15. Уурхайг ашиглах төслийн хугацаанд нийт 6.1 тэрбум төгрөгийн үйлдвэрлэл үйл ажиллагааны зардал гарган, 9.7 тэрбум төгрөгийн борлуулалтын орлого олж, 3.6 тэрбум төгрөгийн татварын өмнөх, татвар ногдуулсны дараах байдлаар нийт 3.3 тэрбум төгрөгийн цэвэр ашигтай, 3.2 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын дараах мөнгөн урсгалтай ажиллахаар байна. Улс, орон нутгийн төсөвт 1.66 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээр тусгажээ. Уурхайн ашиглалтын хугацаанд нэгж бүтээгдэхүүний бүрэн өөрийн өртөг дунджаар 135.8 мян.төг/гр байна.

16. Төсөл хэрэгжих хугацаанд нийт 3.2 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны мөнгөн урсгал бий болох бөгөөд хорогдуулалтын нормыг жилийн 10 хувиар тооцсон төслийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнэ (NPV,@10%) 2.66 тэрбум төгрөг, өгөөжийн дотоод норм (IRR) 104%, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 4 сар байхаар тооцжээ.

Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлөөс техник, эдийн засгийн үндэслэлийн захиалагч, боловсруулагч болон төслийн шинжээчид дараах асуудлыг анхааруулж байна. Үүнд:

1. Төсөл захиалагчид Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 08 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/181, А/458 тоот тушаалаар батлагдсан Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журмын дагуу Хаалтын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж холбогдох байгууллагаар хэлэлцүүлэн, уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт хийх;
2. Төсөлд шаардлагатай мэргэжлээр Монгол Улсын иргэдийг бэлтгэх, тэдгээрийг ажлын байраар хангах, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, нийгмийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж ажиллах;
3. Төсөл захиалагч байгаль орчныг хамгаалах, эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн асуудалд онцгой анхаарч холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах;
4. Техник, эдийн засгийн үндэслэлд тусгагдсан техник, технологийн сонголт, уулын ажлын төлөвлөлт, цахилгаан хангамж, дэд бүтцийн сонголт, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шийдлийн талаар төслийн эдийн засгийн үнэлгээг боловсруулсан Уул уурхайн зураг төслийн Эм Пи Кэй ХХК, мөн түүний үнэн бодит байдал, чанарт дүгнэлт гаргасан шинжээч Монгол Улсын зөвлөх инженер Д.Галсандорж, Уул уурхайн мэргэшсэн инженер П.Энхбат нар тус тус хариуцах.

Техник, эдийн засгийн үндэслэлд хийсэн шинжээчийн дүгнэлт, зөвлөлийн гишүүдийн саналыг үндэслэн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Салбар хуралдаанаас Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.4, 48 дугаар зүйлийн 48.4, Газрын хэвлийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.2 дахь хэсгүүд болон энэ дүгнэлт, холбогдох хуулийн заалтуудыг тус тус үндэслэн дараах шийдвэр гаргахыг Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргад уламжлахаар тогтов. Үүнд:

1. Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэлийг бүртгэн авах;
2. Техник, эдийн засгийн үндэслэлд тусгасан уурхайн хүчин чадал, техник тоног төхөөрөмж, технологи, эдийн засгийн тооцоог өөрчлөх тохиолдолд уг техник, эдийн засгийн үндэслэлд тодотгол хийлгэж Эрдэс баялгийн

ТУС 0819

мэргэжлийн зөвлөлийн салбар хуралдаанаар хэлэлцүүлж байхыг төсөл хэрэгжүүлэгчид анхааруулах;

3. Дорнод аймгийн Баяндун сумын нутагт орших MV-022679 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Цагаан чулуут худаг, Цагаан чулуут хоолойн дунд байрлах 1-12 дугаартай жалгууд дахь алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл, түүнийг хуулсан диск, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн дүгнэлтийн хамт Геологийн баримтын төв архивд холбогдох шаардлагад нийцүүлэн хүлээлгэн өгөх арга хэмжээг авах.

ТАНИЛЦСАН:

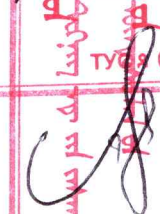
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ОРЛОГЧ ДАРГА

Л.БАЯРМАНДАЛ

ХУРАЛДААНЫГ УДИРДСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА

М.МЭНДБАЯР

БОЛОВСРУУЛСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР ХУРАЛДААНЫ
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Б.ХУЛАН

БАТЛАВ:

"ЭМ БИ ЭМ ЭС" ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ:
/У.ЭНХБИЛЭГ/

ТАНИЛЦСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА:
/Л.БАЯРМАНДАЛ/

**ДОРНОД АЙМГИЙН БАЯНДУН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
ЦАГААН ЧУЛУУТ ХУДАГ, ЦАГААН ЧУЛУУТ ХООЛОЙН
ДУНД БАЙРЛАХ 1-12 ДУГААРТАЙ ЖАЛГУУД ДАХЬ
АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ
ТЕХНИК-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛ**

Тусгай зөвшөөрлийн талбайн дугаар: MV-022679
Хүчин чадал: 115.0 мян.м³ элс

ХЯНАСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
САЛБАР ХУРАЛДААНЫ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА /Б.ХУЛАН/

ТӨСӨЛ БОЛОВСРУУЛСАН:

"ЭМ ПИ КЭЙ" ХХК-ИЙН
ЗАХИРАЛ

/А.ЭНХЦОГЗОЛ/

ЗӨВЛӨСӨН:

МОНГОЛ УЛСЫН ЗӨВЛӨХ ИНЖЕНЕР

/Ц.ЖАНЧИВ/

ШИНЖЭЭЧ:

МОНГОЛ УЛСЫН ЗӨВЛӨХ ИНЖЕНЕР

/Д.ГАЛСАНДОРЖ/

МЭРГЭШСЭН ИНЖЕНЕР

/П.ЭНХБАТ/

ТӨСЛИЙН БАГ:

МЭРГЭШСЭН ИНЖЕНЕР, ЭДИЙН ЗАСАГЧ

/А.ЭНХЦОГЗОЛ/

МЭРГЭШСЭН ИНЖЕНЕР

/Ч.ЭРДЭНЭБАЯР/

БАЯЖУУЛАГЧ ИНЖЕНЕР

/Б.БАТБОЛД/

УУЛЫН ИНЖЕНЕР

/Д.ҮҮРЦАЙХ/

Улаанбаатар хот
2024 он

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

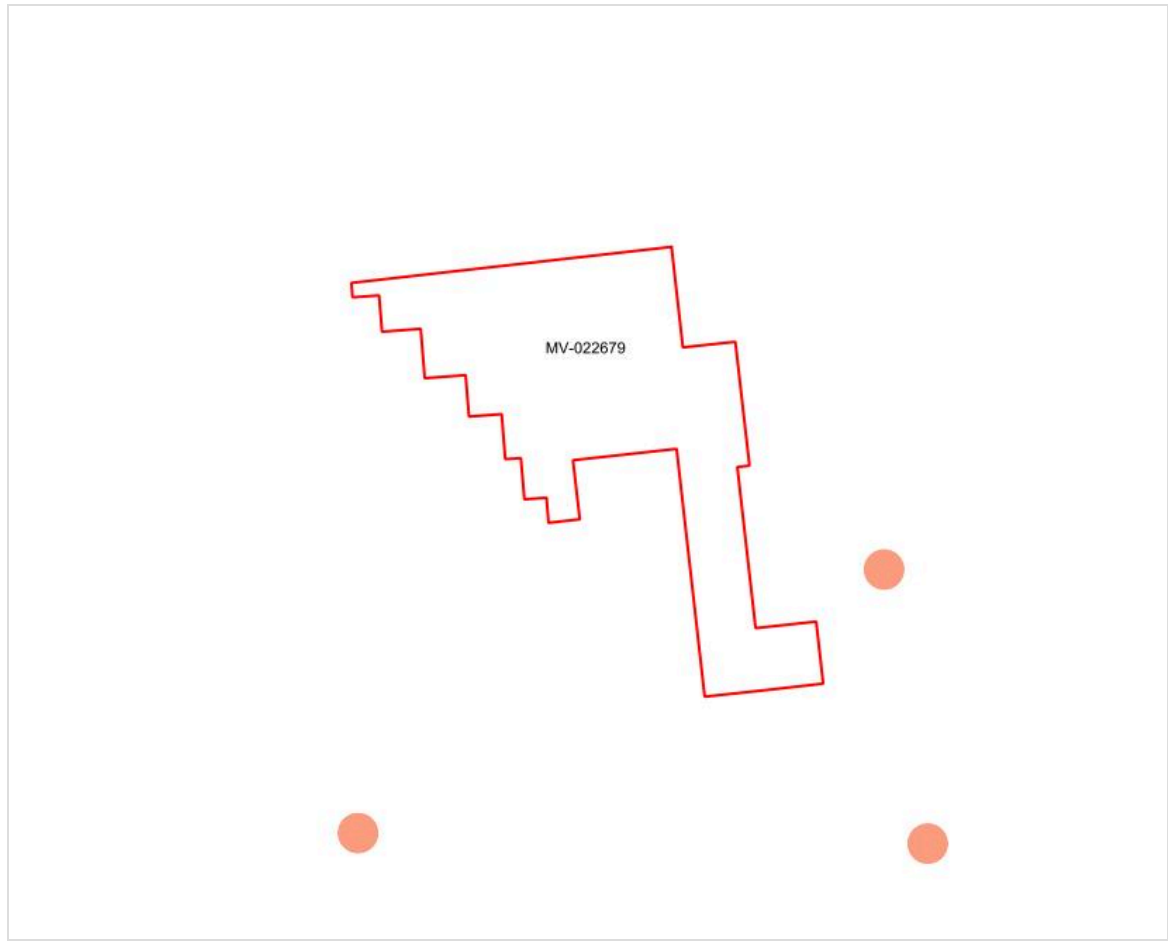
ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАЙ ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ЛАВЛАГААНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

Кадастрын лавлагаа

Лавлагааны мэдээлэл

Таны лавлагаа авах хүсэлт мэдээллийн санд бүртгэгдлээ. Хүсэлтийг хянан Ашиг малтмал, газрын тосны газарт цахим байдлаар хүргэгдэнэ.

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-022679
Талбайн нэр	Хонхор
Тусгай зөвшөөрлийн талбайн хэмжээ, га	738.42
Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн нэр	Эм Би Эм Эс
Аймаг, сум, сав газрын нэр	Дорнод аймаг Баяндун сум, Улз голын сав газар
Хуулиар хориглосон бүстэй давхцалтай эсэх	давхцалгүй
Давхацсан талаарх мэдээлэл	

ТАНИХ ТЭМДЭГ

Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл

- Ашиглалтын
- Хайгуулын

Засаг захиргааны хил

- Улсын хил
- Аймгийн хил
- Сумын хил
- Аймгийн төв
- Сумын төв

Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

- Дархан цаазат газар
- Байгалийн цогцолборт газар
- Байгалийн нөөц газар
- Дурсгалт газар

Хамгаалалтын бүсүүд

- Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх
- Ойн сан бүхий газар

Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс

- Онцгой хамгаалалтын бүс
- Энгийн хамгаалалтын бүс

Ус хангамжийн эх үүсвэр

- Эрүүл ахуйн хориглолтын бүс
- Эрүүл ахуйн хязгаарлалтын бүс
- Тэжээгдлийн муж

Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

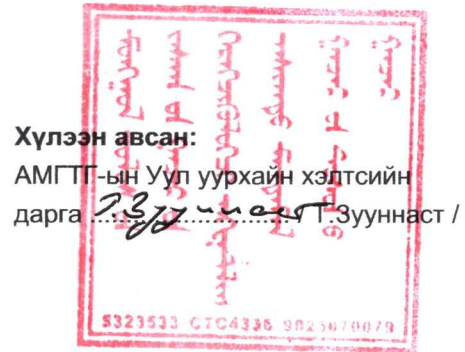
- Орон нутгийн усны хамгаалалтын бүс

Масштаб 1:39695.0

0 0.6 1.2 1.8 2.4 km

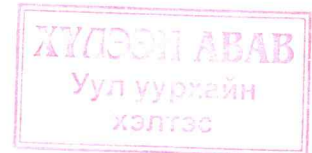
Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргын
2022 оны 12 дугаар сарын –ны өдрийн
..... дүгээр тушаалын хоёрдугаар хавсралт

ДОРНОД АЙМГИЙН БАЯНДУН СУМЫН ХОНХОР ОРДЫН 2024 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ашигт малтмалын төрөл: Алт (Шороон)
Үндсэн АТЗ-ийн дугаар: MV-022679
Нэмэлт АТЗ-ийн дугаар:

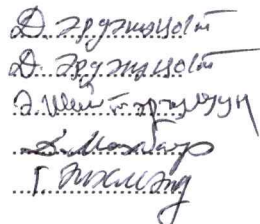

Танилцсан: Уул уурхайн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн

 /П.Зоригт/

БОЛОВСРУУЛСАН:

1. Ерөнхий инженер
2. Уулын инженер
3. Баяжуулагч инженер
4. Механик инженер
5. Эдийн засагч

2024 он

Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Маягт-3

Аж ахуйн нэгжийн нэр: Эм Би Эм Эс
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-022679
Ашигт малтмалын төрөл: Алт (Шороон)

Баяжуулалтын технологи: Угаах
Төлөвлөгөөний он: 2024
Тухайн онд боловруулах худрийн (элс) хэмжээ:

БҮТЭЭГДЭХҮН ГАРГАЛТ, БОРЛУУЛАЛТЫН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Table with columns for categories (Ууулалт, Хэмжээ нэгж, Нийт тоон утга), months (Сар), and quarters (Улирал). Rows include 'Опоруулт' (Хөрс хуулалт, Бэлтгэл малтлт, Үндсэн малтлт, Хүдэр (элс) олборлолт) and 'Бүтээгдэхүүн борлуулалт' (Хүдэр (элс) боловруулалт, Алт (Гүлдмэй), Алт (Гүлдмэй), а. Дотоод, б. Экспорт).

Тайлбар:
ТЭЗҮ-р нийт 7 сарын хугацаанд бүх блогийг ашиглахаар тусгасан боловч Багийн нийтийн хурлаар төслийн үйл ажиллагаа хугацаа хойшлон дэмжигдсэн. Төслийн үйл ажиллагаа хугацаа хоцрон эхлэж байгаа хэдий ч ТЭЗҮ-н дагуу УАТ-г илгээлээ

Төлөвлөгөө гаргасан: Хүлээн авсан:
Ерөний иекенер: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ Мэргэжилтэн: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ
Баяжуулагч иекенер: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ

Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Маяг-6.1

Аж ахуйн нэгжийн нэр: Энэ Энэ Энэ
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: МУСЗЭТ9
Ашигт малтмалын нэр: Агс (Шарон)
Биеэнтлэлийн төлөөлөгч: Уриан
Татгалзвартай он: 2024
Тусгай онц болговруулах хурдтай тусгай хөшөө

Уурхай, үйлдвэрийн цэцэглэн хангамж

Цэцэглэн хангамж: **Өөрийн эх үүсвэр (Цэцэглэн хангамж)**

№	Хэрэглэгчийн жагсаалт	Хэмжээ нэгж	Тооно утга	Тайлбар
3		4	5	6
1	Ойбогдолом (агуу дунд уурхай) сурталчсан чадан	мбт (мбт)	3	
2	Тогтооны суурингийн чадан	мбт (мбт)	43	
3	Биеэнтлэлийн болговруулах (үйлдвэрийн суурилуулалтын чадан)	мбт (мбт)	101	
4	Цэцэглэн хангамж*	мбт (мбт) (мбт/уурхай)	91	Энэ уурхай болон бусад үйлдвэрлэлийн нэгдсэн суурингийн чадан (182.52 мбт) болон бусад үйлдвэрлэлийн суурь чадан нь 182.52 мбт болж байна. Урьдчилж уурхайн цэцэглэн хангамж болон үйлдвэрлэлийн суурь чадан агуу уурхайн цэцэглэн хангамж хангамж болж байна.
5	Цэцэглэн хангамж хүчин үйл парф (МУАЛ-ийн)	мбт (мбт)	875,000	
6	Цэцэглэн хангамж хүчин үйл парф	мбт (мбт)	79.2	Энгийн хүчин үйл парф нь уурхайн цэцэглэн хангамж болж байна.

*Уурхай онд хэрэглэн хангамж цэцэглэн хангамж Тогтооны үйлдвэр. Хэрэглэн хангамж үйлдвэрлэлийн системийн гол төлөвлөгөө болж байна.

Татгалзвартай нэгж: Уриан хангамж
Бичлэг нөмөр: Д.ЭРЭЭН-СЭДЭТ
Мэргэжлээр: Д.ЭРЭЭН-СЭДЭТ

Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Маягт-6.2

Аж ахуйн нэгжийн нэр Эм Би Эм Эс

Баяжуулалтын технологи: Угаах

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV-022679

Төлөвлөгөөний он: 2024

Ашигт малтмалын төрөл Алт (Шороон)

Тухайн онд боловсруулах хүдрийн (элс) хэмжээ:

Уурхайн ус хангамж

№	Хэрэглэгчдийн жагсаалт		Эх үүсвэр	Хэмжих нэгж	Тоон утга	Шоометр тутам дахь үнэ тариф (төгрөг)	Төлбөрийн хэмжээ (сая.төг)	Тайлбар
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Хүн амын унд, ахуйн зориулалтаар ашигласан хэрэглээ		Гүн (шүүрэл, худаг)	м ³ /жил	1,575.0		0	
2	Олборлох үйлдвэрлэлийн (ил, далд уурхай) хэрэглээ		Гүн (шүүрэл, худаг)	м ³ /жил		0.0	0	
3	Баяжуулах, боловсруулах үйлдвэрийн хэрэглээ	Эргэлтийн усны хэмжээ	Үүсмэл нуур	м ³ /жил		---	---	
		Нэмэлт усны хэмжээ	Гүн (шүүрэл, худаг)	м ³ /жил	94,141.0	500.4	47.1081564	
		Нийт усны хэмжээ	---	м ³ /жил	94,141.0	---	---	
		Баяжуулах үйлдвэрийн эргэлтийн усны эзлэх хэмжээ	---	%	0.0	---	---	
4	Байгаль орчин хамгаалах, нөхөн сэргээлтэд хэрэглэх хэрэглээ		Гүн (шүүрэл, худаг)	м ³ /жил	3,340.0	83.4	0.278556	
5	Усыг шавхан зайлуулах			м ³ /жил			0	
6	Эрэл хайгуулын ерөмдлөг хийх			м ³ /жил			0	
7	Бусад (Авто зам, Барилга, Хүнд, хөнгөн, хүнсний үйлдвэрлэл, Эрчим хүч, Газар тариалан г.м)		Гүн (шүүрэл, худаг)	м ³ /жил	13,800.0	166.8	2.30184	
	НИЙТ ХЭРЭГЛЭЭ		---	м ³ /жил	112,856.0	---	49.6885524	

Төлөвлөгөө гаргасан:

Хүлээн авсан:

Рөнхий инженер: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ

Мэргэжилтэн: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ

Ашигт малтмал, газрын тосны газар

Аж ахуйн нэгжийн нэр: Эм Би Эм Эс

Бая:

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-022679

Ашигт малтмалын төрөл: Алт (Шороон)

Тухайн онд боловсруулах:

Байгаль орчны нөхөн сэргээлт

№	Үзүүлэлт	Талбай		Эзлэхүүн		Зардлын хэмжээ		Тайлбар		
		Хэмжих нэгж	Тоон утга	Хэмжих нэгж	Тоон утга	Хэмжих нэгж	Тоон утга		№	Град
1	Техникийн нөхөн сэргээлт - Гадаад овоолго	га	0.5	м3		сая.төг	45	Үйлдвэрлэлийн зардалд шингэсэн	1	49
2	Техникийн нөхөн сэргээлт - Дотоод овоолго	га	14.5	м3		сая.төг	290	Үйлдвэрлэлийн зардалд шингэсэн	1	49
									2	49
									3	49
3	Биологийн нөхөн сэргээлт Шимт хөрс	га	1.6	м3		сая.төг	16	Шимт хөрсийг хуулах, хадгалах, хамгаалах зардал	1	49
4	Биологийн нөхөн сэргээлт Биологи	га		м3		сая.төг			1	
5	Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт	га		м3		сая.төг	5	Дорнод аймгийн БОАЖГ-с сонгосон талбайд газарт	1	
6	"Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд тарих модны хэмжээ*	га		ш		сая.төг	5	Дорнод аймгийн БОАЖГ-с сонгосон талбайд газарт	1	
7	Байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг судлах, хамгаалах	га		м3		сая.төг	4		1	49
	Нийт	га	16.6	м3	0	сая.төг	365			

* Тарих модны тоог өөрийн уурхай болон баяжуулах үйлдвэр байршиж буй байгалийн бүсчлэлд харгалзуулан MNS 5918:2008. Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техни аялал жуулчлалын сайд, сангийн сайдын хамтарсан 2021 оны 07 сарын 09-ны өдрийн А/172, 116 дугаарт "Ойжуулалт, ойн аж ахуйн арга хэмжээний зардлын нормативыг шинээр бол

Төлөвлөгөө гаргасан: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ

Хүлээн авсан:

Албан тушаал:

Мэргэжилтэн: Д.ЭРДЭНЭЦОГТ

Маягт-10

жуулалтын технологи: Угаах

Төлөвлөгөөний он: 2024

хүдрийн (элс) хэмжээ:

Солиболцол						
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
28	51.10848	113	26	46.61629	677190	5483793
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
28	49.6706	113	26	33.47196	676927	5483740
29	33.7608	119	26	16.02834	676532	5485090
29	56.54586	119	26	25.91235	676708	5485800
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
28	49.6706	113	26	33.47196	676927	5483740
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
Уртраг		Өргөрөг			Метрийн	
Мин	Сек	Град	Мин	Сек	Х	Ү
28	49.6706	113	26	33.47196	676927	5483740

кийн ерөнхий шаардлагын дагуу 500-3333 ширхэг тарихаар, зарцуулах зардлыг Байгаль орчин, тон шинэчлэн батлах тухай" тушаалд зааснаар тооцно.